

**ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:

**« Η ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ Ε.Ε.
ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ
ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ »**

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ:

Μπαλωμένου Αθανασία

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΕΣ:

Καψάλη Κωνσταντίνα

Ζίου Αναστασία – Μανουέλα

ΠΑΤΡΑ 2010

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	2
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	5
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	6

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο : ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ.....

1.1. Οργάνωση και διοίκηση: Έννοια και περιεχόμενο	8
1.2. Η σημασία της οργάνωσης και της διοίκησης	11
1.3. Δημοσία και ιδιωτική οργάνωση και διοίκηση	13
1.4. Οργάνωση και διοίκηση της εκπαίδευσης	14

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο : ΟΡΙΣΜΟΙ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

2.1. Άλλοι ορισμοί της ποιότητας	18
2.2. Τι είναι η Διοίκηση Ολικής Ποιότητας (ΔΟΠ) (Total Quality Management, TQM)	20
2.3. Αρχές της Διοίκησης Ολικής Ποιότητας	20
2.4. Η Ολική Ποιότητα στην Εκπαίδευση	21
2.5. Συστήματα Ποιότητας στην Εκπαίδευση	24
2.6. Γιατί χρειαζόμαστε τη ΔΟΠ στην εκπαίδευση	25
2.7. Προβλήματα στην υιοθέτηση της ΔΟΠ στην εκπαίδευση	28

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο : ΕΚΤΑΚΤΟ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ

<u>ΛΙΣΣΑΒΩΝΑΣ (Μάρτιος 2000)</u>	31
3.1. Οι συγκεκριμένοι μελλοντικοί στόχοι των εκπαιδευτικών συστημάτων.....	32
3.2. Επείγουσα ανάγκη μεταρρυθμίσεων για να επιτύχει η στρατηγική της Λισσαβόνας.....	34

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο : ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ: Η ΙΣΤΟΡΙΑ–ΤΥΠΟΙ ΤΟΥΣ ...

4.1. Ιστορία των δεικτών ποιότητας.....	39
4.2. Ανάπτυξη δεικτών	41
4.3. Συστήματα δεικτών	42
4.4. Δείκτες ποιότητας στη μέτρηση της εκπαίδευσης	44

4.5. Μέτρα σύγκρισης (Standards of Comparison)	45
4.6. Προβλήματα κατά την ανάπτυξη των δεικτών	45

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο : ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

5.1. Δέσμευση, κόστος και διάρκεια	48
5.2. Ανάλυση και ερμηνεία των δεδομένων	49
5.3. Καθορισμός επιπέδων συλλογής και παρουσίασης δεδομένων	50
5.4. Στρατηγικές ανάπτυξης ενός συνόλου ή συστήματος εκπαιδευτικών δεικτών.	50
5.5. Τα δέκα βήματα της διαμόρφωσης ενός συστήματος δεικτών	52

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο : ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ.....

6.1. Ορισμοί δεικτών εκπαίδευσης	59
6.1.1. Προκλήσεις για την ποιότητα της εκπαίδευσης στην Ευρώπη	61
6.1.2. Οι τέσσερις κύριοι αξιολογούμενοι τομείς.....	61
6.2. Παρουσίαση των 16 Ευρωπαϊκών δεικτών ποιότητας	63
6.2.1. Μαθηματικά	64
6.2.2. Αναγνωστικές ικανότητες	64
6.2.3. Θετικές επιστήμες	65
6.2.4. Τεχνολογίες της πληροφορίας και των επικοινωνιών (ΤΠΕ)	65
6.2.5. Ξένες γλώσσες	66
6.2.6. Ικανότητα μάθησης	67
6.2.7. Αγωγή του πολίτη	67
6.2.8. Ποσοστά εγκατάλειψης του σχολείου	67
6.2.9. Ολοκλήρωση του δεύτερου κύκλου της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης..	68
6.2.10. Συμμετοχή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση	69
6.2.11. Αξιολόγηση και οργάνωση της σχολικής εκπαίδευσης	69
6.2.12. Συμμετοχή των γονέων	70
6.2.13. Εκπαίδευση και κατάρτιση των εκπαιδευτικών	70
6.2.14. Ποσοστά συμμετοχής στην προσχολική εκπαίδευση	71
6.2.15. Αριθμός μαθητών ανά ηλεκτρονικό υπολογιστή	71
6.2.16. Εκπαιδευτική δαπάνη ανά μαθητή	72
6.3. Παρουσίαση των 17 Ελληνικών Δεικτών Ποιότητας	72
6.3.1. Υλικοτεχνική υποδομή	75

6.3.2. Ανθρωπινό δυναμικό	76
6.3.3. Οργάνωση της σχολικής ζωής	76
6.3.4. Μέσα διδασκαλίας	77
6.3.5. Φυσιογνωμία σχολικής μονάδας	78
6.3.6. Σχέσεις μεταξύ εκπαιδευτικών	78
6.3.7. Σχέσεις εκπαιδευτικών – μαθητών	79
6.3.8. Σχέσεις μαθητών μεταξύ τους	79
6.3.9. Σχέσεις σχολείου – γονέων	79
6.3.10. Σχέσεις σχολείου με το θεσμικό του περιβάλλον	80
6.3.11. Διδασκαλία	80
6.3.12. Μάθηση	81
6.3.13. Αξιολόγηση	81
6.3.14. Φοίτηση	83
6.3.15. Επιδόσεις και πρόοδος	83
6.3.16. Συναισθηματική ανάπτυξη	83
6.3.17. Επαγγελματική – ακαδημαϊκή εξέλιξη.....	84
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο : ΕΡΕΥΝΑ – ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΔΕΙΚΤΩΝ</u>	85
7.1. Δείκτες Ποιότητας και Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα	85
7.2. Σύγκριση των Ελληνικών και Ευρωπαϊκών δεικτών ποιότητας	87
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8^ο : ΣΥΖΗΤΗΣΗ</u>	91
8.1. Πιθανές χρήσεις των δεικτών.....	91
8.2. Τι προκύπτει από τη σύγκριση των δεικτών.....	95
8.3. Νέες προοπτικές στη Συνθήκη της Λισσαβόνας	97
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9^ο : ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ</u>	100
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10^ο : ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ</u>	102

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα μελέτη αναφέρεται στην προσπάθεια εκτίμησης των αποτελεσμάτων της εκπαίδευσης στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσω της χρήση κατάλληλων δεικτών. Αφετηρία της διαδικασίας είναι οι αποφάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά το χρονικό διάστημα 1997-2000, ενώ αναμένεται μια πρώτη ολοκλήρωση της συγκεκριμένης προσπάθειας το 2010. Η σχετική βιβλιογραφία παρουσιάζει τη λογική της χρήσης αυτής της μεθόδου εκτίμησης, την ιστορική της εξέλιξη, τις δυνατότητες, αλλά και τις πιθανές αδυναμίες της. Επιπλέον, εξετάζονται οι διαδικασίες σχεδιασμού των συστημάτων εκπαιδευτικών δεικτών, ο τρόπος επιλογής τους και η πιθανή χρήση της εμπειρίας που συσσωρεύεται από αυτές τις διαδικασίες.

Η ανάλυση και η ερμηνευτική κριτική του υλικού αποκάλυψε πως ο κατάλογος των εκάστοτε δεικτών είναι αντικείμενο επιστημονικής διαπραγμάτευσης, ενώ η επάρκεια των στοιχείων στα οποία στηρίζονται δεν είναι πάντα η επιδιωκόμενη. Μέσα από συνεχείς και μελετημένες τροποποιήσεις γίνεται προσπάθεια να επιτύχουμε μια ισορροπία των ποσοτικών και ποιοτικών μεταβλητών. Η ισορροπία αυτή θεωρείται ότι αντικατοπτρίζει με τη μέγιστη δυνατή ενάργεια τα εκπαιδευτικά συστήματα των ερευνώμενων χωρών και παρέχει αξιόπιστες πληροφορίες για το σχεδιασμό της εκπαιδευτικής πολιτικής σε ένα ευρύτερο πλαίσιο.

Η σύνδεση των συγκριτικών μετρήσεων επίδοσης με την αναμόρφωση των εκπαιδευτικών συστημάτων (τον εντοπισμό των δυνατοτήτων και των αδυναμιών τους, της δυναμικής τους) είναι εμφανής. Γι' αυτό η αποδοτικότητα , η αποτελεσματικότητα, ο διάλογος και ο δημόσιος απολογισμός – αξιολόγηση, που οι διαδικασίες αυτές εξυπηρετούν, εντάσσονται στους νέους προσανατολισμούς του σχολείου του 21^{ου} αιώνα.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ραγδαία ανάπτυξη της γνώσης, η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας και ο μετασχηματισμός της παραγωγικής διαδικασίας με την αξιοποίηση των πληροφοριών και των τηλεπικοινωνιακών τεχνολογιών, δημιουργούν νέα δεδομένα και ευκαιρίες για ανάπτυξη των λαών.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας τον Μάρτιο του 2000, έθεσε έναν στρατηγικό στόχο για την Ευρωπαϊκή Ένωση για να επιτευχθεί μέχρι το 2010:

“Η Ευρώπη να γίνει ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία στον κόσμο, βασισμένη στη γνώση, με περισσότερες και καλύτερες ευκαιρίες εργασίας και με τη μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή”, και αναγνώρισε το βασικό ρόλο των πολιτικών εκπαίδευσης και κατάρτισης στην επίτευξη αυτού του στρατηγικού στόχου.

Η προσπάθεια αυτή απαιτεί επαναπροσδιορισμό προσανατολισμών και προτεραιοτήτων, κατάργηση συνόρων μεταξύ των εκπαιδευτικών συστημάτων των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ανταλλαγή ιδεών και ορθών πρακτικών και έμφαση στην ποιότητα της εκπαίδευσης και του εκπαιδευτικού έργου στα πλαίσια της προσπάθειας αυτών. Για το λόγο αυτό κρίνεται επιτακτική η ανάγκη συλλογής αντιπροσωπευτικών συγκρίσιμων στοιχείων και πληροφοριών με στόχο την ανάλυση και αξιολόγηση της υπάρχουσας κατάστασης και την αντιμετώπιση υπαρχόντων προβλημάτων όσο και την πρόβλεψη μελλοντικών απαιτήσεων στα πλαίσια ενός ευρύτερου σχεδιασμού με γνώμονα τη διαρκή βελτίωση της παρεχόμενης εκπαίδευσης στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Για την επίτευξη του επιθυμητού στόχου απαιτούνται ερευνητικά εργαλεία, διάθεση επαρκών κονδυλίων, δημιουργία υποδομής για συστηματική συλλογή και ερμηνεία δεδομένων. Οι δείκτες ποιότητας φαίνεται να αποτελούν ένα από τα ελπιδοφόρα εργαλεία στη διάθεση των ειδικών για την επίτευξη των στόχων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας γίνεται αναφορά στις έννοιες, στο περιεχόμενο και στη σημασία της οργάνωσης και της διοίκησης. Στις ομοιότητες και διαφορές της δημόσιας και ιδιωτικής οργάνωσης και διοίκησης και τέλος στον σημαντικότερο κλάδο της οργάνωσης και της διοίκησης “την εκπαίδευση”.

Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται προσπάθεια για θεωρητική θεμελίωση των εννοιών της ποιότητας, της διοίκησης ολικής ποιότητας, των συστημάτων ποιότητας στην

εκπαίδευση, καθώς και τα προβλήματα που προκύπτουν από την υιοθέτηση της διοίκησης ολικής ποιότητας στην εκπαίδευση.

Στο τρίτο κεφάλαιο αναφέρεται το Έκτακτο Συμβούλιο της Λισσαβόνας που σκοπό είχε την αναθεώρηση του ευρωπαϊκού εκπαιδευτικού συστήματος. Στο κεφάλαιο αυτό αναφέρονται οι στόχοι που τέθηκαν και οι αναγκαίες μεταρρυθμίσεις για να επιτύχει η στρατηγική της.

Στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται μια ιστορική αναδρομή των δεικτών ποιότητας και παρουσιάζεται η χρήση τους.

Στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζουμε ζητήματα που προκύπτουν κατά την ανάπτυξη και εφαρμογή των δεικτών ποιότητας στην εκπαίδευση, όπως κόστος, διάρκεια, ανάλυση, ερμηνεία, συλλογή και παρουσίαση δεδομένων, και στρατηγικές ανάπτυξης συστήματος δεικτών.

Το έκτο κεφάλαιο περιλαμβάνει τους ορισμούς των δεικτών ποιότητας στην εκπαίδευση, την αναλυτική παρουσίαση των 16 ευρωπαϊκών δεικτών όπως αυτοί παρουσιάζονται στη σχετική έκθεση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των 17 ελληνικών δεικτών ποιότητας που συνυπογράφουν το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (ΥΠΕΠΘ) και το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (ΠΙ) για την Ελλάδα.

Στο έβδομο κεφάλαιο αναφέρεται η ομαδοποίηση των δεικτών (ελληνικών και ευρωπαϊκών) σύμφωνα με το αντικείμενο της δραστηριότητάς τους και η σύγκριση μεταξύ των ελληνικών και ευρωπαϊκών δεικτών.

Το όγδοο κεφάλαιο αναφέρεται στις χρήσεις των εκπαιδευτικών δεικτών ποιότητας, στα συμπεράσματα που προκύπτουν από τη σύγκριση μεταξύ ελληνικών και ευρωπαϊκών δεικτών και στις νέες προοπτικές και στόχους της Συνθήκης της Λισσαβόνας.

Το ένατο κεφάλαιο που αποτελεί και τον επίλογο της εργασίας περιλαμβάνει τα συμπεράσματα που προέκυψαν από τη μελέτη των δεικτών ποιότητας στην εκπαίδευση, τόσο σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, όσο και για τα Ελληνικά δεδομένα ειδικότερα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

1.1 Οργάνωση και διοίκηση: Έννοια και περιεχόμενο

A) Οργάνωση

Ο όρος οργάνωση συναντάται στις περισσότερες γλώσσες του κόσμου, χωρίς να μεταφράζεται από τα ελληνικά (organization, organization), και χρησιμοποιείται στην ουσία με τρεις διαφορετικές έννοιες:

α) ως τη διαδικασία της οργάνωσης, του “οργανώνω”

β) ως το αποτέλεσμα της οργάνωσης, το οργανωμένο δηλαδή σύστημα και η μορφή του, και

γ) ως φυσική οντότητα, ο οργανισμός, ο οποίος μπορεί να είναι μια ομάδα ανθρώπων, ένας σύλλογος, μια εταιρεία ή γενικά μια οποιαδήποτε συντονισμένη συλλογικότητα ανθρώπων με κάποιο συγκεκριμένο στόχο. Έτσι, η γραφειοκρατία αποτελεί μορφή οργάνωσης, αλλά και μια πολυεθνική εταιρεία, ένα πανεπιστήμιο, ένα σχολείο, ένα νοσοκομείο αποτελούν οργανώσεις ή οργανισμούς.

Ετυμολογικά η λέξη οργάνωση παράγεται από την επίσης ελληνική λέξη όργανο, που σημαίνει εργαλείο και αρμονία, δηλαδή το αποτέλεσμα μιας σωστής κατασκευής, που πραγματοποιείται με τη χρήση εργαλείων.

Η οργάνωση γενικά μπορεί να εμφανίζεται συγχρόνως ως ενέργεια και ως αποτέλεσμα του οργανώω. Ως ενέργεια (δράση) η οργάνωση είναι ρυθμιστική, η ρύθμιση είναι δυνατό να αφορά μόνο στις μιας ομάδας ή ενός συνόλου ανθρώπων, που επιδιώκουν κοινούς σκοπούς ή να περιλαμβάνει, τόσο τις σχέσεις ανάμεσα σε ανθρώπους, όσο και τις σχέσεις ανάμεσα σε ανθρώπους και σε κάθε είδους υλικά μέσα. Η ρύθμιση αυτή και στις δύο περιπτώσεις έχει την έννοια του συνδυασμού και του κατάλληλου προσανατολισμού σε σχέση με τον επιδιωκόμενο σκοπό. Ως αποτέλεσμα η οργάνωση εμφανίζεται με τις εξής δύο ειδικότερες μορφές: τη στατική έννοια, που έχει ως κύριο χαρακτηριστικό τη συνεργασία και το συντονισμό, σαν

ένας οργανισμός, δηλαδή, με τις λειτουργίες και τα αντίστοιχα όργανα για την εκπλήρωσή τους, μέσα στον οποίο δημιουργούνται σχέσεις και επικοινωνίες.

Αν διευρύνουμε την έννοια οργάνωση, με βάση τα όσα αναφέρθηκαν παραπάνω, διαπιστώνουμε ότι σ' αυτή περιλαμβάνονται τα εξής στοιχεία:

A) επιδίωξη σκοπού ή σκοπών με ορισμένα μέσα και αξιοποίηση των μέσων που διατίθενται για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού,

B) θέσπιση κανόνων και μεθόδων που πρέπει να εφαρμόζονται προκειμένου να πραγματοποιούνται οι παραπάνω επιδιώξεις,

Γ) δημιουργία, στη συνέχεια, μιας αρμονικής διάταξης όλων των παραγόντων που συμμετέχουν στην οργάνωση, και

Δ) σύσταση ενός οργανισμού με τέτοια κατανομή λειτουργιών και οργάνων, ώστε στις μεταξύ τους σχέσεις να κυριαρχεί η συνεργασία και ο συντονισμός, για την ευσυνείδητη επιδίωξη των στόχων του. Στην περίπτωση αυτή προκύπτει ως ανάγκη η διοίκησή του και έτσι οι δύο έννοιες οργάνωση και διοίκηση είναι άρρηκτα συνδεδεμένες μεταξύ τους. Για την οργάνωση έχουν δοθεί πολλοί ορισμοί. Οργάνωση σημαίνει μια ταξινόμηση, τακτοποίηση ενός συνόλου προσώπων και πραγμάτων σε σχέση με κάποιον επιδιωκόμενο σκοπό. Σημαίνει επίσης και τη λειτουργία εκείνη, που καθορίζει τον τρόπο με τον οποίο θα καταμεριστεί το συνολικό έργο ενός οργανισμού, επιχείρησης, σχολείου κ.λ.π, σε άτομα και τμήματα, καθώς και τα όρια της εξουσίας και της ευθύνης των ατόμων, που ασχολούνται με την υλοποίηση του έργου που τους έχει ανατεθεί. Οργάνωση, τέλος, σημαίνει και τη σχηματική παρουσίαση της δομής και της διάρθρωσης στην οποία φαίνονται οι αρμοδιότητες και οι λειτουργίες της κάθε δομής. Η οργάνωση δηλαδή αναφέρεται κυρίως στην εξωτερική κατασκευή (μορφή) ή ορθότερα στη δομή (πλαίσιο) ενός οργανωμένου συνόλου, το οποίο μπορεί να αποδοθεί με ένα διάγραμμα, που ονομάζεται οργανόγραμμα.

B) Διοίκηση

Ο όρος διοίκηση (administration, management), εξάλλου, δημιούργησε κατά τα τελευταία χρόνια μια απροσδόκητη σύγχυση, κυρίως επειδή χρησιμοποιήθηκε αδόκιμα για να μεταφράσει ξένους όρους με διαφορετικό περιεχόμενο, ο όρος διοίκηση στη γλώσσα μας αρχικά είχε σαφή ετυμολογική προέλευση και σήμαινε την επιμέλεια, που καταβάλλει κάποιος για το σπίτι του (οίκο) και αργότερα, πιο γενικά,

την επιμέλεια, για τις υποθέσεις της πόλης. Στα νεότερα χρόνια ο όρος διοίκηση χρησιμοποιείται για την περιγραφή του συνόλου των κατευθυντικών και συντονιστικών εργασιών, με τις οποίες οδηγούνται οργανωμένες προσπάθειες στην επίτευξη συγκεκριμένων στόχων. Με την έννοια αυτή ο όρος διοίκηση αναφέρεται σε κάθε πολυάνθρωπη προσπάθεια, ανεξάρτητα από το χώρο όπου αυτή αναπτύσσεται, όπως για παράδειγμα, στο κράτος, στην εκκλησία, στο στρατό, στις επιχειρήσεις, στις υπηρεσίες, στους διάφορους οργανισμούς, στα σχολεία, στα νοσοκομεία κλπ. όταν μιλάμε για διοίκηση, γενικά, αναφερόμαστε σε μία συνεχή προσπάθεια ορθολογικής και επιστημονικής μεθόδευσης συνδυασμών και επιλογών, που στοχεύουν στη μεγιστοποίηση της απόδοσης ολόκληρης της οργάνωσης. Η διοίκηση αποτελεί επιστήμη αλλά σύγχρονος και τεχνική, που επιτρέπει στην ηγεσία μιας οργάνωσης να ασκεί καλύτερα την τέχνη του χειρισμού των ανθρώπων.

Στους περισσότερους συγγραφείς η διοίκηση παρουσιάζεται ως μια λογική δραστηριότητα του ανθρώπου με στόχο την ευημερία του. Τι είναι όμως διοίκηση και πως θα μπορούσε να ορισθεί; Όπως είδαμε, κάθε οργανωτικό σχήμα δημιουργείται για να εξυπηρετεί τους προδιαγεγραμμένους στόχους, που αποβλέπουν στην επιτυχία ενός συγκεκριμένου επιθυμητού αποτελέσματος. Γι' αυτό και μέσα στο σχήμα κάθε οργανωτικής δομής έχουν προβλεφθεί οι διάφοροι συντελεστές, οι οποίοι θα συμβάλουν στην πραγματοποίηση αυτών των στόχων. Οι κυριότεροι αυτοί συντελεστές είναι οι ανθρώπινες δυνάμεις (εργασία), τα υλικά μέσα κάθε είδους, ο χώρος, ο χρόνος και τα τεχνικά – βοηθητικά οργανωτικά μέσα.

Οι συντελεστές αυτοί συνδυάζονται και διαρθρώνονται κατάλληλα μεταξύ τους και με τη διαδικασία της διοίκησης, δραστηριοποιούνται για να υλοποιήσουν με επιτυχία τους σκοπούς, που έχει προδιαγράψει γι' αυτούς η όλη λειτουργία της οργάνωσης. Η ενεργοποίηση επομένως ενός δοσμένου οργανωτικού σχήματος και η κατάλληλη δραστηριοποίηση του αποτελεί βασικό αντικείμενο και την κατ' εξοχήν λειτουργία της διοίκησης. Η διοίκηση είναι εκείνη η οποία παίρνει ένα έτοιμο οργανωτικό σχήμα, και αφού μελετήσει τη θέση και την αποστολή του κάθε συντελεστή χωριστά, αρχίζει να τους ενεργοποιεί, να τους δραστηριοποιεί και να τους κατευθύνει κατάλληλα, ώστε να επιτευχθούν οι αντικειμενικοί σκοποί, που έχει θέσει το οργανωτικό σχήμα, με τη μικρότερη δυνατή θυσία. Διοίκηση είναι, με άλλα λόγια, η κατάλληλη δραστηριοποίηση και ενεργοποίηση όλων των επιμέρους συντελεστών

ενός δοσμένου οργανωτικού σχήματος, με βασική επιδίωξη την καλύτερη ποσοτική και ποιοτική επίτευξη του αντικειμενικού σκοπού, που το οργανωτικό σχήμα επιδιώκει, με μικρότερο κόστος.

Στη βιβλιογραφία, όμως, υπάρχουν και πολλοί άλλοι ορισμοί της διοίκησης. Ένας ορισμός που ισχύει για οποιαδήποτε οργάνωση (οργανισμό, επιχείρηση, υπηρεσία, σχολείο, νοσοκομείο, πολιτική οργάνωση) έχει δοθεί από τους P. Hersey και K.Blanchard, οι οποίοι ορίζουν ως διοίκηση μια εργασία, που πραγματοποιείται με άτομα και δια μέσου ατόμων και ομάδων για την εκπλήρωση των σκοπών μιας οργάνωσης.

Ανάμεσα στους όρους οργάνωση και διοίκηση προκαλείται κάποτε σύγχυση, η οποία δεν οφείλεται μόνο στο γεγονός ότι ο όρος management, άλλοτε αναφέρεται με την έννοια διοίκηση και άλλοτε με την έννοια οργάνωση. Οφείλεται επίσης και σε πραγματικούς λόγους και συγκεκριμένα στο ότι μια οργάνωση που εννοείται ως οργανισμός διοικείται, αλλά και μια διοίκηση ως λειτουργία του οργανισμού ή της επιχείρησης οργανώνεται. Συνεπώς, σύμφωνα με τα παραπάνω, δεν δημιουργείται σύγχυση αλλά μια λογική ερμηνευμένη πλοκή των δύο εννοιών, της οργάνωσης και της διοίκησης δηλαδή, όπως γίνεται αποδεκτό από τους περισσότερους συγγραφείς που ασχολήθηκαν με αυτές.

1.2 Η σημασία της οργάνωσης και της διοίκησης

Η οργάνωση και η διοίκηση υπήρξαν πάντοτε σπουδαίες για τον άνθρωπο, επειδή εξ αρχής εισχώρησαν με διάφορες μορφές στην ανθρώπινη δραστηριότητα, σε όλες τις περιόδους εξέλιξης του ανθρώπινου βίου, λόγω της ανάγκης του ανθρώπου να συνεργαστεί με σκοπό αφενός να προστατευθεί από τους διάφορους φυσικούς και κοινωνικούς κινδύνους και αφετέρου να εξασφαλίσει ανετότερα τα προς τα ζην.

Παρά τις αντιρρήσεις ορισμένων ότι η υπερβολική οργάνωση και διοίκηση εμποδίζει την ελευθερία των ατόμων και τη δημιουργικότητα, η συστηματική οργάνωση και διοίκηση είναι και χρήσιμη και αναγκαία. Ειδικότερα η οργάνωση και η διοίκηση στη σύγχρονη κοινωνική και οικονομική ζωή συμβάλουν τόσο στην

εξασφάλιση της ειρηνικής συμβίωσης των ατόμων, των διάφορων κοινωνικών ομάδων, αλλά και ολόκληρων των κοινωνιών του πλανήτη μας με την ανάπτυξη των σημερινών διεθνών οργανισμών, όσο και στην ανάπτυξη πνεύματος φιλίας, κατανόησης και συνεργασίας ανάμεσα στα άτομα – μέλη των διαφόρων κοινωνικών ομάδων της σύγχρονης ζωής. Συντελούν ακόμα και στην αποτελεσματική αντιμετώπιση των δυσκολιών, των προβλημάτων και των αντιθέσεων που είναι επόμενο να παρουσιάζει η σύγχρονη ζωή, τόσο στον ιδιωτικό όσο και στο δημόσιο τομέα.

Στον ιδιωτικό τομέα μάλιστα έχει αναπτυχθεί και εξελιχθεί η οργάνωση και η διοίκηση σε μοναδικό συντελεστή της επιτυχίας των στόχων του, όπου η ανάπτυξη ειδικού κλάδου των οικονομικών επιστημών, του κλάδου της Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων (Business Administration, Management κλπ.), έχει αναλάβει το έργο της στελέχωσης όλων των μεγάλων και σύγχρονων οικονομικών και παραγωγικών μονάδων με ειδικευμένους επιστήμονες στα θέματα οργάνωσης και διοίκησης των επιχειρήσεων.

Στο δημόσιο τομέα επίσης η διοίκηση με τα διάφορα όργανά της, όπως προβλέπονται από το σύνταγμα ή τους νόμους, μετατρέπει σε δράση και γίνονται πραγματικότητα οι πολιτικές ιδέες και τα προγράμματα αυτών, που έχουν την ευθύνη της διακυβέρνησης.

Σήμερα δεν υπάρχει τομέας δημόσιος ή ιδιωτικός, στον οποίο η κατάλληλη οργάνωση και διοίκηση να μην αποτελούν τον κυριότερο συντελεστή και τη βασικότερη προϋπόθεση επιτυχίας τους. Κατ' επέκταση και στον ευρύτατο τομέα της εκπαίδευσης η οργάνωση και η διοίκηση έχει καταστεί αναγκαία και αναπόφευκτη, επειδή μόνο έτσι επιτυγχάνεται η μέγιστη αποδοτικότητά της, βελτιώνεται η ποιότητα των προσφερόμενων υπηρεσιών της και υλοποιούνται οι σκοποί της, με τον άριστο συνδυασμό των διαφόρων συντελεστών που την απαρτίζουν.

Δύσκολα μπορεί να φαντασθεί κανείς έναν κοινωνικό οργανισμό ή ίδρυμα, όπως είναι το σχολείο, που έχει αναλάβει τη συστηματική αγωγή και εκπαίδευση των νεαρών ατόμων – μελών της οποιασδήποτε κοινωνίας, χωρίς οργάνωση και διοίκηση. Η αναγκαιότητα της οργάνωσης και της διοίκησης στην συστηματική εκπαίδευση

είναι περισσότερο έκδηλη, όταν κανείς θελήσει να καθορίσει τους στόχους ενός εκπαιδευτικού συστήματος, τους τρόπους και τα μέσα πραγματοποίησής τους στην εκπαιδευτική πράξη.

1.3 Δημόσια και ιδιωτική οργάνωση και διοίκηση

Η θεωρία στην επιστήμη της οργάνωσης και διοίκηση αρχίζει με τα πορίσματα των ερευνών και των πειραμάτων, που έγιναν στη διοίκηση των επιχειρήσεων. Ανάμεσα στους δύο αυτούς τομείς της έρευνας – δημόσια και ιδιωτική οργάνωση και διοίκηση – εντοπίζουμε πολλές ομοιότητες, αφού το πρόβλημα της οργάνωσης και διοίκησης σε γενικές γραμμές είναι κοινό, αρκεί να δει κανείς τη διοίκηση όχι ως αυτοσκοπό, αλλά ως ένα μέσο, ένα σύνολο μηχανισμών και τεχνικών για την επιτυχία προκαθορισμένων στόχων. Όπως στην ιδιωτική, έτσι και στη δημόσια οργάνωση και διοίκηση, αντιμετωπίζονται οι γνωστές προεκτάσεις των προβλημάτων οργάνωσης, όπως είναι η έκταση του ελέγχου, ο συντονισμός, η εξουσιοδότηση, η ενότητα της εντολής, ο καταμερισμός της εργασίας κλπ. η θεωρητική και πρακτική εφαρμογή τους στην ιδιωτική οργάνωση και διοίκηση βρίσκει επίσης εφαρμογή και στο χώρο της δημόσιας οργάνωσης και διοίκησης.

Εντούτοις, παρά τις ομοιότητες των οργανωτικών και διοικητικών προβλημάτων, που υπάρχουν μεταξύ των δύο αυτών τομέων της έρευνας, διαπιστώνονται και τεράστιες διαφορές, που κάνουν τη μελέτη της οργάνωσης στη δημόσια διοίκηση να διακρίνεται από την αντίστοιχη οργάνωση στη διοίκηση των επιχειρήσεων. Εκτός τούτου, όμως, όλες οι φάσεις της έρευνας και οι εξελίξεις της θεωρίας της οργάνωσης και διοίκησης στο χώρο των ιδιωτικών επιχειρήσεων και οργανισμών, εντάσσονται και στο χώρο της έρευνας στη δημόσια οργάνωση και διοίκηση. Επειδή, όμως είναι γνωστό, οι περισσότεροι θεωρητικοί της οργάνωσης και διοίκησης ως επιστήμης έλαβαν υπόψη στις μελέτες τους και τα οργανωτικά προβλήματα της δημόσιας οργάνωσης και διοίκησης.

Με βάση αυτή τη σχέση δημιουργήθηκε η θεωρία της δημόσιας οργάνωσης και διοίκησης, η οποία καλύπτεται με ένα μεγάλο αριθμό επιστημονικών έργων, που

θεμελίωσαν την έρευνα στον τομέα αυτόν, όπως είναι τα έργα των Fayol, Taylor, Merton, Simon, κλπ.

Η δημόσια οργάνωση και διοίκηση επομένως, πέρα από τα στενά οργανωτικά πλαίσια έχει διαφορετικούς στόχους από την ιδιωτική, ενώ παράλληλα διαφέρει και ως προς το πλαίσιο μέσα στο οποίο κινείται και λειτουργεί. Η δημόσια οργάνωση και διοίκηση, δηλαδή, αποτελεί την πρωταρχική μορφή της κρατικής δραστηριότητας για την υλοποίηση της κρατικής πολιτικής μέσα από τα αρμόδια διοικητικά όργανα, που έχουν επιφορτισθεί με το καθήκον να υλοποιήσουν την κρατική εξουσία σε όλους τους τομείς των δραστηριοτήτων της.

Κύρια δραστηριότητα της δημόσιας οργάνωσης και διοίκησης είναι η εξεύρεση μιας σειράς οργανωτικών συστημάτων, που αποβλέπουν στην ορθολογική λειτουργία, στη μεγιστοποίηση του οφέλους για τον πολίτη, στην καταπολέμηση της γραφειοκρατίας, στην αύξηση της αποδοτικότητας και στη βελτίωση της ποιότητας των προσφερόμενων υπηρεσιών.

Η δημόσια οργάνωση και διοίκηση είναι ενταγμένη στην εκτελεστική λειτουργία της πολιτείας και ασκείται από τον πρόεδρο της δημοκρατίας και την κυβέρνηση με τους υπεύθυνους υπουργούς της. Οι ομοταγείς υπηρεσίες οι οποίες ανήκουν σε κάποιον ομοειδή και συγκεκριμένο κλάδο του δημοσίου, οργανώνονται σε ενιαίο σύνολο, υπουργείο, οργανισμό, ασκούν ειδικές αρμοδιότητες, για την εύρυθμη λειτουργία του υπουργείου, του οργανισμού ή της υπηρεσίας.

1.4 Οργάνωση και διοίκηση της εκπαίδευσης

Ένας από τους πιο σημαντικούς κλάδους της δημόσιας οργάνωσης και διοίκησης είναι αναμφισβήτητα η οργάνωση και η διοίκηση της εκπαίδευσης, που ως ειδικό οργανωτικός και διοικητικός κλάδος, με ειδικούς σκοπούς και επιδιώξεις, οργανώνεται με ανάλογους και κατάλληλους τρόπους και μεθόδους, για να υλοποιήσει το ειδικό έργο που έχει αναλάβει, δηλαδή την άρτια και αποτελεσματική λειτουργία των σχολικών μονάδων ή οργανισμών.

Η **οργάνωση της εκπαίδευσης** αποτελεί βοηθητική λειτουργία και ρυθμιστικό παράγοντα για την τακτοποίηση και διάρθρωση των επιμέρους στοιχείων της παιδείας, με βάση και οδηγό τους εκπαιδευτικούς στόχους και επιδιώξεις αναφέρεται δε κυρίως στα παρακάτω ειδικότερα στοιχεία:

- α) στο οργανωτικό σύστημα, στις βαθμίδες και στους φορείς της εκπαίδευσης,
- β) στα σχολεία των διαφόρων τύπων και φορέων κάθε βαθμίδας, στη ρύθμιση και διευθέτηση των λειτουργικών σχέσεων, στην κινητικότητα των μαθητών, στην έναρξη και τη διάρκεια φοίτησης, στις τάξεις και στους τίτλους σπουδών,
- γ) στα προγράμματα σπουδών, στα βιβλία, στις μεθόδους διδασκαλίας, στα εποπτικά μέσα και στην αξιολόγηση της σχολικής επίδοσης των μαθητών, σε συνδυασμό με τους γενικούς και ειδικούς σκοπούς της εκπαίδευσης,
- δ) στον τρόπο οργάνωσης της διοίκησης και εποπτείας της εκπαίδευσης, στο διδακτικό και στο κάθε μορφής διοικητικό και λοιπό προσωπικό, και
- ε) στις διάφορες άλλες βοηθητικές λειτουργίες, στη συμβουλευτική και στον επαγγελματικό προσανατολισμό, καθώς και στο θέμα των προσωπικών σχέσεων των μελών, ενήλικων και μαθητών, μέσα και έξω από το σχολείο.

Η **διοίκηση της εκπαίδευσης**, εξάλλου, σαν βοηθητικός της τομέας έχει ως κύριο έργο την εξασφάλιση των απαραίτητων μέσων και όρων, για την εύρυθμη και αποτελεσματική λειτουργία της αναφέρεται ειδικότερα κυρίως:

- α) στην εφαρμογή της οργάνωσης του όλου εκπαιδευτικού συστήματος και στη σωστή λειτουργία του,
- β) στα διάφορα επίπεδα ή κύκλους διοικητικής οργάνωσης, που αρχίζουν από τον εκπαιδευτικό που διοικεί την τάξη και το διευθυντή, ο οποίος έχει την ευθύνη της διοίκησης του σχολείου και προχωρεί στην υπόλοιπη ιεραρχική γραμμή της διοίκησης δηλαδή στα μονομελή και στα συλλογικά όργανα, που χρησιμοποιεί η πολιτεία για την εποπτεία και το συντονισμό της εύρυθμης λειτουργίας των σχολείων. Επεκτείνεται δε στην κεντρική διοίκηση και στα επιτελικά ή τα περιφερειακά και τοπικά όργανα της εκπαίδευσης,
- γ) στην άσκηση εποπτείας των διοικητικών και καθοδηγητικών οργάνων, που επισκέπτονται συχνά τα σχολεία για την επίλυση των οργανωτικών, διοικητικών και εποπτικών προβλημάτων που παρουσιάζονται,

δ) στις διάφορες ενέργειες και νομοθετικές ρυθμίσεις, που απαιτούν τα θέματα οργάνωσης και διοίκηση του εκπαιδευτικού και λοιπού διοικητικού προσωπικού, για την ομαλή και απρόσκοπτη εξέλιξη της υπηρεσιακής τους κατάστασης,

ε) στην εκπαίδευση και επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και όσων ασκούν διοίκηση, καθώς και στις διάφορες θεωρίες και αρχές της εκπαιδευτικής διοίκησης, και, τέλος,

στ) στο ρόλο και τις πράξεις του εκπαιδευτικού, εποπτικού και καθοδηγητικού προσωπικού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑ

Η ποιότητα είναι δύσκολο να οριστεί, παρόλο που όλοι έχουμε την εμπειρία της ποιότητας των προϊόντων ή των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Υπάρχουν διάφοροι ορισμοί της ποιότητας.

α . Κατά το Juran 1989

«Ποιότητα είναι η καταλληλότητα προς χρήση». Η απόδοση του προϊόντος που έχει ως αποτέλεσμα την ικανοποίηση του καταναλωτή και την απουσία ελαττωμάτων αποφεύγοντας τη δυσαρέσκεια του το οποίο συνοψίζεται στο κατάλληλο για χρήση.

β . Κατά τον Crosby 1979

«Ποιότητα είναι η συμμόρφωση του προϊόντος στις απαιτήσεις του πελάτη».

γ . Κατά τον Deming 1993

«Ποιότητα είναι η συμμόρφωση των αναγκών του πελάτη». Η ικανοποίηση εκφράζεται από τη σχέση:

$\text{Ικανοποίηση} = \text{Τωρινή} - \text{Αναμενόμενη απόδοση.}$

Όταν η τωρινή απόδοση είναι μεγαλύτερη από την αναμενόμενη, τότε η ικανοποίηση του πελάτη μεγαλώνει.

δ . Κατά το Feigenbaum 1991

«Ποιότητα είναι το σύνολο των χαρακτηριστικών του προϊόντος και των υπηρεσιών τα οποία έχουν σχέση με το μάρκετινγκ, την τεχνολογία, την κατασκευή και τη συντήρηση μέσω των οποίων το προϊόν ή η υπηρεσία ικανοποιεί τις προσδοκίες του πελάτη».

ε . Κατά τους Heller & Hindle 1998

«Η διοίκηση Ποιότητας προσβλέπει στη συμβολή κάθε επιμέρους στοιχείου ή δραστηριότητας μιας επιχειρηματικής διαδικασίας στο

σύνολο. Υιοθέτησε αυτής της προσέγγισης βοηθά στην καλύτερη επιλογή τρόπων και μεθόδων για ικανοποίηση των πελατών».

2.1 Άλλοι Ορισμοί της ποιότητας

Ο Garvin στο βιβλίο του «Managing Quality» διατυπώνει πέντε ορισμούς της ποιότητας, οι οποίοι προκύπτουν από διαφορετικούς συγγραφείς και οι οποίοι όλοι μπορούν να επεκταθούν στην Εκπαίδευση.

1. Ο πρώτος ορισμός **«βασίζεται στο προϊόν»**. Η ποιότητα είναι συνάρτηση μιας συγκεκριμένης και μετρήσιμης μεταβλητής. Οι διαφορές στην ποιότητα μεταξύ προϊόντων αντανακλούν σε διαφορές στην ποσότητα κάποιου χαρακτηριστικού ή συστατικού των προϊόντων. Αυτοί οι οποίοι πιστεύουν ότι η ποιότητα ενός εκπαιδευτικού ιδρύματος μπορεί να εκτιμηθεί από την απόδοση των σπουδαστών σε ένα τυποποιημένο εθνικό τεστ στηρίζουν την άποψη τους σ' αυτόν τον ορισμό.
2. Ο δεύτερος ορισμός της ποιότητας **«βασίζεται στο χρήστη»**. Δηλαδή η ποιότητα προσδιορίζεται από τις επιθυμίες του πελάτη. Η προσέγγιση αυτή κατά το Juran σημαίνει το πόσο καλά το προϊόν πραγματοποιεί την προτιθέμενη λειτουργία. Για παράδειγμα, τα μικρά αυτοκίνητα μέσα στην πόλη εξυπηρετούν καλύτερα τα άτομα.
Για την εκπαίδευση αυτός ο ορισμός σημαίνει ότι οι σπουδαστές θα επιλέξουν τα μαθήματα εκείνα τα οποία θα τους διευκολύνουν στην εργασία τους ή το σεμινάριο το οποίο θα έχει άμεση εφαρμογή στο έργο τους.
3. Ο τρίτος ορισμός ο οποίος διατυπώθηκε από τον Crosby λέει ότι «ποιότητα είναι η **συμμόρφωση στις απαιτήσεις των πελατών**».
4. Ο τέταρτος ορισμός **«βασίζεται στην αξία»**. Δηλαδή στην σχέση της ικανοποίησης και τις τιμές. Αυτός ο ορισμός υπονοεί ότι κατά καιρούς πρέπει να γίνεται συμβιβασμός με τα πρότυπα λόγω έλλειψης πηγών.

Ποιότητα είναι ο βαθμός τελειότητας σε μια αποδεκτή τιμή και ο έλεγχος της μεταβλητότητας σε ένα αποδεκτό κόστος.

5. Η Πέμπτη προσέγγιση του ορισμού αναφέρεται «**ως υπέρβαση**». Σ' αυτόν τον ορισμό η ποιότητα είναι συνώνυμη με την τελειότητα, την ανωτερότητα. Με βάση την προσέγγιση αυτή η ποιότητα δεν μπορεί να οριστεί επακριβώς, γιατί η τελειότητα είναι αφηρημένη και υποκειμενική έννοια και τα πρότυπα ποιότητας μεταβάλλονται ανάμεσα σε μάνατζερς και καταναλωτές. Ακόμη, η ποιότητα σ' αυτήν την προσέγγιση δεν μπορεί να μετρηθεί.
6. Τέλος, μια άλλη προσέγγιση στον ορισμό της ποιότητας δόθηκε από το Deming. Γι' αυτόν ποιότητα είναι **η μείωση των μεταβολών στις διαδικασίες**. Ο Deming χρησιμοποιεί στατιστικές μεθόδους για τον προσδιορισμό και τη μείωση των μεταβολών στις διαδικασίες. Η σημασία της ποιότητας των προϊόντων και της παροχής υπηρεσιών είναι σημαντική, γιατί:

- **Η ποιότητα δεν είναι διαπραγματεύσιμη.** Την τιμή διαπραγματευόμαστε. Χωρίς ποιότητα θα αντιμετωπίσουμε προβλήματα στην έξοδο της διαδικασίας με αποτέλεσμα την απώλεια πελατών.
- **Η ποιότητα είναι διάχυτη παντού.** Αγκαλιάζει τα πάντα.
- **Η ποιότητα αυξάνει την παραγωγικότητα.**
- **Η ποιότητα οδηγεί σε μεγαλύτερο μερίδιο αγοράς.**
Οι απόφοιτοι θα βρουν ευκολότερα εργασία..
- **Η ποιότητα οδηγεί σε βελτίωση της απόδοσης του σχολείου.**
- **Το κόστος έλλειψης ποιότητας είναι υψηλό.**

Κατά τον Deming η ολική ποιότητα είναι μια φιλοσοφία, ένας τρόπος ζωής. Δεν είναι μια επιχειρησιακή αλλά μια ανθρώπινη διαδικασία η οποία προάγει την αξιοπρέπεια, την αυτοεκτίμηση και το σεβασμό. Είναι μια διαδικασία η οποία αναπτύσσει το μυαλό και τη σκέψη του ατόμου και ενδυναμώνει τους δεσμούς των ανθρώπων.

2.2 Τι είναι η διοίκηση ολικής ποιότητας (ΔΟΠ) (Total Quality Management, TQM)

Η Διοίκηση Ολικής Ποιότητας είναι «η αμοιβαία συνεργασία όλων των ατόμων μέσα στον Οργανισμό για την πραγματοποίηση των επιχειρηματικών διαδικασιών, ώστε να παραχθούν προϊόντα και υπηρεσίες που να ικανοποιούν τις ανάγκες και τις προσδοκίες των πελατών». Στον ορισμό της ΔΟΠ ο πελάτης αποτελεί το σημαντικότερο στοιχείο.

Με άλλα λόγια η Διοίκηση Ολικής Ποιότητας είναι μια φιλοσοφία Διοίκησης η οποία «αγκαλιάζει» όλες τις δραστηριότητες μέσω των οποίων οι ανάγκες και οι προσδοκίες του πελάτη και της κοινότητας, καθώς επίσης και οι στόχοι του Οργανισμού ικανοποιούνται με τον πιο επαρκή και αποτελεσματικό από πλευράς κόστους τρόπο, μεγιστοποιώντας τις δυνατότητες των εργαζομένων μέσω μιας διαρκούς πορείας βελτίωσης.

Η ΔΟΠ είναι:

1. Μια νέα φιλοσοφία,
2. Ένα μέσο για τη διοίκηση ενός οργανισμού,
3. Ένα ταξίδι το οποίο δεν έχει τέλος,
4. Μια φιλοσοφία η οποία χρειάζεται να εισαχθεί , να καλλιεργηθεί και να αναπτυχθεί,
5. Ένας τρόπος οργάνωσης ζωής.

2.3 Αρχές της διοίκησης ολικής ποιότητας

Οι αρχές της ΔΟΠ είναι:

1. η συνεχής βελτίωση,
2. η ύπαρξη του εσωτερικού πελάτη-προμηθευτή,
3. η ομαδική εργασία,
4. η αξιοποίηση των ικανοτήτων και δεξιοτήτων των ατόμων,
5. η συμμετοχή και η ανάπτυξη των εργαζομένων,
6. η εκπαίδευση και η επιμόρφωση του προσωπικού,

7. η ενσωμάτωση προμηθευτών και πελατών μέσα στη διαδικασία,
8. η τιμιότητα, η ειλικρίνεια και το ενδιαφέρον.

Τα κρίσιμα στοιχεία της ΔΟΠ είναι:

1. η δέσμευση και η αποτελεσματική ηγεσία της ανώτατης διοίκησης,
2. ο σχεδιασμός και οργάνωση,
3. η χρησιμοποίηση εργαλείων και τεχνικών,
4. η επιμόρφωση και η εκπαίδευση του προσωπικού,
5. η συμμετοχή,
6. η ομαδική εργασία,
7. η μέτρηση και η ανατροφοδότηση,
8. η αλλαγή νοοτροπίας.

Οι Ιάπωνες αναφέρονται σ' αυτή τη φιλοσοφία ως «**Έλεγχος Ολικής Ποιότητας**» (TQC). Στην Αμερική χρησιμοποιούν τη φράση «**Διοίκηση Ολικής Ποιότητας**» (TQM). Εμείς που εφαρμόζουμε τη φιλοσοφία αυτή στην Εκπαίδευση, την ονομάζουμε «**Ολική Ποιότητα στην Εκπαίδευση**» (TQE).

Η ονομασία μόνο αλλάζει οι τεχνικές και οι αρχές παραμένουν οι ίδιες.

2.4 Η ολική ποιότητα στην εκπαίδευση

Για την εκπαίδευση «**ολική ποιότητα**» είναι η διηνεκής προσπάθεια προσέγγισης προς το άριστο, την τελειότητα, με άλλα λόγια είναι αυτό που κάνει τη μάθηση μια ευχάριστη διαδικασία.

Στο χώρο της εκπαίδευσης η ολική ποιότητα αποβλέπει:

1. στην εκπλήρωση και υπέρβαση των προσδοκιών και των αναγκών του μαθητή,
2. στη συνεχή βελτίωση των διαδικασιών,
3. στην ανάθεση ευθυνών και στους μαθητές,
4. στη μείωση των αδυναμιών του συστήματος και την υιοθέτηση μεθόδων που οδηγούν στην αποτελεσματική και κριτική μάθηση,
5. στην ενδυνάμωση των ατόμων και στην ομαδική εργασία,

6. στη συμμετοχή όλων των φορέων που εμπλέκονται στη λειτουργία του σχολείου.

Αναλυτικότερα:

1. Η εκπλήρωση των προσδοκιών του μαθητή αποτελεί βασική προϋπόθεση για την επιτυχή εφαρμογή της ολικής ποιότητας. Υπέρβαση των προσδοκιών σημαίνει ότι ικανοποιήθηκαν ανάγκες του μαθητή τις οποίες δεν περίμενε να ικανοποιηθούν, ήταν δηλαδή μια μη αναμενομένη εμπειρία.
2. Επειδή οι ανάγκες των ατόμων αλλάζουν συνεχώς, χρειάζεται να γίνονται συνεχείς αλλαγές στους οργανισμούς, έτσι ώστε να μπορούν να ικανοποιηθούν και οι καινούργιες ανάγκες.
3. Τα προβλήματα επιλύονται καλύτερα, όταν κατά τη διαδικασία της επίλυσης τους συμμετέχουν όλα τα άτομα τα οποία επηρεάζονται από το πρόβλημα. Επομένως, τα προβλήματα του σχολείου δεν μπορούν να επιλυθούν χωρίς τη συμμετοχή των δασκάλων, των μαθητών, των γονέων κλπ. Το πρόβλημα δεν μπορεί να το λύσει το άτομο το οποίο δε γνωρίζει τη λειτουργία της σχολικής τάξης. Γι' αυτό είναι απαραίτητο να ζητήσουμε τη βοήθεια των δασκάλων και των μαθητών για να πραγματοποιήσουμε την αναδιοργάνωση των εκπαιδευτικών διαδικασιών.
4. Η μείωση των αδυναμιών του συστήματος, η επανάληψη των ίδιων διαδικασιών και η μείωση των μεταβολών βοηθάει στη βελτίωση της ποιότητας. Αυτό επιτυγχάνεται με το συνεχή έλεγχο της πορείας πραγματοποίησης των διαδικασιών.

Επομένως

Με την εισαγωγή της ολικής ποιότητας στα σχολεία αποβλέπουμε στη μετατροπή του ισχύοντος συστήματος διδασκαλίας και αξιολόγησης σε ένα σύστημα συνεχούς βελτίωσης και μάθησης. Το μεγάλο πλεονέκτημα της καινοτομίας αυτής είναι ότι προσθέτει μεγάλη αξία στις διαδικασίες, έτσι ώστε «όσα» κερδίζει κανείς σε μάθηση να είναι περισσότερα από «όσα» καταθέτει σε χρήμα, μόχθο και χρόνο για την απόκτηση της.

Οι βασικότερες αρχές της ολικής ποιότητας είναι:

- η εστίαση στις ανάγκες του μαθητή-εκπαιδευόμενου,
- η πίστη στη συνεχή βελτίωση και
- η συμμετοχή όλων των ατόμων.

Η ολική ποιότητα για την εκπαίδευση είναι επίσης

- μια νέα φιλοσοφία διοίκησης,
- μια διαφορετική θεωρητική προσέγγιση και σκέψη,
- μια νέα αντίληψη η οποία ξεκινά από την κορυφή και οδηγεί στη βάση της ιεραρχίας,
- μια μακροπρόθεσμη διαδικασία,
- μια διαδικασία η οποία υποστηρίζεται από εργαλεία ποιότητας,
- ένας νέος τρόπος σκέψης και ζωής.

Επομένως, η φιλοσοφία της Διοίκησης Ολικής Ποιότητας βοηθάει τον εκπαιδευτικό να δει τον εαυτό του:

- ως υποστηρικτή του έργου των μαθητών και όχι ως κριτή,
- ως μέντορα και εκγυμνάστη και όχι ως λέκτορα
- ως συνεργάτη με γονείς, μαθητές, συναδέλφους, επιχειρήσεις και με όλη την κοινωνία και όχι ως έναν απομονωμένο εργαζόμενο μέσα στους τέσσερις τοίχους της τάξης.

Πρέπει επίσης να τονιστεί ότι η φιλοσοφία αυτή καθοδηγείται από τα δεδομένα. Το μάνατζμεντ σήμερα στηρίζεται σε γεγονότα και χρησιμοποιεί δεδομένα και στατιστικές αναλύσεις προτού λάβει μια απόφαση. Αποφάσεις οι οποίες δε χρησιμοποιούν δεδομένα, θεωρούνται ότι είναι γνώμες και μ' αυτό δεν μπορούμε να σχεδιάσουμε λύσεις. Ο Tom Peter γράφει: «**Αυτό το οποίο μπορεί να μετρηθεί, μπορεί και να γίνει**». Κάθε απόφαση για την εκπαίδευση πρέπει να έχει ως στόχο τη βελτίωση της διδασκαλίας και της μάθησης. Κάθε άχρηστο βήμα στον εκπαιδευτικό σχεδιασμό δημιουργεί απώλεια χρόνου, χρήματα και επανάληψη των ίδιων διαδικασιών οι οποίες προσθέτουν σημαντική ανησυχία στα άτομα.

2.5 Συστήματα Ποιότητας Στην Εκπαίδευση

Σύστημα ποιότητας (Townsend, 1997, p.103):

Ως *σύστημα ποιότητας* ορίζεται η οργανωτική δομή, οι αρμοδιότητες, οι αλγόριθμοι, οι διαδικασίες και οι πόροι που χρησιμοποιούνται στην εφαρμογή της βελτίωσης της ποιότητας.

Μοντέλα και Τεχνικές ποιότητας

Στις μέρες μας, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Ένωση, η βελτίωση της ποιότητας του ανθρώπινου κεφαλαίου των διαφόρων χωρών, στηρίζεται στη βελτίωση της ποιότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης και συμβάλλει από τη μια στην αύξηση της παραγωγικότητας των ατόμων και από την άλλη στην άνοδο του βιοτικού επιπέδου και της ευημερίας της χώρας. Οι νέες τάσεις χαρακτηρίζονται από την εισαγωγή του λόγου της «ποιότητας της εκπαίδευσης».

Η έννοια της ποιότητας υλοποιείται μέσω μοντέλων και τεχνικών όπως:

- η «διασφάλιση της ποιότητας» (quality assurance),
- η «λογοδότηση ή απόδοση λόγου» (accountability),
- η «δείκτες επίδοσης» (performance indicators),
- η «προδιαγραφές στόχων» (standards)

Η «**διασφάλιση της ποιότητας**» σημαίνει τη συνεχή αξιολόγηση των τριών συστατικών της ποιότητας, δηλαδή των προσφερόμενων εκπαιδευτικών μέσων (inputs I), των σχολικών λειτουργιών (process P) και των μορφωτικών αποτελεσμάτων (outputs O). Στόχος είναι η πρόσληψη των σχολικών προβλημάτων (Διοίκηση Ολικής Ποιότητας) και όχι εκ των υστέρων διόρθωση τους όπως συμβαίνει με τις παραδοσιακές επιθεωρήσεις. Κατά συνέπεια, αποκτά ιδιαίτερη βαρύτητα η ενδυνάμωση του σχολείου, η ανάπτυξη σχεδίων-στόχων και η εμπέδωση μιας κουλτούρας ποιότητας από την ίδια τη σχολική κοινότητα.

Τα «**στοιχεία-κλειδιά**» του συστήματος της ποιοτικής διασφάλισης είναι:

- Η επικέντρωση στη διαρκή βελτίωση του σχολείου.

- Η δημιουργία σε κάθε σχολείο σχεδίων στόχων, υλοποίησης, παρακολούθησης, και αξιολόγησης τους.
- Η καθιέρωση συστημάτων προδιαγραφών στόχων (standards) και δεικτών επίδοσης.
- Η εφαρμογή μηχανισμού εκθέσεων και αναφορών για τη λειτουργία της ποιοτικής διασφάλισης.
- Η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών.

Τα βασικά στοιχεία του μοντέλου ποιοτικής διασφάλισης είναι η αυτοαξιολόγηση / εσωτερική αξιολόγηση της σχολικής μονάδας, η σύνδεση της με την ανάπτυξη δεικτών επίδοσης και με σχέδια βελτίωσης των σχολείων.

Η «απόδοση λόγου» αναφέρεται στη «λογοδοσία» του σχολείου απέναντι στους αποδέκτες του εκπαιδευτικού προϊόντος, δηλαδή αναφέρεται κυρίως στις εξωτερικές μορφές αξιολόγησης.

Η «δείκτες επίδοσης» αποτελούν στοιχεία πληροφόρησης τα οποία περιγράφουν την κατάσταση και την πρόοδο του σχολείου. Αντλούνται από θεματικές περιοχές όπως οι εισροές (I) (αναλυτικό πρόγραμμα, βιβλία, χρηματοδότηση κ.τ.λ.), οι σχολικές διαδικασίες (P) (σχολικές σχέσεις, εκπαιδευτικοί, διδασκαλία, μάθηση, κ.τ.λ.) και τα σχολικά αποτελέσματα (O) (επιδόσεις μαθητών στις εξετάσεις κ.τ.λ.).

2.6 Γιατί χρειαζόμαστε τη ΔΟΠ στην εκπαίδευση

Η παγκοσμιοποίηση και ο ανταγωνισμός θα απαιτήσουν αλλαγή όχι μόνο στις επιχειρήσεις και τους οργανισμούς αλλά και στην εκπαίδευση. Οι πολυεθνικές εταιρίες θα αναζητήσουν φθηνότερο εργατικό κόστος στην παραγωγή των προϊόντων τους, ενώ παράλληλα θα επιδιώξουν να βρουν εργατικό δυναμικό με άριστες τεχνικές δεξιότητες. Γι' αυτό πρέπει να προετοιμάσουμε τους σπουδαστές μας να αντιμετωπίσουν τις προσκλήσεις του 21^{ου} αιώνα. Αυτή η γενεά πρέπει να είναι περισσότερο προνοητική, καταρτισμένη και δημιουργική, να προσαρμόζεται ευκολότερα στις αλλαγές, να έχει την ικανότητα να ασκεί κριτική και να διερευνά, να

επικοινωνεί καλύτερα με τους άλλους, να συνεργάζεται ως ομάδα, να δέχεται αλλά και να διαχειρίζεται αποτελεσματικότερα τις αλλαγές.

Σήμερα η εφαρμογή της Διοίκησης Ολικής Ποιότητας στις επιχειρήσεις και οργανισμούς αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση. Η νέα αυτή φιλοσοφία έχει ενσωματωθεί στην κουλτούρα κάθε οργανισμού. Αυτό γιατί οι επιχειρήσεις διαπίστωσαν ότι το κόστος διόρθωσης ενός ελαττωματικού προϊόντος κοστίζει το ίδιο ή και περισσότερο από το να παράγεις από την αρχή ένα ικανοποιητικό προϊόν. Αν το ελαττωματικό προϊόν ήταν φθηνό, ο καταναλωτής το θεωρούσε άχρηστο και αγόραζε καινούργιο, αν όμως ήταν ακριβό, το επιδιόρθωνε. Αυτό όμως το οποίο δεν ελάμβαναν υπόψη στο κόστος ήταν η δυσαρέσκεια του πελάτη.

Οι Ιάπωνες οι οποίοι πρώτοι εφάρμοσαν τις αρχές της φιλοσοφίας αυτής κατόρθωσαν να είναι οι πρώτοι σε πολλούς τομείς παραγωγής προϊόντων σ' όλο τον κόσμο. Αυτό το πέτυχαν γιατί:

- η Διοίκηση Ολικής Ποιότητας αποτέλεσε γι' αυτούς μέρος της κουλτούρας τους,
- έδωσαν μεγάλη σημασία στον ανθρώπινο παράγοντα,
- προσπάθησαν να έχουν πολύ καλούς τεχνολογικά εκπαιδευμένους αποφοίτους.

Όταν οι εταιρίες του Δυτικού κόσμου άρχισαν να χάνουν μεγάλο μερίδιο αγοράς από τις ανταγωνιστικές Ιαπωνικές εταιρίες, τότε διαπίστωσαν τα θετικά σημεία της ΔΟΠ και άρχισαν και οι ίδιες να εφαρμόζουν τις αρχές της ΔΟΠ για να επιβιώσουν στο ανταγωνιστικό και δύσκολο παγκόσμιο περιβάλλον. Ο David Kearns της Xerox διαπίστωσε ότι ο καλύτερος τρόπος για να κερδίσει η εταιρία του το χαμένο μερίδιο της αγοράς ήταν η εισαγωγή των αρχών της ΔΟΠ στη γραμμή παραγωγής των προϊόντων καθώς επίσης και στις διαδικασίες παροχής υπηρεσιών. Ο Galvin της Motorola πίστευε ότι το GNP αυξηθεί κατά $1 / 2 - 1\%$ ανά έτος αν η Αμερική θεσπίσει μια εθνική πολιτική για την ποιότητα. Για το σκοπό αυτό επενδύθηκαν αρκετά χρήματα για την εκπαίδευση του προσωπικού των εταιρειών στις τεχνικές της ποιότητας. Οι αρχές του Taylor δεν μπορούν να ισχύουν σήμερα στον 21^ο αιώνα. Οι εργάτες πρέπει να προετοιμαστούν κατάλληλα για να αντιμετωπίσουν τις προκλήσεις που προέρχονται από τον αυτοματισμό και τη ρομποτική. Δεν μπορεί πλέον να θεωρείται ο εργάτης ως ένα άλλο εργαλείο στη διαδικασία παραγωγής.

Αν εμείς αποτύχουμε να μεταρρυθμίσουμε και αναμορφώσουμε την εκπαίδευση, οι απόφοιτοι των σχολείων μας θα μείνουν έξω από τους χώρους εργασίας, αφού δε θα μπορούν να ανταγωνιστούν τους άλλους. Όλοι οι υπεύθυνοι σήμερα για την εκπαίδευση στην Αμερική και στην Ευρώπη ακόμη και οι επιχειρήσεις προτείνουν τα σχολεία να χρησιμοποιήσουν τις αρχές της ΔΟΠ ως ένα μέσο για την αναδιοργάνωση τους. Όλοι οι ειδικοί πιστεύουν ότι η ολική ποιότητα στην εκπαίδευση μπορεί να μετουσιώσει το σχολικό σύστημα. Αν θέλουμε η βιομηχανία μας να ανταγωνιστεί τη διεθνή αγορά, πρέπει να δώσουμε μεγάλη σημασία στην εκπαίδευση. Αν τα σχολεία δεν παράγουν το προϊόν το οποίο θα έπρεπε να παράγουν, με ποια άτομα θα στελεχωθούν οι ελληνικές επιχειρήσεις; Πώς θα γίνουν τα προϊόντα μας ανταγωνιστικά, αν οι απόφοιτοι μας δεν είναι εφάμιλλοι των άλλων αποφοίτων, των άλλων κρατών; Αφού η φιλοσοφία της ΔΟΠ έχει δώσει τόσα αποτελέσματα στις επιχειρήσεις και οργανισμούς και είναι πλέον γενικώς αποδεκτή, γιατί το εκπαιδευτικό μας σύστημα να μην ακολουθήσει τις αρχές της φιλοσοφίας αυτής;

Πώς θα ανταγωνιστούμε τη διεθνή αγορά, όταν υπάρχουν τα προβλήματα που αναφέραμε προηγούμενος;

Επομένως, η πρόκληση είναι ή θα τροποποιήσουμε το εκπαιδευτικό μας σύστημα τώρα ή θα πληρώσουμε το κόστος της αποτυχίας αργότερα. Ο John Akers της IBM έλεγε ότι «Η εκπαίδευση δεν είναι μόνο κοινωνική ανάγκη, είναι και κύρια οικονομική ανάγκη. Αν οι μαθητές μας δεν μπορούν να ανταγωνιστούν σήμερα, πώς οι επιχειρήσεις μας θα ανταγωνιστούν αύριο;». Αυτές οι αποκλίσεις ανάμεσα σ' αυτό που περιμένουν οι επιχειρήσεις και οι οργανισμοί και σ' αυτό που προσφέρουν τα σχολεία σήμερα, απαιτούν να γίνει ένας ανασχεδιασμός του εκπαιδευτικού μας συστήματος. Αυτό όμως προϋποθέτει κατά κύριο λόγο την εύρεση των κύριων αιτιών οι οποίες δημιουργούν τις αποτυχίες αυτές στις διάφορες διαδικασίες του συστήματος. Τα προβλήματα στην εκπαίδευση δεν λύνονται σε μια νύχτα. Χρειάζεται χρόνος για να εξαλείψουμε αυτές τις αιτίες.

Η ποιότητα επομένως των σχολείων μας προσδιορίζει και την ποιότητα του εργατικού μας δυναμικού. Η άγνοια στοιχίζει περισσότερο από την εκπαίδευση. Οι νέες θέσεις εργασίας απαιτούν από τα άτομα να έχουν σημαντικές δεξιότητες και ικανότητες. Η έννοια της ποιότητας και η σημασία που αυτή έχει στους οργανισμούς

πρέπει να αρχίσει από το σχολείο προτού τα άτομα πάνε να εργαστούν στις επιχειρήσεις. Ο κύριος μοχλός ανάπτυξης της χώρας είναι το εκπαιδευτικό σύστημα και χωρίς τη βελτίωση αυτού δεν μπορεί να έχουμε βελτίωση στους άλλους τομείς. Η ολική ποιότητα στην εκπαίδευση είναι η μόνη τεχνική η οποία έχει τη δυνατότητα να οδηγήσει την ελληνική εκπαίδευση στον 21^ο αιώνα.

Είναι καιρός και στη χώρα μας να αρχίσουμε να δημιουργούμε «σχολεία ποιότητας». Οι αρχές του Deming και των άλλων ειδικών οι οποίες χρησιμοποιήθηκαν με επιτυχία για να αλλάξουν τις διαδικασίες στις επιχειρήσεις, μπορούν να χρησιμοποιηθούν εξίσου με επιτυχία και για τη βελτίωση της εκπαίδευσης στα σχολεία.

Ένας σημαντικός αριθμός ξένων εκπαιδευτικών συστημάτων χρησιμοποιεί την ολική ποιότητα για να αναβαθμισθούν και να αναδιοργανωθούν τα σχολεία. Για παράδειγμα, στην Αμερική, Αυστραλία, Ρωσία, Δανία, Ιρλανδία, Καναδά, Αγγλία κλπ. γίνονται μεγάλες προσπάθειες προς την κατεύθυνση αυτή. Επομένως, το έδαφος είναι πρόσφορο για να αρχίσει η προσπάθεια και στα δικά μας σχολεία. Πρέπει όμως να δοθούν κατάλληλα κίνητρα στους δασκάλους, καθηγητές, μαθητές, γονείς κλπ. για να γίνει αποδεκτή η νέα φιλοσοφία. Πρέπει να ενθαρρύνουμε αυτή την αλλαγή. Πρέπει όλοι οι φορείς οι οποίοι εμπλέκονται στο σύστημα της εκπαίδευσης να διατυπώσουν τους εθνικούς στόχους για να είναι όλοι συνυπεύθυνοι για την υλοποίησή τους. Παράλληλα, πρέπει να διατυπωθούν οι μέθοδοι οι οποίες απαιτούνται για να εκπληρωθούν αυτοί οι στόχοι. Ένα είναι γεγονός. Με την εισαγωγή της ολικής ποιότητας στα σχολεία θα επιτύχουμε περισσότερα με λιγότερα χρήματα.

2.7 Προβλήματα στην υιοθέτηση της ΔΟΠ στην εκπαίδευση

Αναλύσαμε προηγουμένως ότι το σχολείο είναι ένας οργανισμός και, όπως σε κάθε οργανισμό, έτσι και στο σχολείο μπορούμε να εφαρμόσουμε τις αρχές της ολικής ποιότητας (Ο.Π). κατά το ίδιο τρόπο που κάνουμε και σε άλλους οργανισμούς παροχής υπηρεσιών. Σήμερα είναι δυνατόν άτομα από επιχειρήσεις και οργανισμούς να αναλάβουν την εκπαίδευση του προσωπικού και των μαθητών του σχολείου

σχετικά με τις αρχές της ΔΟΠ και τα μέσα για την υλοποίησή της. Όμως εμφανίζονται κάποια προβλήματα σχετικά με την εφαρμογή της θεωρίας της ΔΟΠ στα σχολεία, λόγω των ιδιομορφιών που υπάρχουν στη λειτουργία τους.

Παρακάτω παρουσιάζονται μερικά από αυτά τα προβλήματα.

1. Τα σχολεία δεν ελέγχουν τις δικές τους πηγές

Τα σχολεία δεν έχουν δικό τους προϋπολογισμό, διαθέτουν λίγα χρήματα για συγκεκριμένους σκοπούς και δεν υπάρχει καμιά ευελιξία στη διαχείρισή τους.

2. Η εκπαίδευση δε θεωρείται σπουδαία ή ζωτική υπόθεση από όλους

Κατά κανόνα το άτομο δεν επιλέγει το σχολείο της αρεσκείας του, όπως συμβαίνει με τη δυνατότητα που έχει το ίδιο άτομο να επιλέγει ένα ξενοδοχείο που ικανοποιεί τις ανάγκες του. Υπάρχουν επίσης άτομα τα οποία δεν επιθυμούν τις υπηρεσίες που προσφέρει το σχολείο ή πηγαίνουν στο σχολείο, γιατί πρέπει να πάνε. Επομένως, επειδή τους πιέζουν να πάνε στο σχολείο το οποίο δεν το θέλουν, γίνονται απαθείς, αδιάφοροι, δε μελετούν και δημιουργούν προβλήματα στους άλλους.

3. Τα σχολεία ασκούν ελάχιστο ή καθόλου έλεγχο πάνω στις εξωτερικές μεταβλητές οι οποίες επιδρούν στο σχολικό περιβάλλον

Οι μαθητές μεταφέρουν τα προβλήματα τους στα σχολεία και μερικές φορές το ίδιο κάνουν και οι καθηγητές. Υπάρχουν εκπαιδευτικοί οι οποίοι δεν έχουν τη γνώμη και την εμπειρία να λύσουν τα προβλήματα αυτά. Ακόμη, οι καθηγητές δεν μπορούν να ελέγξουν τη ζωή των μαθητών από τη στιγμή που αυτοί θα φύγουν από το σχολικό περιβάλλον. Για πολλούς μαθητές δεν υπάρχουν και οι γονείς στο σπίτι για να ελέγξουν αν το παιδί τους κάνει τη δουλειά του σχολείου ή παρακολουθεί τηλεόραση. Πολλές φορές οι μαθητές αντιμετωπίζουν μόνοι τους τα προβλήματα τα οποία προκύπτουν μέσα στην οικογένεια εξαιτίας του χωρισμού των γονιών, της φτώχειας, του αλκοολισμού κλπ.

- 4. Ο κρατικός προϋπολογισμός για την εκπαίδευση είναι πολύ μικρός**
Ο κρατικός προϋπολογισμός για την εκπαίδευση είναι μικρός και δεν επαρκεί για να καλύψει τις ανάγκες των σχολείων. Αν θέλουμε πραγματικά να βελτιώσουμε την εκπαίδευση, πρέπει να αυξηθεί ο προϋπολογισμός.
- 5. Οι σκοποί του σχολείου δεν προσδιορίζονται μέσα στο σχολείο**
Οι στόχοι του σχολείου προσδιορίζονται από την πολιτεία στο Υπουργείο Παιδείας, χωρίς να υπάρχει καμιά συμμετοχή από αυτούς που είναι στην τάξη. Πολλές φορές μάλιστα οι σκοποί δεν είναι διατυπωμένοι με σαφήνεια.
- 6. Η κοινωνία δε δίνει την πρέπουσα αξία στην εκπαίδευση**
Αυτό συμβαίνει είτε από άγνοια, είτε από άλλες πιέσεις, είτε από έλλειψη ενδιαφέροντος για την προσωπική και πραγματική ανάπτυξη του ατόμου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΕΚΤΑΚΤΟ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΛΙΣΣΑΒΟΝΑΣ (Μάρτιος 2000)

Στις 23 και 24 Μαρτίου του 2000 το έκτακτο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας προέκυψε από τη βούληση να δοθεί μια νέα ώθηση στις κοινοτικές πολιτικές, σε μια περίοδο κατά την οποία η οικονομική συγκυρία ήταν η πλέον ευοίωνη εδώ και μία γενεά στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Με βάση αυτές τις προβλέψεις, ήταν σκόπιμο να ληφθούν μακροπρόθεσμα μέτρα.

Δύο πρόσφατες εξελίξεις μεταβάλλουν ριζικά τη σύγχρονη οικονομία και κοινωνία. Η *παγκοσμιοποίηση της οικονομίας* σημαίνει ότι η Ευρώπη πρέπει να είναι πρωτοπόρα σε όλους τους τομείς στους οποίους εντείνεται σε μεγάλο βαθμό ο ανταγωνισμός. Η *απότομη εμφάνιση και η αυξανόμενη σημασία, στη συνέχεια, των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών (ΤΠΕ)* στον επαγγελματικό και στον ιδιωτικό χώρο απαιτεί, αφενός, να προταθεί μια πλήρης αναθεώρηση του ευρωπαϊκού εκπαιδευτικού συστήματος και, αφετέρου, να εξασφαλιστεί διά βίου η πρόσβαση στην επαγγελματική κατάρτιση.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας προσπάθησε συνεπώς να δώσει κατευθυντήριες γραμμές για την αξιοποίηση των ευκαιριών που προσφέρει η νέα οικονομία, με σκοπό, μεταξύ άλλων, να εξαλειφθεί η κοινωνική μάλιστα της ανεργίας. Επειδή οι διαδικασίες του Κάρντιφ, της Κολωνίας και του Λουξεμβούργου συγκροτούν ένα επαρκές οπλοστάσιο νομικών μέσων, δεν κρίθηκε απαραίτητο να δρομολογηθούν νέες διαδικασίες στη Λισσαβόνα. Απεναντίας, η στρατηγική προέβλεπε την προσαρμογή και την ενίσχυση των υφιστάμενων διαδικασιών για να δοθεί η δυνατότητα πλήρους ανάδειξης του οικονομικού αναπτυξιακού δυναμικού - για παράδειγμα εφοδιάζοντας την Ευρωπαϊκή Ένωση με αξιόπιστους και συγκρίσιμους μεταξύ των κρατών μελών δείκτες, ώστε να είναι σε θέση να λαμβάνει τα ενδεδειγμένα μέτρα.

Λόγω της ευνοϊκής οικονομικής κατάστασης, η πλήρης απασχόληση φαινόταν στόχος εφικτός το 2000. Ωστόσο, εξαιτίας της επιβράδυνσης της οικονομίας και των

διαρθρωτικών δυσκολιών που αντιμετώπισαν τα κράτη μέλη, η Ευρωπαϊκή Ένωση καθυστερεί να επιτύχει αυτόν το στόχο.

3.1 Οι συγκεκριμένοι μελλοντικοί στόχοι των εκπαιδευτικών συστημάτων

Η έκθεση αυτή έχει ως στόχο να καθορισθούν, για τα προσεχή δέκα χρόνια, σύμφωνα με την εντολή που δόθηκε στα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Λισσαβόνας, στις 23 και 24 Μαρτίου 2000, οι μελλοντικοί συγκεκριμένοι στόχοι των εκπαιδευτικών συστημάτων και των συστημάτων κατάρτισης, που θα επιτρέψουν σε όλους τους ευρωπαίους πολίτες να συμμετάσχουν στη νέα κοινωνία της γνώσης. Οι στόχοι αυτοί, καθορισμένοι από κοινού, θα επιτευχθούν με την «ανοικτή μέθοδο συντονισμού».

Βάσει των εισηγήσεων των κρατών μελών, η Επιτροπή και το Συμβούλιο καθόρισαν ορισμένους κοινούς στόχους για το μέλλον καθώς και τον τρόπο με τον οποίο τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης θα πρέπει να συμβάλουν στην επίτευξη του στρατηγικού στόχου που τέθηκε στη Λισσαβόνα. Πρόκειται για το πρώτο έγγραφο που διαγράφει μια σφαιρική και συνεκτική προσέγγιση των εθνικών πολιτικών στον τομέα της εκπαίδευσης στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το Συμβούλιο εστίασε το ενδιαφέρον του στους τρεις ακόλουθους στόχους:

Στόχος 1: Βελτίωση της ποιότητας των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης

Η εκπαίδευση και η κατάρτιση αντιπροσωπεύουν ένα κατ' εξοχήν μέσο για την κοινωνική και πολιτισμική συνοχή καθώς και ένα σπουδαίο οικονομικό πλεονέκτημα για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και του δυναμισμού της Ευρώπης. Το ζητούμενο είναι, μεταξύ άλλων, να ενισχυθεί η ποιότητα της κατάρτισης των διδασκόντων και των υπεύθυνων κατάρτισης και να καταβληθούν ιδιαίτερες προσπάθειες για την απόκτηση βασικών δεξιοτήτων που θα πρέπει να είναι σύγχρονες ώστε να ανταποκρίνονται στις εξελίξεις της κοινωνίας της γνώσης. Στόχος είναι επίσης να βελτιωθούν τα εφόδια των πολιτών σε ό, τι αφορά την ανάγνωση, τη γραφή και την αριθμητική ιδίως στο πλαίσιο των τεχνολογιών της πληροφορίας και

της επικοινωνίας, τις πολυδύναμες ικανότητες (π.χ. εκμάθηση της μάθησης, ομαδική εργασία κλπ.). Η ενίσχυση της ποιότητας του εξοπλισμού των σχολικών ιδρυμάτων και των ιδρυμάτων κατάρτισης με τη βέλτιστη χρήση των πόρων αποτελεί επίσης προτεραιότητα, όπως και η αύξηση των προσλήψεων σε επιστημονικούς και τεχνικούς κλάδους, όπως είναι τα μαθηματικά και οι φυσικές επιστήμες, προκειμένου να εξασφαλισθεί η ανταγωνιστική θέση της Ευρώπης στην αυριανή οικονομία. Η βελτίωση της ποιότητας των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης σημαίνει τέλος βελτίωση της εξισορρόπησης πόρων και αναγκών, κάτι που θα επιτρέψει στα σχολικά ιδρύματα να πραγματοποιήσουν νέες συμπράξεις που θα τα βοηθήσουν στο νέο τους ρόλο, ο οποίος είναι περισσότερο διαφοροποιημένος απ' ό, τι στο παρελθόν.

Όσον αφορά τον πρώτο στόχο, τα συγκεκριμένα αποτελέσματα που πρέπει να επιτευχθούν είναι:

- να εξασφαλιστεί, η πρόσβαση όλων των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και των ιδρυμάτων κατάρτισης στο Διαδίκτυο και τα πολυμέσα
- να ληφθούν μέτρα ώστε όλοι οι ενδιαφερόμενοι εκπαιδευτικοί να αποκτήσουν γνώσεις σχετικές με τη χρήση των τεχνολογιών αυτών
- να αυξάνονται ουσιαστικά κάθε χρόνο οι κατά κεφαλήν επενδύσεις στο ανθρώπινο δυναμικό.

Στόχος 2: Διευκόλυνση της πρόσβασης όλων στην εκπαίδευση και την κατάρτιση

Το ευρωπαϊκό μοντέλο κοινωνικής συνοχής πρέπει να μπορεί να παρέχει τη δυνατότητα πρόσβασης όλων των πολιτών στα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης, είτε είναι επίσημα είτε είναι άτυπα, ιδίως τη δυνατότητα μετάβασης από ένα σύστημα σπουδών σε ένα άλλο (για παράδειγμα από την επαγγελματική κατάρτιση στην ανώτατη εκπαίδευση) και αυτό από την παιδική ηλικία έως την ενήλικη ζωή. Το άνοιγμα των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, συνοδευόμενο από προσπάθειες για να γίνουν τα συστήματα ελκυστικότερα, δηλαδή περισσότερο προσαρμοσμένα στις ανάγκες των διαφόρων ενδιαφερόμενων ομάδων, μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην προαγωγή της ενεργού συμμετοχής του πολίτη στα κοινά, των ίσων ευκαιριών και της βιώσιμης κοινωνικής συνοχής.

Στόχος 3: Άνοιγμα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης στον κόσμο

Ο στόχος αυτός περιλαμβάνει αφενός τη διαμόρφωση ενός ευρωπαϊκού χώρου της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, μέσω της κινητικότητας και της διδασκαλίας ξένων γλωσσών, και αφετέρου, την ενίσχυση των δεσμών με τον κόσμο της εργασίας, της έρευνας και της κοινωνίας των πολιτών στο σύνολό της.

Τα συγκεκριμένα αποτελέσματα που πρέπει να επιδιωχθούν είναι:

- να ευνοηθεί η κατάρτιση των επικεφαλής των επιχειρήσεων και των αυτοαπασχολούμενων
- να ενθαρρυνθεί η εκμάθηση δύο γλωσσών της Ευρωπαϊκής Ένωσης πλην της μητρικής επί δύο τουλάχιστον διαδοχικά έτη
- να ευνοηθεί η κινητικότητα των σπουδαστών, των εκπαιδευτικών, των εκπαιδευτών και των ερευνητών.

Η Επιτροπή είχε προσδιορίσει πέντε συγκεκριμένους στόχους:

- βελτίωση του επιπέδου της εκπαίδευσης και της κατάρτισης στην Ευρώπη·
- διευκόλυνση και γενίκευση της πρόσβασης στην εκπαίδευση και την κατάρτιση σε όλα τα στάδια της ζωής·
- επικαιροποίηση του ορισμού των δεξιοτήτων βάσει της κοινωνίας της γνώσης·
- άνοιγμα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης στο τοπικό περιβάλλον, την Ευρώπη και τον υπόλοιπο κόσμο·
- και αξιοποίηση των πόρων κατά τον βέλτιστο τρόπο.

3.2 Επείγουσα ανάγκη μεταρρυθμίσεων για να επιτύχει η στρατηγική της Λισσαβόνας

Παρά τις προσπάθειες που καταβλήθηκαν σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες για την προσαρμογή των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης στην κοινωνία και την οικονομία της γνώσης, οι μεταρρυθμίσεις που αναλήφθηκαν δεν βρίσκονται στο ύψος των διακυβευμάτων και ο σημερινός τους ρυθμός δεν θα επιτρέψει την Ένωση να

επιτύχει τους στόχους που είχε ορίσει. Η παρούσα ανακοίνωση αποτελεί τον απολογισμό της κατάστασης και προτείνει τη λήψη επειγόντων μέτρων για την επιτάχυνση της μετάβασης της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς μια οικονομία και μια κοινωνία που βασίζονται στη γνώση, όπως προβλέπει η στρατηγική της Λισσαβόνας.

Τον Μάρτιο του 2000, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας έθεσε έναν σημαντικό στρατηγικό στόχο: η Ένωση θα πρέπει έως το 2010 «να γίνει η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης ανά την υφήλιο, ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και με μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή». Τον Μάρτιο του 2001, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο επικύρωσε τρεις στρατηγικούς στόχους (και δεκατρείς συναφείς συγκεκριμένους στόχους) που πρέπει να επιτευχθούν με ορίζοντα το 2010: τα σύστημα εκπαίδευσης και κατάρτισης πρέπει να συνδυάζουν ποιότητα, πρόσβαση και άνοιγμα στον κόσμο. Ένα έτος αργότερα, ενέκρινε ένα λεπτομερές πρόγραμμα εργασιών για την υλοποίηση των στόχων αυτών.

Δεν θα είναι δυνατή η επίτευξη έως το 2010 του μεγαλύτερου μέρους των πέντε ευρωπαϊκών επιπέδων αναφοράς που υιοθετήθηκαν από το Συμβούλιο Παιδείας το 2003. Συγκεκριμένα, το επίπεδο παιδείας των Ευρωπαίων παραμένει ανεπαρκές (μόνον 75% των νέων ηλικίας 22 ετών έχουν ολοκληρώσει κάποια μορφή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ενώ ο στόχος είναι η επίτευξη ενός ποσοστού της τάξης του 85% έως το 2010), η συμμετοχή τους στην εκπαίδευση και την κατάρτιση καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τους παραμένει χαμηλή (ποσοστό μικρότερο του 10% των ενηλίκων συμμετέχει στη δια βίου μάθηση, ενώ ο στόχος είναι η επίτευξη ποσοστού της τάξης του 12,5% έως το 2010), η σχολική αποτυχία (ένας εκ των πέντε μαθητών εγκαταλείπει πρόωρα το εκπαιδευτικό σύστημα, ενώ ο στόχος είναι η μείωση του εν λόγω ποσοστού στο ήμισυ) και ο κοινωνικός αποκλεισμός παραμένουν σημαντικοί παράγοντες ενώπιον μιας ανησυχητικής μείωσης των εκπαιδευτικών (έως το 2015, λόγω κυρίως της συνταξιοδότησης, πρέπει να προσληφθούν πλέον του ενός εκατομμυρίου εκπαιδευτικών).

Επιπλέον, δεν παρατηρείται ουσιαστική αύξηση των συνολικών επενδύσεων (δημοσίων και ιδιωτικών) στον τομέα των ανθρωπίνων πόρων. Κατά τη διάρκεια της περιόδου 1995-2000, οι κρατικές προσπάθειες σημείωσαν κάμψη στα περισσότερα κράτη μέλη, και ανέρχονται σήμερα στο 4,9 % του ΑΕΠ της Ένωσης. Η Ένωση

πάσχει κυρίως από έλλειψη επενδύσεων του ιδιωτικού τομέα, ιδίως στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και στη συνεχή κατάρτιση. Σε σχέση με την Ένωση, οι ιδιωτικές προσπάθειες είναι πέντε φορές μεγαλύτερες στις Ηνωμένες Πολιτείες (2,2% του ΑΕΠ έναντι του 0,4% της Ευρωπαϊκής Ένωσης) και τρεις φορές μεγαλύτερες στην Ιαπωνία (1,2%). Επιπλέον, οι δαπάνες ανά σπουδαστή στις Ηνωμένες Πολιτείες είναι μεγαλύτερες από τις δαπάνες του συνόλου σχεδόν των χωρών της Ένωσης για όλες τις βαθμίδες του εκπαιδευτικού συστήματος. Η διαφορά είναι εντονότερη στην τριτοβάθμια εκπαίδευση: οι Ηνωμένες Πολιτείες δαπανούν περίπου δύο έως και πέντε φορές περισσότερο ανά σπουδαστή από ό,τι οι χώρες της Ένωσης.

Η εμμονή των αδυναμιών αυτών γίνεται ακόμα πιο ανησυχητική αν ληφθεί υπόψη ότι τα αποτελέσματα των επενδύσεων και των μεταρρυθμίσεων γίνονται αντιληπτά μόνο μεσοπρόθεσμα, ενώ η προθεσμία του 2010 έφτασε ήδη. Για να μπορέσουμε λοιπόν να επιτύχουμε τους στόχους της Λισσαβόνας θα πρέπει να εντείνουμε τις προσπάθειές μας. Για τον σκοπό αυτό, η Επιτροπή έκρινε απαραίτητο να αναληφθεί παράλληλη δράση με τους εξής **τέσσερις μοχλούς προτεραιότητας**:

- επικέντρωση των μεταρρυθμίσεων και των επενδύσεων στα καθοριστικά για κάθε χώρα σημεία·
- να καταστεί η εκπαίδευση και η δια βίου μάθηση συγκεκριμένη πραγματικότητα·
- δημιουργία επιτέλους της Ευρώπης της εκπαίδευσης και της κατάρτισης·
- εξασφάλιση της θέσης που του αρμόζει στο πρόγραμμα «Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010».

Όσον αφορά τον **πρώτο μοχλό**, η Επιτροπή ζητά από τα κράτη μέλη να εντοπίσουν τις αδυναμίες τους και να αυξήσουν τις επενδύσεις. Ζητά επίσης ιδιαίτερω:

- κάθε χώρα να κοινοποιεί τις πολιτικές προτεραιότητές της όσον αφορά τις επενδύσεις και τις μεταρρυθμίσεις στην εκπαίδευση και την κατάρτιση, σε βραχυπρόθεσμο και μεσοπρόθεσμο επίπεδο, καθώς και την αναμενόμενη συνεισφορά τους στην υλοποίηση των ευρωπαϊκών στόχων για το 2010·
- την αύξηση εκ μέρους των κρατών μελών των επενδύσεων για την εκπαίδευση και την κατάρτιση. Υψηλότερες δημόσιες επενδύσεις σε ορισμένους κύριους τομείς (βλέπε ανακοίνωση της 10ης Ιανουαρίου 2003) και μεγαλύτερη

συνεισφορά του ιδιωτικού τομέα κυρίως στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (βλέπε ανακοίνωση της 5ης Φεβρουαρίου 2003), η κατάρτιση των ενηλίκων και η συνεχής επαγγελματική κατάρτιση συνεχίζουν να αποτελούν καθοριστικούς παράγοντες επιτυχίας. Καλούνται επίσης τα κράτη μέλη να κάνουν μεγαλύτερη χρήση των Διαρθρωτικών Ταμείων και της πρωτοβουλίας «Καινοτομία 2010» της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων για τις επενδύσεις στην εκπαίδευση και την κατάρτιση.

- κάθε χώρα θα πρέπει να καταστρώσει ένα σχέδιο δράσης στον τομέα της συνεχούς κατάρτισης του εκπαιδευτικού προσωπικού που να ανταποκρίνεται σαφώς στις προκλήσεις αυτές και να αποσκοπεί στην ενίσχυση του επαγγέλματος των εκπαιδευτικών και των εκπαιδευτών.

Όσον αφορά το *δεύτερο μοχλό*, η Επιτροπή καλεί τα κράτη μέλη να χαράξουν πραγματικά συνεκτικές και συνολικές στρατηγικές εκπαίδευσης και δια βίου μάθησης. Συγκεκριμένα, τα κράτη μέλη καλούνται:

- να καταρτίσουν ένα συνεκτικό σχέδιο δράσης για την εφαρμογή συνολικών, συνεκτικών και συντονισμένων στρατηγικών.
- να εστιάσουν τις προσπάθειές τους στις μειονεκτούσες ομάδες προκειμένου να καταστούν τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης πιο ελκυστικά, με ευκολότερη πρόσβαση και να προσαρμοστούν καλύτερα στις ομάδες αυτές.
- να κάνουν συστηματική χρήση των κοινών ευρωπαϊκών σημείων αναφοράς και αρχών, όπως το «Europass» και οι αρχές επικύρωσης των δεξιοτήτων.

Όσον αφορά τον *τρίτο μοχλό*, η Επιτροπή υποστηρίζει την ταχεία δημιουργία ενός ευρωπαϊκού πλαισίου προσόντων για την τριτοβάθμια εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτιση και καλεί τα κράτη μέλη:

- να θεσπίσουν ένα ευρωπαϊκό πλαίσιο προσόντων που θα αποτελεί κοινό πλαίσιο αναφοράς για την αναγνώριση των προσόντων. Η Επιτροπή είναι αποφασισμένη να χρησιμοποιήσει όλα τα μέσα που έχει στη διάθεσή της για να υλοποιήσει αυτούς τους στόχους.
- να ενισχύσουν την ευρωπαϊκή διάσταση στην εκπαίδευση, και ιδιαιτέρως τη διδασκαλία ξένων γλωσσών σε όλα τα επίπεδα, όπως επίσης και στην κατάρτιση των εκπαιδευτικών και σε όλα τα διδακτικά προγράμματα της πρωτοβάθμιας και

της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Ο καθορισμός ενός κοινοτικού σημείου αναφοράς για ένα σύνολο ευρωπαϊκών γνώσεων και δεξιοτήτων που πρέπει να αποκτήσουν οι μαθητές θα επιτρέψει τη στήριξη και τη διευκόλυνση της εθνικής δράσης σε αυτόν τον τομέα.

Η Επιτροπή υπογραμμίζει τον ουσιαστικό ρόλο της εκπαίδευσης και της κατάρτισης στον τομέα της απασχόλησης, της κοινωνικής συνοχής και της ανάπτυξης, και επιθυμεί η στρατηγική της Λισσαβόνας «Εκπαίδευση & Κατάρτιση 2010» να αποτελέσει χρήσιμο εργαλείο κατά τη διαμόρφωση και την υλοποίηση των εθνικών και κοινοτικών πολιτικών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

ΔΕΙΚΤΕΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ: Η ΙΣΤΟΡΙΑ – ΤΥΠΟΙ ΤΟΥΣ

4.1 Ιστορία των δεικτών ποιότητας

Η εκτίμηση των εκπαιδευτικών συστημάτων μέσω κατάλληλων δεικτών δεν αποτελεί μια καινοφανή στρατηγική στην ερευνητική μεθοδολογία. Είναι αποτέλεσμα μια μακράς διαδικασίας αναζήτησης και συλλογής αντικειμενικών δεδομένων για την εκπαίδευση που έχει ως αφετηρία το 1960.

Τον Απρίλιο του 1973 ο OECD τύπωσε ένα σύντομο κείμενο με τίτλο “ A Framework for Educational Indicators to Guide Government Decisions ”. Οι 46 δείκτες που περιγράφονται σε εκείνη τη μελέτη στόχευαν να μετρήσουν τις επιπτώσεις της εκπαίδευσης στην κοινωνία και το άτομο.

Το πλαίσιο οργάνωσης των δεικτών περιελάμβανε έξι πολιτικούς τομείς:

- τη συμβολή της εκπαίδευσης στη μεταφορά της γνώσης
- τη συμβολή της εκπαίδευσης στην επίτευξη ευκαιριών και κοινωνικής κινητικότητας
- τη συμβολή της εκπαίδευσης στη βελτίωση της οικονομίας
- τη συμβολή της εκπαίδευσης στην ατομική ανάπτυξη
- τη συμβολή της εκπαίδευσης στη μεταφορά και εξέλιξη των αξιών
- την αποτελεσματική χρήση των πόρων στην αναζήτηση των ανωτέρω πολιτικών στόχων

Μετά όμως από τον αρχικό ενθουσιασμό και τις υψηλές φιλοδοξίες, η ιδέα να αναπτυχθεί ένα σύνολο εκπαιδευτικών δεικτών εγκαταλείφθηκε τελικά εξ ολοκλήρου.

Η ιδέα για δημιουργία ενός συνόλου δεικτών δεν επανήλθε στο προσκήνιο μέχρι το 1987. Η επανεμφάνιση του ενδιαφέροντος για τη συλλογή εκπαιδευτικών στατιστικών στοιχείων και τη δημιουργία ήταν άμεσο αποτέλεσμα της και του

μεταρρυθμιστικού κινήματος που ακολούθησε μετά τη δημοσίευση της έκθεσης: «A Nation at risk» (United States National Commission on Excellence in Education, 1983). Η έκθεση αυτή αναγνωρίζεται ως η δημοσίευση ορόσημο στην προέλευση του ενδιαφέροντος για την ποιότητα της εκπαίδευσης, στην οποία οφείλεται εν συνεχεία η ανάπτυξη των συστημάτων δεικτών (Fasano, 1994, p.73). Η συγκεκριμένη έκθεση έδειξε πόσα λίγα πράγματα ήταν μέχρι τότε γνωστά για τα σχολεία και την εκπαίδευση της Αμερικής.

Προς το τέλος της δεκαετίας του 1980 και στις αρχές της δεκαετίας του 1990 το ενδιαφέρον εστιάζεται στα προϊόντα (outcomes) της εκπαίδευσης: η αξιολόγηση της λειτουργίας του σχολείου, ο έλεγχος της λειτουργίας του σχολείου, η καθοδήγηση των εκπαιδευτικών πολιτικών και η βελτίωση των πόρων διοίκησης έγιναν κεντρικά ζητήματα στην πολιτική σκηνή. Παράλληλα, η έμφαση των πολιτικών μετατοπίστηκε από ζητήματα διαχείρισης της ποσοτικής ανάπτυξης της εκπαίδευσης σε ζητήματα ποιοτικής αναβάθμισης και στη βελτίωση του σχολείου. Τα επιτεύγματα των μαθητών έγιναν το ‘κριτήριο-κλειδί’ για την αξιολόγηση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας του εκπαιδευτικού συστήματος.

Το δεύτερο μισό της δεκαετίας του 1980 παρουσιάστηκε νέο ενδιαφέρον για τους δείκτες εκπαίδευσης, όπως προκύπτει από τη μελέτη του αυξημένου αριθμού δημοσιεύσεων που παρουσιάστηκαν για το θέμα των δεικτών στη διεθνή βιβλιογραφία. Στα μέσα της δεκαετίας του 1980 προέκυψε ένα νέο σενάριο εκπαιδευτικής πολιτικής των χωρών του ΟΟΣΑ. Το δευτεροβάθμιο και τριτογενές επίπεδο εκπαίδευσης έγινε ο βασικός στόχος των εκπαιδευτικών πολιτικών, βελτιώνοντας ταυτόχρονα την ποιότητα της εκπαίδευσης. Δεδομένου ότι ο στόχος αυτός έπρεπε να επιτευχθεί χωρίς επιπρόσθετους οικονομικούς πόρους, έπρεπε να βελτιωθεί η ανάλυση κόστους αποτελεσματικότητας της εκπαίδευσης. Το Νοέμβριο του 1997 ο ΟΟΣΑ και το τμήμα εκπαίδευσης των Ηνωμένων εθνών οργάνωσε στην Ουάσιγκτον ένα συνέδριο το οποίο είχε ως στόχο να συμφωνήσουν οι χώρες του ΟΟΣΑ σε ένα μικρό αριθμό δεικτών εκπαίδευσης και να προβληματιστούν σε τρόπους συλλογής δεδομένων για αυτούς τους δείκτες. Οι χώρες που συμμετείχαν ήταν ενθουσιώδης στην ιδέα δημιουργίας διεθνών δεικτών εκπαίδευσης, αλλά δεν κατόρθωσαν να φτάσουν σε ένα συμπαγές σχέδιο εργασίας.

Το 1989 δημιουργήθηκε το « National Forum of Educational Statistics » , με στόχο να προτείνει βελτιώσεις στα εθνικά στατιστικά στοιχεία της εκπαίδευσης. Εν τω μεταξύ, η αύξηση των δεδομένων και η σημασία τους για τη διαμόρφωση

πολιτικών, δημιούργησε αναζητήσεις για ποιότητα, καταλληλότητα, συγκρισιμότητα και μεταφρασιμότητα των δεδομένων.

Στη συνάντηση που είχαν οι Υπουργοί Παιδείας των χωρών του ΟΟΣΑ το Νοέμβριο του 1990 κατέληξαν ότι 'η πληροφορία και τα δεδομένα αποτελούν βασική προϋπόθεση για σωστή λήψη αποφάσεων, ως προαπαιτούμενο υπεύθυνης πολιτικής συζήτησης'.

Κατά την ιστορική εξέλιξη των δεικτών για την εκπαίδευση παρατηρούνται πολλές ομοιότητες με τους δείκτες της οικονομίας. Για παράδειγμα, και τα δύο είδη δεικτών δημιουργήθηκαν από κάποια ανάγκη ή σε κάποια αντιληπτική κρίση. Παραδείγματος χάριν, η μέτρηση του ποσοστού των εργαζομένων θεωρήθηκε κρίσιμη κατά τη διάρκεια της μεγάλης ύφεσης του 1930. Από την άλλη μεριά, η ανάγκη για καλύτερες μετρήσεις των επιδόσεων των μαθητών ξεκίνησε από τους φόβους των προφανώς μειωμένων προτύπων τα οποία εκδόθηκαν στο United States Wall Chart τη δεκαετία του 1980.

4.2 Ανάπτυξη δεικτών

Η ανάπτυξη ενός συνόλου διεθνών δεικτών εκπαίδευσης δεν είναι απλά και μόνο μια καθαρώς τεχνική άσκηση που σχεδιάζεται και ελέγχεται από ειδικούς επιστήμονες Στατιστικής, αλλά είναι κυρίως θέμα πολιτικό. Ένας δείκτης δεν είναι απλά μια αριθμητική έκφραση ή μια στατιστική σύνθεση. Στοχεύει να πει κάτι σχετικά με τη λειτουργία ή τη συμπεριφορά ενός εκπαιδευτικού συστήματος και μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να πληροφορήσει σχετικά τους εταίρους, τους υπεύθυνους για λήψη αποφάσεων, τους εκπαιδευτικούς, τους μαθητές, τους γονείς.

Η ευθύνη για την ποιότητα και την αποτελεσματικότητα του εκπαιδευτικού συστήματος δεν ανήκει μόνο σε μεμονωμένους εκπαιδευτικούς ή σχολεία, αλλά διαμοιράζεται σε όλους τους συντελεστές και οργανωτές του εκπαιδευτικού συστήματος και σε όλα τα επίπεδα. Ως εκ τούτου, η ανάλυση των δομικών χαρακτηριστικών του συστήματος και κατ' επέκταση η συλλογή και παράθεση δεδομένων αναφορικά με τις εθνικές και διεθνείς τάσεις στην εκπαίδευση, αποτελεί πλέον απαραίτητο συστατικό κατά την εφαρμογή στρατηγικών αξιολόγησης της εκπαίδευσης.

Η ανάπτυξη νέων προσεγγίσεων για προσδιορισμό και μέτρηση δεικτών εκπαίδευσης παρακωλύεται από πολλούς ιδεολογικούς και μεθοδολογικούς παράγοντες. Από μεθοδολογικής άποψης, ο τομέας της εκπαιδευτικής έρευνας είναι ένας από τους πιο συντηρητικούς στις κοινωνιολογικές επιστήμες.

4.3 Συστήματα δεικτών

Δεδομένης της πολυπλοκότητας και της διαφορετικότητας των εκπαιδευτικών συστημάτων είναι προφανές ότι ένας μεμονωμένος δείκτης παρέχει περιορισμένη πληροφορία. Είναι απαραίτητο να υπάρχει ένα σύστημα δεικτών, το οποίο να παρέχει έγκυρη αναπαράσταση της κατάστασης του εκπαιδευτικού συστήματος και όχι απλά να αποτελεί συλλογή στατιστικών στοιχείων. Στην ιδανική περίπτωση, το σύστημα πρέπει να παρέχει πληροφορία σχετικά με το πώς μεμονωμένα συστατικά λειτουργούν μαζί έτσι ώστε να παράγουν ένα συνολικό αποτέλεσμα-προϊόν.

Με άλλα λόγια, η πολιτική σημασία και αξία της μετάφρασης του συστήματος δεικτών σε πληροφορία έχει μεγαλύτερη αξία από το άθροισμα των μερών της.

Οι Anderson (Anderson, 1986) και Oakes (Oakes, 1986) δίνουν έμφαση στην ανάγκη δημιουργίας ενός μοντέλου δεικτών το οποίο να δείχνει πώς λειτουργεί το εκπαιδευτικό σύστημα, προκειμένου να προσδιορίσουμε τους κατάλληλους δείκτες για αυτό.

Σημαντικό επίσης είναι, είτε το μοντέλο δεικτών είναι απλό είτε είναι σύνθετο, να αντιπροσωπεύει φαινόμενα που μας ενδιαφέρουν και να προσδιορίζει σημαντικά συστατικά τους, καθώς και τη σχέση μεταξύ αυτών.

Η ανάλυση και η ερμηνεία των δεικτών διαμορφώνεται από τη δομή του συστήματος δεικτών. Κατά τη διαδικασία αυτή, η φύση των σχολείων, οι στόχοι της εκπαίδευσης, η άσκηση ελέγχου, οι πολιτικές πρακτικές και η ευρύτερη κοινωνία αποτελούν θέματα-κλειδιά. Σαφώς υπάρχει σημαντική διαφοροποίηση ανάμεσα σε αυτές τις περιοχές μεταξύ των χωρών μελών του ΟΟΣΑ.

Επιπλέον, η προηγούμενη εμπειρία σχετικά με τους δείκτες έχει δείξει ότι υπάρχει μια δυναμική αλληλεπίδραση μεταξύ των διαθέσιμων δεικτών μιας περιόδου και των αναλύσεων που βασίζονται σε αυτούς τους δείκτες. Η βελτίωση των δεικτών οδηγεί σε νέες αναλύσεις από τις οποίες προκύπτουν νέα ερωτήματα σχετικά με τη χρησιμότητα των υπάρχοντων δεικτών και τη δημιουργία νέων. Με άλλα λόγια,

πολυπλοκότητα οδηγεί σε δυσαρέσκεια, η οποία με τη σειρά της οδηγεί σε αναθεώρηση των στόχων. Αυτοί οι εξελισσόμενοι ορισμοί των στόχων δημιουργούν νέες απαιτήσεις σχετικά με τους δείκτες.

Από τη φύση του ένα σύστημα δεικτών απαιτεί φειδωλότητα. Επιπλέον, μπορεί να παρέχει χρήσιμες πληροφορίες για την υπάρχουσα κατάσταση, αλλά η μετάβαση από την περιορισμένη αυτή γνώση στο τι πρέπει να γίνει είναι ένα πολύπλοκο ζήτημα. ‘Περισσότερη γνώση’ δεν είναι πάντα η ‘Καλύτερη γνώση’.

Από την άλλη, το σύστημα δεικτών δεν αρκεί μόνο να ενημερώνει το κοινό με διάφορες πληροφορίες, αλλά πρέπει να μας βοηθάει να ενεργούμε πιο συνετά. Ο μεγάλος κίνδυνος από τη χρήση δεικτών είναι ότι περιορίζουν τη δημοσία συζήτηση των σκοπών και των μέσων της εκπαίδευσης σε αυτό που μπορεί να μετρηθεί.

Οι παράγοντες οι οποίοι πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τη δημιουργία ενός συστήματος δεικτών στην εκπαίδευση έχουν τρεις βασικές πηγές προέλευσης, οι οποίες αλληλεπιδρούν και πολλές φορές έρχονται σε σύγκρουση (Nuttall, 1984):

- Πολιτικές εκτιμήσεις
- Επιστημονικά – τεχνικά θέματα
- Πρακτικά ζητήματα

Πολλοί μελετητές έχουν προσπαθήσει να ορίσουν κριτήρια για το πώς οι παραπάνω παράγοντες μπορούν να μεταφραστούν σε ένα σύνολο αρχών για σχεδιασμό και την ανάπτυξη των δεικτών. Οι δείκτες πρέπει να είναι:

- Σχετικοί με τις ασκούμενες πολιτικές
- Φιλικό προς τις ασκούμενες πολιτικές (έγκαιροι, περιεκτικοί και ολιγάριθμοι)
- Προερχόμενοι από ένα πλαίσιο
- Τεχνικά σταθεροί (έγκυροι και αξιόπιστοι)
- Εφικτοί στη μέτρηση τους και με λογικό κόστος

Η φύση και η σημαντικότητα αυτών των εκτιμήσεων διαφέρουν ανάλογα με τον τόπο ή το επίπεδο δράσης και το σκοπό του συστήματος δεικτών. Για παράδειγμα, το πλαίσιο και τα πιθανά σημεία δράσης ενός συστήματος δεικτών, καθοδηγούμενο από

τις ανησυχίες των φορέων διαμόρφωσης εθνικής πολιτικής μπορεί να είναι διαφορετικό από ένα πλαίσιο και πιθανά σημεία δράσης ενός συστήματος δεικτών το οποίο σχεδιάστηκε για ένα τοπικό σχολικό σύστημα ή ένα μεμονωμένο σχολείο.

Ένας επιπλέον καθοριστικός παράγοντας που επηρεάζει την επιλογή και την ανάπτυξη δεικτών είναι τα άτομα που επιλέγουν τους δείκτες (Nuttall, 1994).

Η ποιότητα ενός συστήματος δεικτών καθορίζεται από αυτούς που 'κρατούν το πορτοφόλι' και αυτοί είναι σχεδόν πάντα οι πολιτικοί.

Από τα προαναφερόμενα προκύπτει αρχικά ότι η σχετικότητα των δεικτών με τις ασκούμενες πολιτικές και η φιλικότητα τους προς τις ασκούμενες πολιτικές είναι πιθανό να είναι πρωταρχικής σημασίας, ενδεχομένως εις βάρος της επιστημονικής ισχύος του πλαισίου. Δεύτερον, λιγότεροι παρά περισσότεροι δείκτες είναι πιθανό να προτιμηθούν και αυτό εις βάρος της εγκυρότητας. Τρίτον, οι τεχνικοί και οι στατιστικολόγοι πρέπει να συνεργαστούν στενά με τους φορείς διαμόρφωσης πολιτικής έτσι ώστε να εξασφαλίσουν ότι οι προσδοκίες από τους δείκτες και την ανάπτυξη ενός συστήματος δεικτών δεν είναι υπερβολικά υψηλές και ουτοπικές.

4.4 Δείκτες ποιότητας στη μέτρηση της εκπαίδευσης

Ένα βασικό εμπόδιο στην ανάπτυξη των δεικτών είναι η έλλειψη επαρκών και ικανών εργαλείων για τη μέτρηση των αποτελεσμάτων ενός εκπαιδευτικού συστήματος, καθώς και η αποτίμηση των μακροχρόνιων συνεπειών της εκπαίδευσης στο άτομο, στην οικογένεια στην κοινωνία, στην εργασία και στην εθνική και διεθνή οικονομία. Οι διαφορές μεταξύ των χωρών του ΟΟΣΑ, οι οποίες αντικατοπτρίζονται στη δομή και τον προσανατολισμό του εκπαιδευτικού συστήματος κάθε χώρας θέτει ζήτημα συγκρισιμότητας των εκπαιδευτικών δεδομένων σε διεθνές επίπεδο.

Τα τελευταία 30 χρόνια παρατηρείται μια αδυναμία στη συλλογή δεδομένων για τα παραγόμενα αποτελέσματα ενός εκπαιδευτικού συστήματος. Χωρίς ένα αξιόπιστο σύνολο δεδομένων για τα παραγόμενα αποτελέσματα ενός εκπαιδευτικού συστήματος, ένας δείκτης δεν κρίνεται απλά ανεπαρκής αλλά με μειωμένη εφαρμογή.

4.5 Μέτρα σύγκρισης (Standards of comparison)

Τυπικά ένας εκπαιδευτικός δείκτης είναι ένα στατιστικό το οποίο καλύπτει ένα σύνολο ενοτήτων, παρέχοντας πληροφορίες για ένα συγκεκριμένο τομέας ενός εκπαιδευτικού συστήματος.

Η αξιολόγηση αυτών των πληροφοριών απαιτεί αναφορά σε κάποιο μέτρο σύγκρισης. Υπάρχουν πολλές δυνατότητες σύγκρισης:

- Σύγκριση με τον εαυτό μας μέσα στην πάροδο του χρόνου (national development model). Αυτό προϋποθέτει σταθερότητα του συστήματος δεικτών ως προς τις διαδικασίες συλλογής δεδομένων, τις διαδικασίες μέτρησης κ.α.
- Σύγκριση με άλλες χώρες (The “ Olympics” model). Αυτό προϋποθέτει κοινή συλλογή δεδομένων και πλαίσιο αναφοράς βασισμένο σε κάποιο προκαθορισμένο πρότυπο εκπαίδευσης.
- Σύγκριση με βάση ορισμένα εξωτερικά μέτρα σύγκρισης που ορίζουμε εμείς εκ των προτέρων ως στόχους (The educational goals model), όπως για παράδειγμα οι εθνικοί εκπαιδευτικοί στόχοι. Το βασικό ζήτημα σε αυτή την περίπτωση είναι ότι οι διάφορες χώρες μπορεί να θέσουν διαφορετικούς στόχους και να ορίσουν διαφορετικά κριτήρια για να ορίσουν διαφορετικά κριτήρια για να ορίσουν αν και κατά πόσο αυτοί επιτυγχάνονται.

4.6 Προβλήματα κατά την ανάπτυξη δεικτών

Οι Ruby και Wyatt (Ruby & Wyatt, 1989), εντοπίζουν τα ακόλουθα προβλήματα κατά την ανάπτυξη δεικτών:

- Οι δείκτες παρέχουν περιορισμένη πληροφορία
- Μπορεί να υπάρξουν προβλήματα με απλά μοντέλα
- Υπάρχουν προβλήματα με τη συλλογή και την ανάλυση των δεδομένων των δεικτών
- Οι δείκτες έχουν επιπτώσεις στην επακόλουθη απόδοση
- Οι δείκτες δημιουργούν πολιτικές πιέσεις

Στα προαναφερθέντα προβλήματα η Oakes (Oakes, 1986) έρχεται να προσθέσει τα ακόλουθα:

- Το επίπεδο της πληροφορίας που συλλέγεται
- Οι προκλήσεις για συγκρίσεις
- Τα κόστη και τα κέρδη των εκτενών συστημάτων δεικτών
- Η ζωτική ερώτηση: ποιος παίρνει αποφάσεις για τα συστήματα δεικτών και ποιος τα σχεδιάζει

Χωρίς διαρκή έρευνα και ανάλυση τα αναμενόμενα κέρδη που περιμένουμε από τους δείκτες δεν θα εμφανιστούν. Εν τω μεταξύ, οι δείκτες φαίνεται να παραμένουν ένα ‘καυτό ζήτημα’ στην εκπαιδευτική φιλολογία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Η δημιουργία ενός συστήματος εκπαιδευτικών δεικτών απασχόλησε αρκετούς εθνικούς αλλά και διεθνείς οργανισμούς, όπως ο ΟΟΣΑ. Η ανάγκη για τη συλλογή και παρουσίαση δεδομένων από επιλεγμένους δείκτες οδήγησε στην αξιοποίηση της υπάρχουσας εμπειρίας στο διεθνή χώρο από ανάλογες προσπάθειες. Παράδειγμα μια τέτοιας προσπάθειας αποτελεί το σύστημα δεικτών για τη σύγκριση των εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων μεταξύ των διαφόρων πολιτειών στις ΗΠΑ. Εκεί για πρώτη φορά φάνηκε να ανακύπτουν μια σειρά από ζητήματα – προβλήματα, τόσο κατά τη δημιουργία ενός ολοκληρωμένου συστήματος δεικτών, όσο και κατά την εφαρμογή του στην πράξη.

Αφού οι συμμετέχουσες χώρες επιλέξουν και συμφωνήσουν σε ένα σύνολο δεικτών, είναι απαραίτητο να σχεδιαστεί λεπτομερώς πώς θα συλλεχτούν συγκρίσιμα δεδομένα, πώς θα αναλυθούν και με ποιο τρόπο θα παρουσιαστούν στα ενδιαφερόμενα μέρη. Αυτή η διαδικασία απαιτεί υψηλό βαθμό συνεργασίας στην επιλογή των καταλληλότερων μεταβλητών, καθώς επίσης και της βέλτιστης ερευνητικής μεθοδολογίας. Οι πολιτικές, πολιτιστικές και οργανωτικές διαφορές μεταξύ των εκπαιδευτικών συστημάτων των χωρών εξετάζονται με προσοχή από την αρχική φάση της μελέτης. Προκειμένου να επιτύχουμε αξιόπιστες και έγκυρες συγκρίσεις μεταξύ των διαφόρων χωρών είναι αναγκαίο να πληρούνται οι παρακάτω όροι:

- Συγκρισιμότητα και εξειδίκευση των δεδομένων.
- Δέσμευση, μελέτη του κόστους και διάρκεια.
- Ανάλυση και ερμηνεία των δεδομένων που συγκεντρώθηκαν.
- Τυποποίηση των διαδικασιών και καθορισμός ορισμένων standards για την παρουσίαση των δεδομένων.

Ειδικότερα, η μετάβαση από τα συμφωνηθέντα, από τους εκπροσώπους των διαφόρων χωρών, στη συγκέντρωση των συγκεκριμένων στοιχείων αποτελεί ένα

δύσκολο εγχείρημα. Γιατί οι αναγκαίες πληροφορίες μπορεί να είναι ή να μην είναι διαθέσιμες. Πιθανόν, αν όχι σίγουρα, θα απαιτηθεί η συλλογή νέων δεδομένων και πολλές χώρες θα χρειαστεί να προσαρμόσουν τα δικά τους συστήματα συλλογής υλικού στις απαιτήσεις αυτής της εξειδικευμένης έρευνας. Ένας ακόμη κίνδυνος που ελλοχεύει είναι να υπάρχουν δεδομένα που, είτε δεν είναι συγκρίσιμα, είτε μπορεί εν μέρει να στηριχθεί σ' αυτά το σύστημα δεικτών. Σύμφωνα με τη σχετική βιβλιογραφία, υπάρχουν τρεις ευρύτερες μεθοδολογικές επιλογές για τη συλλογή των στοιχείων που απαιτούνται από ένα διεθνές σύστημα δεικτών:

- Κάθε χώρα χρησιμοποιεί το ίδιο εργαλείο συλλογής δεδομένων με τις υπόλοιπες.
- Καθορίζονται κοινά standards για την κατηγοριοποίηση και ανάλυση των δεδομένων, τα οποία καλούνται οι συμμετέχοντες να εφαρμόσουν στα επιμέρους συστήματα συλλογής δεδομένων.
- Κάθε χώρα παρέχει περιγραφικές πληροφορίες για κάθε δείκτη.

Όσον αφορά την πρώτη επιλογή, αυτή επικεντρώνεται στα επιτεύγματα των μαθητών και την αποτελεσματικότητα της επηρεάζουν η διατύπωση και το πλαίσιο στο οποίο εντάσσονται οι ερωτήσεις των ερευνητικών τεστ. Συνηθισμένη πρακτική είναι η προσαρμογή των ερωτήσεων ή του ερευνητικού εργαλείου συνολικά στις ιδιαιτερότητες κάθε χώρας. Η δεύτερη μέθοδος καθορισμού κοινών standards για όλες τις χώρες πρέπει να λαμβάνει υπόψη της το ευρύτερο πλαίσιο συλλογής δεδομένων. Η Τρίτη επιλογή χρησιμοποιείται για να συγκριθούν νόμοι και πολιτικές σε συγκεκριμένες περιοχές των εκπαιδευτικών συστημάτων.

5.1 Δέσμευση, κόστος και διάρκεια

Η ανάπτυξη εκπαιδευτικών δεικτών επιτυγχάνεται, αν αρχικά εξασφαλίσουμε τη δέσμευση όλων εκείνων των ατόμων ή των ομάδων που παίζουν αποφασιστικό ρόλο στη λήψη αποφάσεων σε θέματα εκπαιδευτικής πολιτικής. Εδώ ο παράγοντας κόστος είναι σημαντικός. Και θα αυξηθεί ιδιαίτερα στην περίπτωση συλλογής νέων δεδομένων. Η επιλογή των δεικτών απαιτεί την αξιολόγηση τους σύμφωνα με τα παρακάτω κριτήρια:

- Σημαντικότητα / χρησιμότητα των επιθυμητών δεικτών
- Τεχνική ποιότητα / αρτιότητα των δεδομένων
- Το πραγματοποιήσιμο της συλλογής και παρουσίασης των δεδομένων

Ανεξάρτητα από το εάν θα χρησιμοποιήσουμε ήδη υπάρχοντα δεδομένα, θα σχεδιάσουμε μια νέα έρευνα ή θα τροποποιήσουμε μια υπάρχουσα συλλογή δεδομένων, η προσπάθειά μας θα διευκολυνθεί σημαντικά αν ανάγκες και κεφάλαια έχουν καθοριστεί εκ των προτέρων.

5.2 Ανάλυση και ερμηνεία των δεδομένων

Η συγκριτική ανάλυση και ερμηνεία των εκπαιδευτικών δεδομένων είναι πολύ σημαντική. Η προηγούμενη συμφωνία για το περιεχόμενο κάθε δείκτη θα επιστρέψει τέτοιες συγκρίσεις. Για παράδειγμα, «υποψήφιος» δείκτης για διακρατική σύγκριση θα ήταν ο αριθμός αυτών που τελειώνουν τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Από τη διαπίστωση όμως αυτή και μετά είναι απαραίτητο να απαντηθούν όπως:

Πόσα χρόνια ή πόσες πιστοποιήσεις απαιτούνται σε κάθε χώρα για να ολοκληρώσει κάποιος τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση; Ποιος είναι ο τύπος και το περιεχόμενο του αναλυτικού προγράμματος; Ποια η κοινωνική αξία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε κάθε χώρα;

Διαφορές στη «μονάδα ανάλυσης» είναι μια άλλη πιθανή πηγή προβλημάτων κατά την ανάλυση και ερμηνεία των δεδομένων. Η μονάδα ή το επίπεδο ανάλυσης, με βάση το οποίο συλλέγονται τα δεδομένα ενδέχεται να διαφέρει από χώρα σε χώρα. Κάποια χώρα, δηλαδή μπορεί να έχει πλήρη δεδομένα για κάθε μαθητή, άλλη να διαθέτει δεδομένα σε επίπεδο σχολείου, ενώ άλλη σε επίπεδο περιοχής ή πόλης. Για να αντιμετωπιστούν τέτοιου είδους προβλήματα, η διαδικασία κατασκευής των δεικτών δεν θα πρέπει να παραμένει στον ορισμό συγκεκριμένων κατηγοριών δεδομένων και στο σχεδιασμό ενός τρόπου παρουσίασης τους. Επιπλέον, θα πρέπει να διαθέτει ένα μηχανισμό, μέσω του οποίου κάθε χώρα θα έχει τη δυνατότητα για έλεγχο και ανατροφοδότηση πριν και μετά τη συγκέντρωση των πληροφοριών. Οι αντιπρόσωποι των χωρών ως ομάδα επιλέγουν εκ των προτέρων τρόπους ελαχιστοποίησης των πιθανοτήτων εσφαλμένης ερμηνείας των δεδομένων, αλλά

καθορίζουν και το βαθμό στον οποίο διαφορετικές ερμηνείες μπορούν να γίνουν αποδεκτές.

5.3 Καθορισμός επιπέδων συλλογής και παρουσίασης δεδομένων

Διαφορές στις μεθόδους, στο επίπεδο συλλογής δεδομένων, στους ορισμούς και τη διατύπωση των ερευνητικών ερωτήσεων μπορεί να αποτελέσουν πηγή δυσκολίας για διεθνείς συγκρίσεις. Για παράδειγμα, κάθε χώρα που συμμετέχει στις εκτιμήσεις που διεξάγονται από την IEA (International Association for the Evaluation of Education Achievement) χρησιμοποιεί ένα σύνολο κριτηρίων για να επιλέξει ένα δείγμα σχολείων και μαθητών. Μία ειδική επιτροπή της IEA εποπτεύει το σύνολο των ενεργειών και αποφασίζει κάθε φορά εάν ικανοποιούνται τα κριτήρια που έχουν καθοριστεί, καθώς και αν μπορούν να γίνουν αξιόπιστες συγκρίσεις. Διαφορές στον καθορισμό του δείγματος και των μαθητών παράγουν προκαταλήψεις ή διαστρεβλώσεις στα αποτελέσματα κάθε χώρας. Οι διάφορες χώρες, λοιπόν, χρησιμοποιούν κοινές μεθόδους συλλογής δεδομένων ή καθορίζουν κοινά standards στα οποία προσαρμόζουν τα εθνικά συστήματα συλλογής πληροφοριών.

5.4 Στρατηγικές ανάπτυξης ενός συνόλου ή συστήματος εκπαιδευτικών δεικτών

Υπάρχουν αρκετές γενικές στρατηγικές μετάβασης από την επιλογή των κατάλληλων δεικτών στη συγκέντρωση και την παρουσίαση έγκυρων και συγκρίσιμων δεδομένων γι' αυτούς τους δείκτες. Αυτές οι στρατηγικές, στηριγμένες στη συνεργασία εκπροσωπούν από διαφορετικές εκπαιδευτικές υπηρεσίες, προκειμένου να δημιουργήσουν τους εκπαιδευτικούς δείκτες, αποτελούν το κλειδί της εφαρμογής ενός συστήματος δεικτών.

Η ύπαρξη ομοφωνίας σε όλα τα στάδια κατά τη λήψη αποφάσεων αποτελεί τη βασική στρατηγική για να ολοκληρωθεί ένα τόσο σύνθετο και πολύπλοκο εγχείρημα. Αυτό συνεπάγεται συμμετοχική λήψη αποφάσεων μεταξύ των χωρών, ενώ κάθε απόφαση συνήθως αποτελεί το σημείο όπου συναντιούνται οι απόψεις όλων των ενδιαφερόμενων μερών. Η υιοθέτηση μια στάσης «λύσης προβλημάτων», παρά δημιουργίας διαφωνιών και εμποδίων βοηθά τους εκπροσώπους των συμμετεχόντων

χωρών να επιτυγχάνουν την επιθυμητή ομοφωνία. Σε ένα ανώτερο επίπεδο οι κυβερνήσεις αποδέχονται ότι πλευρές του εκπαιδευτικού τους συστήματος, όπως οι μαθητές, οι εκπαιδευτικοί, τα σχολεία και οι πόροι τους θα συγκριθούν με τα αντίστοιχα άλλων χωρών. Αυτό απαιτεί, εκτός από την αλλαγή ή την αναθεώρηση των παραδοσιακών πρακτικών επεξεργασίας κάθε πληροφορίας που σχετίζεται με την εκπαίδευση, αλλαγή των στάσεων και της όλης θέσης του συγκεκριμένου θεσμού.

Μία άλλη αποτελεσματική στρατηγική είναι τα πειστούν οι σχεδιαστές της εκπαιδευτικής πολιτικής και το ανώτερο διοικητικό προσωπικό του εκπαιδευτικού συστήματος κάθε χώρας για τη χρησιμότητα των επιλεγμένων δεικτών στη λήψη αποφάσεων σε μια ευρεία κλίμακα προβλημάτων. Η διαδικασία επιλογής των δεικτών ενδέχεται να μην προσφέρει πάντα επαρκή πληροφορία για τις ανάγκες των επίσημων κάθε χώρας. Πολλοί, όμως συμφωνούν με τις συγκεκριμένες επιλογές, γιατί πιθανόν ενδιαφέρονται για κάποιον ή κάποιους δείκτες περισσότερο από τους υπόλοιπους. Άλλοι αδυνατούν να κατανοήσουν τη χρησιμότητα μιας τέτοιας σύγκρισης ή τη θεωρούν παρακινδυνευμένη. Πολύ σημαντικό είναι το εξειδικευμένο εκείνο τεχνικό προσωπικό που θα αναλάβει να φέρει σε πέρας αυτό το έργο να είναι πεπεισμένο για την αξία αυτής της προσπάθειας. Αυτό, γιατί στις δικές τους δεξιότητες και ικανότητες θα στηριχθεί η κομβική φάση του σχεδίου, που περιλαμβάνει την ορθή καταγραφή και παρουσίαση των δεδομένων.

Ένας πρόσθετος, αλλά πιθανόν ο πιο αποτελεσματικός τρόπος για να καταδείξουμε την αξία ενός συστήματος εκπαιδευτικών δεικτών είναι να συνδέσουμε τον κάθε δείκτη με μια συγκεκριμένη πλευρά – τομέα της εκπαιδευτική πολιτικής και του εκπαιδευτικού σχεδιασμού κάθε κράτους που συμμετέχει σ' αυτή τη μέτρηση. Η ενημέρωση των ιθυνόντων, η αποσαφήνιση των σκοπιμοτήτων και η παροχή όλων των δυνατών επεξηγήσεων αποτελεί τη μόνη σίγουρη αφετηρία. Μέσα σ' αυτό το πλέγμα των αναγκαίων διευκρινήσεων, τονίζεται πάντοτε προς τους κατά τόπους υπεύθυνους ότι ένα σύστημα δεικτών με μακροπρόθεσμη προοπτική ικανοποιεί και τις βραχυπρόθεσμες ανάγκες τους για αξιοποιήσιμη πληροφορία. Μια τελευταία στρατηγική αναφέρεται στη διαχείριση της μέτρησης με τη βοήθεια ομάδων εργασίας σε διαφορετικό επίπεδο και με διαφορετικές αρμοδιότητες. Στην κορυφή βρίσκονται οι εκπρόσωποι των χωρών, οι οποίοι παίζουν σημαντικό ρόλο στο σχεδιασμό, τον προγραμματισμό, την εποπτεία και την παρουσίαση των δεδομένων και της διαδικασίας συλλογής τους. Στο αμέσως κατώτερο επίπεδο απαιτείται υψηλόβαθμο προσωπικό, που έχει εξειδικευτεί στη στατιστική της εκπαίδευσης, στο σχεδιασμό

ερευνών, στη δημιουργία βάσεων δεδομένων και στη στατιστική ανάλυση. Επιπλέον, κατάλληλο προσωπικό σε κάποια ή κάποιες κεντρικές υπηρεσίες των εκπαιδευτικών συστημάτων και εξοπλισμός είναι απαραίτητα σε εθνικό επίπεδο για κάθε χώρα. Έτσι επιτυγχάνουμε το σύστημα των εκπαιδευτικών δεικτών να αναπτυχθεί, να αποκτήσει σταθερότητα και διάρκεια.

Ολοκληρώνοντας αυτή τη δομή υπηρεσιών και καθηκόντων θα αναφέρουμε όλους εκείνους τους τεχνικούς και ειδικούς επιστήμονες που θα μεταφέρουν στην πράξη αυτά που αποφάσισαν οι παραπάνω ομάδες εργασίας. Βασικό μέλημα τους είναι να παρακολουθούν από κοντά και να διαχειρίζονται σε ημερήσια βάση τη συγκέντρωση του υλικού, να ελέγχουν τα δεδομένα που συλλέγονται, να δημιουργούν αρχεία, να επιλέγουν τρόπους και τύπους παρουσίασης των δεδομένων. Η ανάγκη ύπαρξης ειδικών, όπως διαχειριστές πληροφοριακών συστημάτων, ειδικοί στην αξιολόγηση και την εκτίμηση των εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων, ειδικοί του αναλυτικού προγράμματος, σε κάθε υπηρεσία και ομάδα εργασίας είναι προφανής. Η εξασφάλιση του κατάλληλου προσωπικού σε βάθος χρόνου από όλες τις χώρες, τόσο για τη συλλογή, όσο και για τη χρήση των εκπαιδευτικών δεικτών, επιτρέπει τη συνοχή και τη διάρκεια της μέτρησης.

5.5 Τα δέκα βήματα της διαμόρφωσης ενός συστήματος δεικτών

Είδαμε παραπάνω πως υπάρχουν τρεις βασικές επιλογές για τη συλλογή και παρουσίαση στοιχείων που αφορούν τους διεθνείς εκπαιδευτικούς δείκτες. Η πρώτη και η τρίτη δυνατότητα – το κοινό ερευνητικό εργαλείο και οι περιγραφικές πληροφορίες – μπορούν να μας προσφέρουν δεδομένα για κάποιους από τους επιθυμητούς δείκτες. Η δεύτερη επιλογή του καθορισμού κοινών standards, που χρησιμοποιείται λιγότερο από τις δύο προηγούμενες, μας παρέχει τη δυνατότητα να αναπτύξουμε έγκυρους συγκριτικούς δείκτες, αλλά δεν μπορεί να ξεπεράσει μια σειρά ειδικών προβλημάτων. Οι μεθοδολογικές προσεγγίσεις της κατασκευής των δεικτών μπορούν να διαφέρουν από τον ένα δείκτη στον άλλο. Με βάση αυτές τις διαπιστώσεις θα παρουσιάσουμε τον τρόπο κατασκευής ενός συστήματος δεικτών, με τη λογική των σταδίων ή φάσεων, όπως πραγματοποιείται στον αγγλοσαξονικό χώρο και ειδικότερα στις ΗΠΑ. Δεν επικεντρωνόμαστε σε ζητήματα, όπως η ανάγκη για τέτοιους δείκτες ή τα είδη των δεικτών που θα πρέπει να συμπεριλαμβάνονται σε

ανάλογες μετρήσεις. Αυτή η αλληλουχία βημάτων μας δίνει μια εικόνα για το είδος των σχεδίων, των αποφάσεων και της ομαδικής δουλειάς που είναι απαραίτητη. Η περιγραφή μερικών από τα προβλήματα, τα ζητήματα και τις στρατηγικές κατασκευής των δεικτών ενδέχεται να διευκολύνει το πέρασμα από τη δέσμευση στην πραγματοποίηση τέτοιων σχεδίων.

A) Διαρκής δέσμευση των υπευθύνων για τη λήψη αποφάσεων

Κατά το στάδιο της επιλογής των δεικτών, αλλά και στη συνέχεια, η εξασφάλιση της συγκατάθεσης και της μέγιστης δυνατής βοήθειας από τους υπευθύνους αποτελεί σημείο-κλειδί για την επιτυχία του εγχειρήματος. Αρκετές φορές είναι αποδοτικότερο να δαπανηθεί όλος ο αναγκαίος χρόνος, προκειμένου πείσουμε τα συγκεκριμένα συναντήσουμε αξεπέραστες δυσκολίες εξαιτίας γραφειοκρατικών ή άλλων εμποδίων. Πολύ πιθανόν να χρειαστεί να ενημερώσουμε καινούρια πρόσωπα ή ομάδες σε περίπτωση που προκύψουν αλλαγές σε αυτά τα όργανα ή υπηρεσίες. Επιπλέον, έτσι επιτυγχάνεται και η διάρκεια όλων εκείνων των προσώπων και των υλικών πόρων που απαιτούνται για τη διεξαγωγή των μετρήσεων.

B) Καθορισμός εκπροσώπων από κάθε χώρα

Οι δείκτες ποιότητας της εκπαίδευσης απαιτούν κατάλληλο προσωπικό από κάθε χώρα, το οποίο θα την εκπροσωπεί σε όλη τη διαδικασία. Είναι απαραίτητοι τόσο διαχειριστές δεδομένων, όσο και αυτοί που θα τα χρησιμοποιήσουν –αξιοποιήσουν. Κάθε φορά, λοιπόν, που απαιτούνται νέα δεδομένα ένα ή περισσότερα πρόσωπα θα είναι υπεύθυνα για τις επιθυμητές αποφάσεις ή ενέργειες και θα αποτελούν σημεία αναφοράς για τη χώρα τους και τους εκπροσώπους των άλλων χωρών. Είναι ο συνδυαστικός κρίκος του εθνικού με το διεθνές, ακολουθώντας μια αμφίδρομη πορεία. Όπως τονίσαμε παραπάνω, αυτοί οι εκπρόσωποι ενδιαφέρονται για την λύση προβλημάτων, κατανοούν τη θέση όλων των συμμετεχόντων και δεν προσπαθούν να εντοπίσουν λόγους ή αιτίες για να αποσύρει η χώρα τους την υποστήριξή της από μια τέτοια προσπάθεια.

Γ) Διεξαγωγή έρευνας – διαβουλεύσεων σε κάθε χώρα αναφορικά με προτεινόμενους ή επιθυμητούς δείκτες

Λεπτομερείς πληροφορίες είναι απαραίτητες, αρχικά για το είδος των δεικτών και πώς αντιλαμβάνονται ή τους ορίζουν οι υπεύθυνοι των διαφόρων χωρών. Σημαντική πρακτική και ερμηνευτική αξία έχει ο σκοπός ή λογική της πρότασης ενός συγκεκριμένου δείκτη και όχι ενός άλλου. Ακολουθως, ακριβής ενημέρωση για τη διαθεσιμότητα των δεδομένων, τα χαρακτηριστικά και τις ιδιαιτερότητες των εμπλεκόμενων υπηρεσιών, την ύπαρξη ή όχι κατάλληλου προσωπικού θα επιτρέψει τη διαμόρφωση σαφούς εικόνας για κάθε χώρα ξεχωριστά. Οι εκπρόσωποι των χωρών, που αποτελούν και το κυρίαρχο όργανο λήψης αποφάσεων, θα επεξεργαστούν το σύνολο των στοιχείων και θα προτείνουν αλλαγές ή προσαρμογές σε κάθε χώρα.

Δ) Συγκεντρωτική καταγραφή των προτεινόμενων δεικτών και ανάλυση

Προσωπικό που συνεπικουρεί το έργο των εκπροσώπων θα αναλάβει την ανάλυση των στοιχείων που συλλέχθηκαν, θα απαντήσει σε πιθανά ερωτήματα τους, θα ελέγξει το υλικό και θα καταγράψει σε πίνακες τους προτεινόμενους δείκτες. Τα παραπάνω θα συνδυαστούν με κατάλληλες αναφορές για το είδος των διαθέσιμων δεδομένων, την πληρότητα τους, τη διαθεσιμότητα τους και για το σύνολο του ερευνητικού μηχανισμού που μπορεί να διαθέσει η κάθε χώρα. Τα αποτελέσματα μια τέτοιας «προέρευνας» παρέχουν τα εχέγγυα για την επιλογή των δεικτών και το σχολιασμό τους. Σε περίπτωση που οι προτεινόμενοι δείκτες ξεπερνούν τις πηγές δεδομένων ή οι χώρες αδυνατούν να καλύψουν τις απαιτήσεις τους, τίθεται προτεραιότητες. Επιλέγονται, δηλαδή ποιοι δείκτες θα προηγηθούν στη συλλογή των στοιχείων και στην παρουσίαση τους.

Τα κριτήρια επιλογής / αξιολόγησης της προτεραιότητας των δεικτών είναι: η σημαντικότητα – χρησιμότητα τους, η τεχνική ποιότητα των δεδομένων και το πραγματοποιήσιμο (δυνατό) της μέτρησης. Σε αυτό το σημείο τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν μέσω της «προέρευνας» είναι πολύτιμα για την ομάδα των ειδικών που θα κληθεί να πάρει αποφάσεις. Τα τρία κριτήρια για τον καθορισμό προτεραιοτήτων εξετάζονται ταυτόχρονα, γιατί είναι δυνατό δείκτες με υψηλό βαθμό

σημαντικότητας / χρησιμότητας να μην ικανοποιούν το κριτήριο που πραγματοποιήσιμου της μέτρησης. Για παράδειγμα, ένας υψηλά μετρήσιμος δείκτης για ένα εκπαιδευτικό σύστημα θα ήταν η εθνική πολιτική όσον αφορά το χρόνο που διατίθεται για τη διδασκαλία των βασικών ακαδημαϊκών γνωστικών αντικειμένων στα πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια σχολεία. Αυτός ο δείκτης πιθανόν να έχει χαμηλό βαθμό χρησιμότητας, αν οι εκπρόσωποι των χώρων θεωρούν πως ο χρόνος που κατανέμεται σε κάθε διδακτικό αντικείμενο αποτελεί ανεπαρκή ένδειξη για τον πραγματικό χρόνο που ξοδεύεται στην τάξη. Από τη άλλο μέρος, ένας δείκτης που θα παρουσίαζε το χρόνο που ξοδεύουν οι εκπαιδευτικοί σε κάθε τμήμα του περιεχομένου του αναλυτικού προγράμματος θα διέθετε υψηλό βαθμό χρησιμότητας, αλλά θα ήταν περιορισμένη η ποιότητα και η μετρησιμότητά του.

Ακολουθώντας αυτή την προσέγγιση, ομάδα εργασίας θα μπορέσει να αξιολογήσει τους προτεινόμενους δείκτες, με βάση τα υπάρχοντα και τα σχεδιαζόμενα συστήματα συλλογής δεδομένων των συμμετεχόντων κρατών και τις πρακτικές κρίσεις του ποιος δείκτης θα είναι «πληροφορικός» και χρήσιμος για εκείνους που σχεδιάζουν, προγραμματίζουν και λαμβάνουν αποφάσεις στο χώρο της εκπαίδευσης.

Ε) Σχεδιασμός ενός κοινού συστήματος αναφοράς – παρουσίασης των αποτελεσμάτων

Όταν, πλέον είναι γνωστή η δυνατότητα συγκέντρωσης και παροχής δεδομένων κάθε χώρας με βάση την προτεραιότητα των δεικτών, σχεδιάζεται και επιλέγεται μία μέθοδος παρουσίασης των δεδομένων. Αυτή στηρίζεται στη διαμόρφωση ενός κοινού για τους συμμετέχοντες συστήματος ορισμών και κατηγοριών. Μέσα και κάτω από αυτές τις αλληλοαποκλειόμενες κατηγορίες θα οργανωθεί το υλικό και θα αποκτήσει λογική συνοχή. Οι ομάδες εργασίας θα επεξεργαστούν αντίγραφα των δεδομένων από κάθε χώρα λεπτομερώς, ενώ η συνεχής επικοινωνία και ανατροφοδότηση με κάθε κόμβο αυτής της διαδικασίας θα της προσδώσει δυναμισμό και ευελιξία. Κατά το σχεδιασμό της μορφής παρουσίασης των δεδομένων υπεισέρχεται το ζήτημα της σύνδεσης των κατηγοριών με τη σχολική πραγματικότητα. Για ένα υποτιθέμενο δείκτη, όπως η συμμετοχή των μαθητών στα βασικά γνωστικά αντικείμενα, θα πρέπει να συγκεντρωθούν στοιχεία σε επίπεδο τάξης; Με βάση το φύλλο ή την εθνικότητα; Μήπως με βάση τη βαθμίδα του εκπαιδευτικού συστήματος;

Πολλά τέτοια ζητήματα θα πρέπει να λυθούν πριν διαμορφώσουμε συγκεκριμένες κατηγορίες για κάθε δείκτη. Γι' αυτό η επιλογή ευρύτερων κατηγοριών θα μεγιστοποιήσει τον αριθμό των χώρων που θα μπορούν να παρουσιάσουν τα δεδομένα τους και θα επιτρέψει τις συγκρίσεις από χώρα σε χώρα. Μία δεύτερη σκοπιμότητα που εξυπηρετεί η κατασκευή κατηγοριών είναι η παροχή κατευθύνσεων σε κάθε χώρα για βελτίωση του συστήματος της συλλογής δεδομένων. Σε ένα επόμενο στάδιο καλύπτει ή προλαμβάνει τις ανάγκες των σχεδιαστών της εκπαιδευτικής πολιτικής. Το σύστημα των εκπαιδευτικών δεικτών δεν θεωρείται χρήσιμο, εάν δεν ανταποκρίνεται στις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των κυβερνήσεων που συμμετέχουν. Επιπλέον, ο σχεδιασμός αυτού του συστήματος δεν θα πρέπει να είναι εξαιρετικά πολύπλοκος, αλλά να προσαρμόζεται στις ανάγκες των επιμέρους εθνικών συστημάτων.

ΣΤ) Καθορισμός σε κάθε χώρα ενός τρόπου εποπτείας της παρουσίασης των δεδομένων

Σε κάθε χώρα δημιουργείται ένας μηχανισμός ή φορέας, μέσω του οποίου ο εκπρόσωπος αυτής της χώρας παρακολουθεί την εξέλιξη προσπάθειας στη χώρα του. Αντίστροφα, κάθε χώρα έχει τη δυνατότητα να κάνει σχόλια, να προτείνει αλλαγές ή αναθεωρήσεις και να συζητά τα δεδομένα με την ομάδα σχεδιασμού των εκπροσώπων. Στα πλαίσια αυτών των μηχανισμών ή φορέων συγκροτούνται ομάδες που συντονίζουν τη διαδικασία σε εθνικό επίπεδο, ανταλλάσσουν ιδέες για τη χρήση των δεικτών, καθορίζουν χρονοδιαγράμματα ενεργειών, λαμβάνουν αποφάσεις και στηρίζουν το έργο του εκπροσώπου της χώρας.

Z) Διεξαγωγή πιλοτικής έρευνας

Η πιλοτική έρευνα διεξάγεται για να ελέγξουμε το σχέδιο της μέτρησης, πριν τεθεί σε εφαρμογή. Η αρχικές κατηγορίες των δεδομένων και κάθε μέρος του συστήματος δεικτών χρησιμοποιούνται για να εντοπιστούν λάθη ή κενά στο σχεδιασμό, την απουσία κάποιων απαραίτητων κατηγοριών, παρερμηνείες οδηγιών και προβλήματα συγκρισιμότητας. Τα αποτελέσματα της πιλοτικής μελέτης επιτρέπουν και κάποιες πρώτες συγκρίσεις μεταξύ των κρατών. Η ομάδα των

εκπροσώπων των χωρών μελετά αυτά τα αποτελέσματα και προτείνει τρόπους διόρθωσης των προβλημάτων και των αδυναμιών.

Η) Προετοιμασία και αποστολή οδηγιών και φορμών αναφοράς των δεδομένων

Κάθε τύπος ή μορφή παρουσίασης των δεδομένων περιλαμβάνει το σύνολο των κατηγοριών που συνδέονται με κάθε δείκτη. Οι οδηγίες πραγματοποίησης των μετρήσεων και οι σχετικές φόρμες συμπλήρωσης αποστέλλονται αρκετό χρονικό διάστημα πριν την διεξαγωγή της έρευνας. Ειδικότερα οι οδηγίες είναι λεπτομερείς και κατανοητές, ώστε να επιτρέψουν σε έναν ειδικό στην επεξεργασία δεδομένων να συγκεντρώσει τις απαιτούμενες πληροφορίες, χωρίς προηγούμενη γνώση όλων των πλευρών αυτού του πολύπλοκου σχεδίου.

Θ) Προπαρασκευή των δεδομένων και προετοιμασία της αρχικής αναφοράς

Το εξειδικευμένο προσωπικό σε κάθε χώρα πραγματοποιεί ελέγχους ποιότητας των δεδομένων, ελέγχει την επάρκεια τους και προτείνει πιθανές αναθεωρήσεις σε σημεία της έρευνας που εντοπίζονται αδυναμίες. Τα standards της παρουσίασης των δεδομένων έχουν καθοριστεί από την ομάδα σχεδιασμού, όμως το προσωπικό των κεντρικών υπηρεσιών κάθε χώρας είναι υπεύθυνο για την ποιότητα των δεδομένων που συλλέγονται. Πριν από την λεπτομερή παρουσίαση του υλικού στην ομάδα των εκπροσώπων των χωρών, αποστέλλονται αρχικές συνοπτικές αναλύσεις και πίνακες για μελέτη. Αυτά τα προσχέδια αναλύσεων επιτρέπουν να ελέγξουν τα δεδομένα που προέρχονται από κάθε χώρα, όπως αυτά παρουσιάζονται σε σχέση με τα αντίστοιχα δεδομένα των άλλων χωρών. Οι αναλύσεις που μπορούν να γίνουν στα δεδομένα που έχουν συγκεντρωθεί βασίζονται στο θεωρητικό πλαίσιο των δεικτών και στις αποφάσεις της ομάδας σχεδιασμού. Από τη στιγμή που θα συγκεντρωθεί το υλικό, η πληθώρα των στατιστικών στοιχείων, ο τύπος και το εύρος των αναλύσεων απαιτούν τη μέγιστη δυνατή προσοχή. Η παρουσίαση των ολοκληρωμένων εκθέσεων στη συνέχεια θα αποτελέσει ισχυρό κίνητρο, τόσο για τους συμμετέχοντες, όσο και για οποιαδήποτε άλλη ενδιαφερόμενη χώρα, για διατήρηση και ενίσχυση τέτοιων πρακτικών.

I) Παγίωση ανάλογων διαδικασιών και επέκταση του συστήματος των δεικτών

Το σχέδιο της παρουσίασης διεθνών εκπαιδευτικών δεικτών θα πρέπει να καθορίζει την προσδοκώμενη συχνότητα με την οποία θα παρουσιάζονται τα στοιχεία για τους δείκτες υψηλής προτεραιότητας στο μέλλον. Για κάθε χώρα αποτελεί μια διαρκή πρόσκληση η συγκέντρωση, η προπαρασκευή και η παρουσίαση ποιοτικών δεδομένων, αν ζητείται η περιοδική παρουσίαση τέτοιων δεδομένων. Συνήθως, όταν μια έκθεση για την ποιότητα των εκπαιδευτικών συστημάτων δημοσιεύεται, η επόμενη περίοδος συλλογής δεδομένων έχει ήδη οριστεί από τις ομάδες εργασίας. Κάθε τελική αναφορά τέτοιων στοιχείων αναφέρεται στα βήματα που πρόκειται να επακολουθήσουν, καθώς και στους εναπομείναντες δείκτες του συστήματος που δεν καλύφθηκαν με την προηγούμενη έρευνα. Εμπεριέχεται, δηλαδή η λογική της αναθεώρησης ή της επέκτασης του μέχρι πρότινος συστήματος δεικτών. Η δημοσίευση του συστήματος των δεικτών θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει το πότε και πώς άλλοι δείκτες θα προστεθούν στο υπάρχον σχήμα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

6.1 Ορισμοί δεικτών εκπαίδευσης

Οι ορισμοί των δεικτών για την εκπαίδευση ποικίλουν ευρέως, όπως και τα ονόματα με τα οποία είναι γνωστοί: δείκτες απόδοσης, δείκτες εκπαίδευσης, δείκτες απόδοσης εκπαίδευσης, δείκτες ποιότητας, δείκτες φόρτου εργασίας, δείκτες διοίκησης, δείκτες επιτυχίας.

Σύμφωνα με τον Wyatt (Wyatt, p.104) ο όρος ‘δείκτες εκπαίδευσης’ δίνει έμφαση όχι μόνο στα προϊόντα της εκπαίδευσης, αλλά σε ολόκληρη την εκπαιδευτική διαδικασία και αποτελούν στατιστικά στοιχεία τα οποία δηλώνουν την «υγεία» του εκπαιδευτικού συστήματος.

Σύμφωνα με τους Bottani & Wallberg, (Bottani & Wallberg, 1992, p.14-15) οι δείκτες εκπαίδευσης ορίζονται ως: Πληροφορία η οποία περιγράφει τη λειτουργία του συστήματος για την επίτευξη επιθυμητών εκπαιδευτικών συνθηκών ή αποτελεσμάτων. Αυτή η πληροφορία βοηθάει στο να περιγραφεί η τρέχουσα λειτουργία και αποτελεσματικότητα του συστήματος και είναι:

- Πληροφορία σχετικά με στοιχεία του συστήματος τα οποία γνωρίζουμε ότι συσχετίζονται με επιθυμητές συνθήκες ή αποτελέσματα. Αυτή η πληροφορία μπορεί να βοηθήσει τους διαμορφωτές εκπαιδευτικής πολιτικής, τους εκπαιδευτές και την κοινωνία να προβλέψουν τη μελλοντική απόδοση του εκπαιδευτικού συστήματος.
- Πληροφορία που περιγράφει τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα ενός συστήματος. Αυτή η πληροφορία βοηθάει τους διαμορφωτές εκπαιδευτικής πολιτικής και τους εκπαιδευτές να καταλάβουν καλύτερα πώς λειτουργεί το σύστημα και να αξιολογήσουν τις επιπτώσεις των αλλαγών κατά τη διάρκεια του χρόνου.

- Πληροφορία η οποία είναι σχετική με την εκπαιδευτική πολιτική. Παρέχει διορατικότητα στα τρέχοντα ή πιθανά προβλήματα που είναι ιδιαίτερου ενδιαφέροντος στους φορείς χάραξης πολιτικής ή που είναι ευαίσθητα στην αλλαγή μέσω δράσης.

Ο πιο συχνά αναφερόμενος ορισμός στις μέρες μας είναι ο σύνθετος ορισμός που δίνει η Oakes (Oakes, 1986, pp:1-2), η οποία υποστηρίζει ότι οι δείκτες πρέπει να παρέχουν τουλάχιστον ένα από τα ακόλουθα είδη πληροφορίας:

- Πληροφορία η οποία περιγράφει την απόδοση του εκπαιδευτικού συστήματος για την επίτευξη των επιθυμητών εκπαιδευτικών συνθηκών και αποτελεσμάτων. Τέτοιου είδους δείκτες συνδέονται με τους στόχους του εκπαιδευτικού συστήματος και παρέχουν μια συγκριτική μέτρηση της προόδου που συντελείται.
- Πληροφορία για τα στοιχεία τα οποία έχει φανεί μέσα από έρευνα ότι μπορούν να συνδεθούν με τα επιθυμητά αποτελέσματα. Τέτοιοι δείκτες έχουν «αξία πρόβλεψης» διότι όταν αλλάζουν, αναμένεται ότι επιφέρουν και άλλου είδους αλλαγές.
- Πληροφορία η οποία περιγράφει βασικά κεντρικά στοιχεία του Συστήματος (όπως π.χ.: εισερχόμενα δεδομένα) έτσι ώστε να κατανοήσουμε πώς λειτουργεί το Σύστημα.
- Πληροφορία η οποία είναι προσανατολισμένη στο πρόβλημα.
- Πληροφορία σχετική με την πολιτική: Οι δείκτες πρέπει να περιγράφουν καταστάσεις της εκπαίδευσης οι οποίες αφορούν τους φορείς διαμόρφωσης πολιτικής και να υπόκεινται σε αλλαγές μέσω πολιτικών αποφάσεων.

Επιπρόσθετα σε αυτά τα ουσιαστικά κριτήρια, η Oakes (1986, p.2) υποστηρίζει ότι οι δείκτες θα έπρεπε να έχουν τα ακόλουθα τεχνικά χαρακτηριστικά :

- Οι δείκτες πρέπει να μετρούν πανταχού παρόντα στοιχεία της εκπαίδευσης, τα οποία μπορούν να εντοπιστούν με κάποια μορφή μέσα στο εκπαιδευτικό σύστημα, έτσι ώστε η πληροφορία να μπορεί να συγκριθεί μέσα από διάφορες τοποθετήσεις.

- Οι δείκτες πρέπει να μετρούν διαρκώς στοιχεία του συστήματος έτσι ώστε να μπορούμε να αναλύουμε τις τάσεις κάθε εποχής.
- Οι δείκτες πρέπει να είναι εφικτοί από άποψη χρόνου, κόστους και πείρας που απαιτείται για τη συλλογή των δεδομένων.
- Οι δείκτες πρέπει να είναι κατανοητοί κατά την ανάγνωση τους από το ευρύ κοινό.
- Οι δείκτες πρέπει να είναι γενικά αποδεκτοί ως έγκυρα και αξιόπιστα στατιστικά στοιχεία.

Επιπλέον, οι δείκτες πρέπει να είναι αντιπροσωπευτικοί. Ένας δείκτης δεν είναι απλά μια μέτρηση, αλλά λειτουργεί ως περιληπτική μεταβλητή μιας ευρύτερης έννοιας. Προφανώς οι δείκτες δεν λένε τα πάντα για ένα εκπαιδευτικό σύστημα. Όμως παρέχουν «με μια ματιά» το προφίλ της τρέχουσας κατάστασης.

6.1.1 Προκλήσεις για την ποιότητα της εκπαίδευσης στην Ευρώπη

Οι δείκτες και τα σημεία αναφοράς που χρησιμοποιούνται στην έκθεση επέτρεψαν τον προσδιορισμό των ακόλουθων πέντε προκλήσεων:

- η πρόκληση της γνώσης·
- η πρόκληση της αποκέντρωσης·
- η πρόκληση των πόρων·
- η πρόκληση της κοινωνικής ένταξης·
- η πρόκληση των στοιχείων και της συγκρισιμότητας

Στην κλίμακα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η σημαντικότερη πρόκληση παραμένει η παροχή σε όλους τους Ευρωπαίους μιας σχολικής εκπαίδευσης υψηλού επιπέδου.

6.1.2 Οι τέσσερις κύριοι αξιολογούμενοι τομείς

Η ομάδα εργασίας προτείνει έναν περιορισμένο αριθμό δεκαέξι δεικτών που αναφέρονται στους ακόλουθους τομείς:

- επίπεδο που έχει επιτευχθεί στους τομείς των μαθηματικών, των αναγνωστικών ικανοτήτων, των θετικών επιστημών, των τεχνολογιών της πληροφορίας και της

επικοινωνίας (ΤΠΕ), των ξένων γλωσσών, των ικανοτήτων μάθησης και της αγωγής του πολίτη·

- **επιτυχία και μετάβαση:** αυτός ο δείκτης αναγνωρίζει την ικανότητα των μαθητών να ολοκληρώσουν τις σπουδές τους, ελέγχοντας το ποσοστό εγκατάλειψης του σχολείου, τα ποσοστά ολοκλήρωσης του δεύτερου κύκλου της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση·
- **παρακολούθηση της σχολικής εκπαίδευσης:** χάρη σ' αυτόν το δείκτη ελέγχου με τη συμμετοχή των ενδιαφερόμενων φορέων στα σχολικά συστήματα, διαμέσου της αξιολόγησης και της οργάνωσης της σχολικής εκπαίδευσης, όπως επίσης και με την αξιολόγηση της συμμετοχής των γονέων·
- **πόροι και δομές:** αυτός ο δείκτης επικεντρώνεται κυρίως στις εκπαιδευτικές δαπάνες ανά μαθητή, στην εκπαίδευση και την κατάρτιση των εκπαιδευτικών, στα ποσοστά συμμετοχής στην προσχολική εκπαίδευση αλλά και στον αριθμό μαθητών ανά ηλεκτρονικό υπολογιστή.

Για κάθε δείκτη, η παρούσα έκθεση αναλύει τα δεδομένα που διαθέτει (τα οποία απεικονίζονται σε γραφήματα και πίνακες) και εντοπίζει τα κοινά στοιχεία στα διάφορα κράτη μέλη, ανοίγει τη συζήτηση θέτοντας θεμελιώδη ερωτήματα και τέλος απεριθμεί παραδείγματα ορθών πρακτικών.

- **η πρόκληση των στοιχείων και της συγκρισιμότητας.** Σε ένα εξαιρετικά ποικιλόμορφο εκπαιδευτικό πλαίσιο, η πρόκληση έγκειται στη δυσκολία απόκτησης συγκρίσιμων στοιχείων

6.2 Παρουσίαση των 16 Ευρωπαϊκών Δεικτών Ποιότητας

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΔΕΙΚΤΕΣ
Επιδόσεις	<ol style="list-style-type: none"> 1. Μαθηματικά 2. Αναγνωστικές ικανότητες 3. Θετικές επιστήμες 4. Τεχνολογίες των πληροφοριών και των επικοινωνιών (ΤΠΕ) 5. Ξένες γλώσσες 6. Ικανότητα του μανθάνειν 7. Αγωγή του πολίτη
Επιτυχία και μετάβαση	<ol style="list-style-type: none"> 8. Εγκατάλειψη του σχολείου 9. Ολοκλήρωση του δεύτερου κύκλου της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης 10. Συμμετοχή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση
Παρακολούθηση της σχολικής εκπαίδευσης	<ol style="list-style-type: none"> 11. Αξιολόγηση και οργάνωση της σχολικής εκπαίδευσης 12. Συμμετοχή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση
Πόροι και δομές	<ol style="list-style-type: none"> 13. Εκπαίδευση και κατάρτιση των εκπαιδευτικών 14. Συμμετοχή στην προσχολική εκπαίδευση 15. Αριθμός μαθητών ανά ηλεκτρονικό υπολογιστή 16. Εκπαιδευτική δαπάνη ανά μαθητή

Οι 16 Δείκτες Ποιότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης

(Πίνακας 6.2.1)

6.2.1 Μαθηματικά

Μια στερεή κατάρτιση στα μαθηματικά, η οποία εξασφαλίζει την πρόσβαση στις δεξιότητες ανάλυσης και λογικής σκέψης αποτελεί τη βάση σε όλα τα σχολικά προγράμματα. Με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές διαφορές αναλόγως με την προτεραιότητα που δίνουν τα σχολικά προγράμματα στη γεωμετρία σε σχέση με την άλγεβρα λόγω χάρη.

Οι κυριότερες προκλήσεις όσον αφορά τα μαθηματικά είναι οι εξής, να αναπτυχθεί μια εκπαιδευτική μέθοδος που θα δημιουργεί στους μαθητές θετική στάση απέναντι στα μαθηματικά, να ενθαρρυνθούν οι μαθητές να αναπτύξουν και να εμπεδώσουν τις γνώσεις τους στο συγκεκριμένο τομέα, να προσδιοριστούν, αν είναι δυνατόν, οι κοινές δεξιότητες και ικανότητες στα μαθηματικά που θα έπρεπε να διαθέτουν οι ευρωπαίοι πολίτες.

Μεταξύ των ορθών πρακτικών πρέπει να σημειώσουμε την πρακτική της Κύπρου, που προκηρύσσει διαγωνισμούς μαθηματικών για μαθητές κάθε ηλικίας, της Γαλλίας που έχει δημιουργήσει ένα εθνικό παρατηρητήριο της διδασκαλίας των μαθηματικών και της Γερμανίας που έχει αναπτύξει εκπαιδευτικό υλικό για τους καθηγητές.

6.2.2 Αναγνωστικές ικανότητες

Οι αναγνωστικές ικανότητες και η κατανόηση των κειμένων αποτελούν τη βάση για την ανάπτυξη των γνώσεων, την προσωπική ανάπτυξη και την κοινωνική ένταξη των ατόμων. Η έκθεση δείχνει ότι το οικογενειακό περιβάλλον και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά ορισμένων μαθητών, όπως το φύλο, διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο..

Παραμένουν ανοιχτά ορισμένα ζητήματα σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να βελτιωθεί η πρόσβαση στα βιβλία στα ιδρύματα δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, τις βιβλιοθήκες και τα βιβλιοπωλεία, πώς θα ενθαρρυνθεί η συμμετοχή των γονέων στην παιδεία των παιδιών τους, πώς οι νέοι θα προσελκυστούν στην ανάγνωση (διαφήμιση, τηλεόραση, CD-ROM λόγω χάρη).

Ανάμεσα στα παραδείγματα εθνικών πρωτοβουλιών, συναντάμε την πρωτοβουλία της Γερμανίας που αποστέλλει δωρεάν στους μαθητές τις εθνικές εφημερίδες της, το περιεχόμενο των οποίων χρησιμοποιείται συστηματικά από τους εκπαιδευτικούς. Εξίσου ενδιαφέρον είναι το πείραμα της Σουηδίας, που ενθάρρυνε τους γονείς των μαθητών ηλικίας 10 ως 12 ετών να περνούν μισή ώρα καθημερινά διαβάζοντας ένα καλό βιβλίο με το παιδί τους.

6.2.3 Θετικές επιστήμες

Οι θετικές επιστήμες αναπτύσσουν τις ικανότητες ανάλυσης, έρευνας και πειραματισμού των μαθητών: ικανότητες απαραίτητες για την τεχνολογική πρόοδο. Η έκθεση αναδεικνύει την ύπαρξη σημαντικών αποκλίσεων μεταξύ των χωρών όσον αφορά τις επιστημονικές γνώσεις και τη σημασία που έχουν ορισμένοι παράγοντες όπως το κίνητρο, το φύλο, οι μεθοδολογικές πρακτικές, η θέση των επιστημονικών ερευνών και η απασχόληση, κλπ..

Η έκθεση ζητά να υπάρξει συζήτηση σχετικά με τα εξής στοιχεία: την ενθάρρυνση όλων των μαθητών να ενδιαφερθούν επαρκώς για τις θετικές επιστήμες και την προαγωγή της διδασκαλίας τους διαμέσου μεθόδων πιο αποτελεσματικών και συνδεδεμένων με πρακτικά πειράματα.

Μεταξύ των ορθών πρακτικών, η έκθεση υπογραμμίζει την πρωτοβουλία «Schola ludus» της Δημοκρατίας της Σλοβακίας, που έχει στόχο να προαγάγει τη διδασκαλία των θετικών επιστημών διαμέσου μια διαδραστικής έκθεσης που περιοδεύει σε ολόκληρη τη χώρα, και την ευρωπαϊκή πρωτοβουλία «Ο ρόλος των γυναικών στην επιστήμη» που αναδεικνύει την ιστορία των επιστημών μέσω των επιτευγμάτων των γυναικών.

6.2.4 Τεχνολογίες της πληροφορίας και των επικοινωνιών (ΤΠΕ)

Οι ΤΠΕ έχουν μεγάλη σημασία στην καθημερινή ζωή, αφού χάρη σε αυτές αναπτύσσεται ένας νέος τρόπος μάθησης, ζωής, εργασίας, κατανάλωσης και ψυχαγωγίας..

Παρά τις αποκλίσεις που υπάρχουν όσον αφορά το ρόλο που διαδραματίζουν οι ΤΠΕ στα σχολικά εκπαιδευτικά προγράμματα (σε ορισμένες χώρες, οι ΤΠΕ αντιμετωπίζονται ως μέσα διδασκαλίας και σε κάποιες άλλες ως αυτοτελή γνωστικά αντικείμενα), οι περισσότερες χώρες προτίθενται να ενισχύσουν την χρήση των ΤΠΕ.

Παραμένουν ανοιχτά ορισμένα ζητήματα σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο μπορούν να ενθαρρυνθούν όλοι να χρησιμοποιούν τις ΤΠΕ, ακόμα και στα λιγότερο ευνοημένα και πιο ευάλωτα περιβάλλοντα και να ενθαρρυνθεί η κατάρτιση των εκπαιδευτικών όλων των κλάδων στις απαιτούμενες δεξιότητες.

Η Ισλανδία, όπου όλοι οι μαθητές λυκείου έχουν τον προσωπικό, φορητό υπολογιστή τους, αποτελεί παράδειγμα και στόχο που όλες οι ευρωπαϊκές χώρες θα πρέπει να επιτύχουν. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, οι πρωτοβουλίες eEurope και eLearning () υποστηρίζουν τη χρήση των ΤΠΕ.

6.2.5 Ξένες γλώσσες

Η γνώση πολλών κοινοτικών γλωσσών έχει γίνει μια απαραίτητη προϋπόθεση για όλους τους πολίτες της ΕΕ που επιθυμούν να επωφεληθούν από τις ευκαιρίες που προσφέρει η ενιαία αγορά σε επαγγελματικό και προσωπικό επίπεδο.

Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία, υπάρχει όπως φαίνεται σχέση ανάμεσα στην επίσημη γλώσσα της χώρας και την ικανότητα των νέων να μιλούν μια ξένη γλώσσα: στις χώρες των οποίων η γλώσσα δεν είναι ευρέως διαδεδομένη (όπως η Δανία, η Σουηδία και άλλες) οι νέοι έχουν περισσότερους λόγους να μάθουν μια άλλη γλώσσα σε σχέση με τις χώρες που χρησιμοποιούν μια ευρέως διαδεδομένη γλώσσα (όπως η Γαλλία, η Ισπανία και άλλες). Κάποιοι κοινωνικοί και πολιτιστικοί παράγοντες διαδραματίζουν επίσης σημαντικό ρόλο. Παραμένουν σημαντικές οι εξής προκλήσεις: να ενθαρρυνθούν οι νέοι ώστε ενδιαφερθούν να μάθουν γλώσσες, να αναπτυχθούν μέθοδοι ικανές να ενισχύσουν την αυτοπεποίθηση των μαθητών μέσα από την αλληλεπίδραση της ξένης γλώσσας με τη μητρική. Στο Βέλγιο, το υπουργείο Παιδείας προσφέρει κύκλους σπουδών σε 18 γλώσσες, τόσο ευρωπαϊκές όσο και μη ευρωπαϊκές. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, το Label έχει στόχο να ενισχύσει το ενδιαφέρον για την εκμάθηση γλωσσών, αναδεικνύοντας πρωτοποριακά σχέδια εκμάθησης.

6.2.6 Ικανότητα μάθησης

Αυτός που μαθαίνει να μαθαίνει δια βίου εξασφαλίζει την επιτυχία του στον κόσμο της εργασίας και στην κοινωνία. Για να μάθει κανείς αποτελεσματικά, χρειάζεται να ξέρει πώς να μαθαίνει και να διαθέτει ένα σύνολο εργαλείων και στρατηγικών χρήσιμων για την επίτευξη του στόχου.

Δεν διαθέτουμε ακόμα στοιχεία σχετικά με ολόκληρη την Ευρώπη, ασχέτως αν ορισμένα κράτη μέλη έχουν ήδη αναπτύξει μεθόδους που αποσκοπούν στην κατανόηση της σχολικής επιτυχίας και αποτυχίας. Η πρόκληση είναι η εξής: οι δεξιότητες που συνδέονται με την ικανότητα μάθησης να αποτελέσουν πολιτικές προτεραιότητες, ώστε τα σχολικά προγράμματα να προσαρμοστούν και προαχθεί η συνεχής κατάρτιση των εκπαιδευτικών.

6.2.7 Αγωγή του πολίτη

Η προετοιμασία των νέων προκειμένου να αποκτήσουν την ιδιότητα του πολίτη σημαίνει επίσης ότι τους παρέχεται μια αγωγή του πολίτη βασισμένη στις αρχές της δημοκρατίας, της ισότητας και της ελευθερίας, αλλά και της αναγνώρισης των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων. Η έκθεση συγκεκριμένα επισημαίνει πόσο δύσκολο είναι να προαχθεί η κοινωνική και πολιτιστική πολυμορφία και πόσο αναγκαίο να ευαισθητοποιηθούν οι εκπαιδευτικοί στο ρόλο που επιτελούν στην ανάπτυξη του μαθητή ως πολίτη..

Στην Ελλάδα, κάθε χρόνο οι μαθητές λυκείου συνεδριάζουν στο Κοινοβούλιο και συζητούν θέματα της τρέχουσας επικαιρότητας. Στην Ιταλία, σε όλα τα σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης εφαρμόζεται ένας καταστατικός χάρτης των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων των μαθητών.

6.2.8 Ποσοστά εγκατάλειψης του σχολείου

Συχνά, όσοι εγκαταλείπουν το σχολείο δεν διαθέτουν βασικές δεξιότητες ούτε επαγγελματική κατάρτιση και αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην εύρεση εργασίας. Η εν λόγω κατηγορία ατόμων, όταν προβάλλει σθεναρή αντίδραση στην ένταξή της σε μια

στρατηγική δια βίου μάθησης, έρχεται αντιμέτωπη με την απειλή της μακροχρόνιας ανεργίας.

Η έκθεση υπογραμμίζει ότι η ύπαρξη σημαντικών αποκλίσεων μεταξύ των χωρών δεν έχει να κάνει μόνο με τις διαφορές μεταξύ των εκπαιδευτικών συστημάτων, αλλά και με τις κοινωνικοοικονομικές ανισότητες. Στη Γερμανία, λόγω χάρη, ένα σύστημα εναλλακτικής κατάρτισης, στο οποίο ο μαθητής μαθητεύει σε κάποια επιχείρηση εκ παραλλήλου με την επαγγελματική κατάρτιση, επιτρέπει την απόκτηση ενός τίτλου επαγγελματικής εξειδίκευσης. Από την άλλη, τα ποσοστά σχολικής αποτυχίας μπορεί να συνδέονται με οικονομικούς παράγοντες όπως ένα υψηλό ποσοστό ανεργίας ή οι διαφορές μεταξύ αστικών και αγροτικών οικονομιών, κλπ.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη Λισσαβόνα, το Μάρτιο του 2000, όρισε ως στόχο τη μείωση κατά το ήμισυ του αριθμού νέων ηλικίας 14 ως 18 ετών που έχουν φοιτήσει μόνο στον πρώτο κύκλο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Στις Κάτω Χώρες, η πρόωγη εγκατάλειψη του σχολείου περιορίζεται με τη συνεργασία των σχολείων σε περιφερειακό επίπεδο· στη Γερμανία, βιομηχανικοί εταίροι διοργανώνουν σεμινάρια.

6.2.9 Ολοκλήρωση του δεύτερου κύκλου της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης

Τα ποσοστά ολοκλήρωσης του δεύτερου κύκλου της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αποτελούν σημαντικούς δείκτες της καλής λειτουργίας των σχολικών εκπαιδευτικών συστημάτων. Η έκθεση αναδεικνύει το γεγονός ότι η επιτυχία ενός μαθητή δεν μπορεί να εξετάζεται χωριστά ούτε από την υπόλοιπη σχολική ζωή του νέου ούτε από την οικονομική κατάσταση της χώρας..

Οι κυριότερες προκλήσεις είναι να αυξηθούν τα κίνητρα των νέων και να μπορέσουν να κατανοήσουν καλύτερα τη σχέση ανάμεσα στη θεωρητική γνώση και την πρακτική δραστηριότητα· όπως επίσης και να δοθεί ώθηση στους μαθητές να αποκτήσουν έντονο ενδιαφέρον για να αναπτύξουν τη δια βίου μάθηση.

6.2.10 Συμμετοχή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση

Οι ευκαιρίες που προσφέρει η τριτοβάθμια εκπαίδευση αυξάνονται σημαντικά. Είναι ωστόσο σημαντικό να προβλέπεται η τάση της ζήτησης υπό το πρίσμα της ανάπτυξης των νέων τεχνολογιών, των τάσεων της αγοράς εργασίας, κλπ..

Η έκθεση αποδεικνύει τις υπάρχουσες διαφορές στα σχολικά συστήματα, ειδικά όσον αφορά τα προγράμματα σχολικής εκπαίδευσης (ορισμένοι κλάδοι αποτελούν μέρος της ανώτερης εκπαίδευσης σε ορισμένες χώρες και της τριτοβάθμιας σε ορισμένες άλλες) και την ύπαρξη ή μη επαγγελματικής κατάρτισης (ελλείπει επαγγελματικής κατάρτισης, οι νέοι συνεχίζουν τις σπουδές τους). Μια κορεσμένη αγορά εργασίας ωθεί συχνά εκείνους που έχουν δυσχέρειες να εξεύρουν θέση απασχόλησης, να εγγραφούν στην ανώτερη εκπαίδευση. Ένα υψηλό ποσοστό φοίτησης θα έχει ως συνέπεια ένα εργατικό δυναμικό με πολύ υψηλή εξειδίκευση, πράγμα που θα καταστήσει την αναζήτηση εργασίας σε ορισμένους τομείς ακόμη πιο δύσκολη για εκείνους που δεν διαθέτουν δίπλωμα ανώτερης εκπαίδευσης.

Ένα υψηλό ποσοστό συμμετοχής κατανομημένο σε ένα ηλικιακό φάσμα θα έχει επίσης σημαντικό αντίκτυπο στο κομμάτι εκείνο του πληθυσμού που σε μια δεδομένη στιγμή δεν είναι διαθέσιμο στην απασχόληση. Η έκθεση παρατηρεί επίσης ότι το ποσοστό συμμετοχής είναι γενικά υψηλότερο στα κορίτσια από ό,τι στα αγόρια

Μεταξύ των στοιχείων που πρέπει να μελετηθούν, η έκθεση σημειώνει: τη σχέση του λόγου αγοριών/κοριτσιών σε ορισμένα γνωστικά αντικείμενα, το συσχετισμό της επιλογής της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας, τη σχέση ανάμεσα στο ποσοστό συμμετοχής των μεγαλύτερων ηλικιακά ομάδων και στην παραγωγικότητα στην αγορά εργασίας, κλπ.

6.2.11 Αξιολόγηση και οργάνωση της σχολικής εκπαίδευσης

Η αξιολόγηση και η οργάνωση επιτρέπουν στα σχολεία να συγκριθούν σε σχέση με άλλα παρεμφερή ιδρύματα. Όλες οι χώρες αναζητούν καλύτερα μέσα για να καταγράψουν την επίδοση των σχολείων, διαμέσου μιας εσωτερικής ή εξωτερικής αξιολόγησης ή μιας αξιολόγησης που συνδυάζει τα δύο στοιχεία..

Στην Αυστρία, δημιουργήθηκε μια ιστοσελίδα στο διαδίκτυο για τα σχολεία, η οποία τους επιτρέπει να έχουν πρόσβαση σε πληροφορίες, ιδέες, διαδικαστικές προτάσεις για την ανάπτυξη των σχολικών προγραμμάτων. Η παρούσα έκθεση αποτελεί με τη σειρά της μια σημαντική συνεισφορά, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, στη βελτίωση των συστημάτων αξιολόγησης στην Ευρώπη.

6.2.12 Συμμετοχή των γονέων

Η συμμετοχή των γονέων στην εκπαίδευση των παιδιών τους έχει σημαντικό αντίκτυπο όσον αφορά τη βελτίωση της λειτουργίας του σχολείου και την ποιότητα εκπαίδευσης των παιδιών. Η έκθεση υπογραμμίζει πώς η συμμετοχή των γονέων μπορεί να γίνεται σε εθελοντική βάση διαμέσου της άμεσης συμμετοχής τους στις εκπαιδευτικές δραστηριότητες ή μέσα από συμβουλευτικούς φορείς, ενώσεις εθελοντικής συμμετοχής και εξωσχολικές λέσχες

Ο δείκτης αυτός εγείρει σημαντικά ουσιώδη ερωτήματα σχετικά με το ρόλο και την επιρροή των γονέων, σε ότι αφορά την προστιθέμενη αξία που δύνανται αυτοί να προσφέρουν, και τις περιστάσεις κάτω από τις οποίες οι συνεισφορές τους είναι οι πλέον κατάλληλες και χρήσιμες.

Υπάρχει μια πληθώρα ορθών πρακτικών, μεταξύ των οποίων σημειώνουμε κυρίως της Γερμανίας, όπου διοργανώνονται σεμινάρια για τους γονείς, με στόχο να τους πληροφορήσουν για τις νέες εξελίξεις στους τομείς της μάθησης και της διδασκαλίας.

6.2.13 Εκπαίδευση και κατάρτιση των εκπαιδευτικών

Ο ρόλος και η θέση των εκπαιδευτικών υφίστανται άνευ προηγουμένου αλλαγές: η αναγκαιότητα της δια βίου κατάρτισης σε σχέση με τα νέα μέσα (ΤΠΕ) συμπορεύεται με την αναγκαιότητα αντιμετώπισης των διαρκώς μεταβαλλόμενων αναγκών και προσδοκιών. Οι ευρωπαϊκές χώρες χρειάζονται επειγόντως μια ποιοτική αρχική κατάρτιση, η οποία θα υποστηρίζεται από υψηλής ποιότητας επαγγελματική επιμόρφωση και μια συνεχή επαγγελματική βελτίωση.

Η έκθεση υπογραμμίζει ότι αν και διαθέτουμε στοιχεία για την αρχική κατάρτιση των εκπαιδευτικών (βλέπε το δίκτυο ΕΥΡΥΔΙΚΗ), αντίθετα αποδεικνύεται, πολύ πιο δύσκολο να συγκεντρωθούν στοιχεία σχετικά με τη συνεχή κατάρτιση. Ο δείκτης αυτός διακρίνει ανάμεσα στη γενική/ειδική εκπαίδευση και κατάρτιση, που αφορά τη διδασκαλία των γνωστικών αντικειμένων αφενός και την παιδαγωγική και πρακτική κατάρτιση, που συνδέεται με το επάγγελμα του εκπαιδευτικού αφετέρου.

Παρότι υφίστανται σημαντικές διαφορές, η έκθεση ανοίγει τη συζήτηση σχετικά με τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν, ώστε οι εκπαιδευτικοί να ενημερώνουν τις γνώσεις τους, και με τον τρόπο με τον οποίο θα επιβραβεύονται και θα παραμένουν στο χώρο της εκπαίδευσης οι ιδιαίτερα ικανοί εκπαιδευτικοί.

6.2.14 Ποσοστά συμμετοχής στην προσχολική εκπαίδευση

Η προσχολική εκπαίδευση αποτελεί σημαντική συνεισφορά στην συναισθηματική και νοητική ανάπτυξη του παιδιού, διευκολύνει τη μετάβαση από τη μάθηση μέσα από το παιχνίδι στην τυπική μάθηση και συμβάλλει στη σχολική επιτυχία του παιδιού.

Η προσχολική εκπαίδευση, που αφορά παιδιά ηλικίας τουλάχιστον τριών ετών, πρέπει να παρέχεται από κατάλληλα καταρτισμένο προσωπικό.

6.2.15 Αριθμός μαθητών ανά ηλεκτρονικό υπολογιστή

Όλος ο κόσμος μπορεί να μάθει να χρησιμοποιεί αποτελεσματικά έναν υπολογιστή: το σχολείο πρέπει να διαθέτει ικανό αριθμό υπολογιστών. Από την άλλη, στο βαθμό που στην τεχνολογία σημειώνονται ραγδαίες αλλαγές, είναι προτιμότερο μερικές φορές να παρέχονται λιγότεροι υπολογιστές στα σχολεία και να εξασφαλίζεται η αντικατάστασή των παλιών μοντέλων. Δεδομένου ότι ένας μεγάλος αριθμός σχολείων πρέπει να αποκτήσει έναν δαπανηρό εξοπλισμό, ορισμένα εκπαιδευτικά συστήματα έχουν στραφεί προς τις εταιρικές σχέσεις με τον ιδιωτικό τομέα. Η κυριότερη πρόκληση παραμένει η εξής: πώς θα γίνει οικονομικά ενδιαφέρουσα η επένδυση των σχολικών ιδρυμάτων και των εταίρων στην παροχή υπολογιστών στους μαθητές.

6.2.16 Εκπαιδευτική δαπάνη ανά μαθητή

Το ποσοστό των συνολικών χρηματοδοτικών πόρων που διατίθενται στην εκπαίδευση αποτελεί μια κρίσιμη απόφαση για τις εθνικές κυβερνήσεις. Πρόκειται για μια επένδυση της οποίας τα κέρδη γίνονται αντιληπτά μακροπρόθεσμα και έχουν αισθητό αντίκτυπο σε κρίσιμους τομείς, όπως η κοινωνική συνοχή, ο διεθνής ανταγωνισμός και η βιώσιμη ανάπτυξη.

Η έκθεση υπογραμμίζει πώς το διαφορετικό επίπεδο οικονομικής ευημερίας διαδραματίζει σημαντικό ρόλο. Στη Σκοτία, με συμπράξεις δημόσιων και ιδιωτικών φορέων οι τοπικές αρχές χρηματοδοτούν προγράμματα ανάπλασης των σχολείων. Ορισμένες από τις προκλήσεις που θα πρέπει να αντιμετωπίσουν τα σχολικά συστήματα στην Ευρώπη είναι η αποτελεσματική κατανομή του προϋπολογισμού μεταξύ των διαφόρων τοπικών και περιφερειακών επιπέδων, και η διευκόλυνση της συμμετοχής του ιδιωτικού τομέα, χωρίς να απειλείται η ακεραιότητα του σχολικού συστήματος.

6.3 Παρουσίαση των 17 Ελληνικών Δεικτών Ποιότητας

Οι 17 Δείκτες Ποιότητας που συνυπογράφουν το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων (ΥΠΕΠΘ) και το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (Π.Ι) για την Ελλάδα (4 θεματικά πεδία):

«Μόνο αν ξέρουμε τα δυνατά μας σημεία μπορούμε με βεβαιότητα να βασιστούμε σ' αυτά και μόνο αν ξέρουμε τις αδυναμίες μας είναι δυνατόν να τις ξεπεράσουμε».

Στην ανάδειξη αυτών των δυνατών και αδύνατων σημείων στοχεύουν οι δείκτες αξιολόγησης. Οι «δείκτες ποιότητας» του σχολικού έργου, όπως υποδηλώνει και η ονομασία τους, θέλουν να ανιχνεύσουν την ποιότητα του παραγόμενου εκπαιδευτικού έργου. Είναι 17 στον αριθμό και αφορούν σε υποδομή, ανθρώπινο δυναμικό, ανθρώπινες σχέσεις, τρόπους διδασκαλίας κ.λπ.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ	ΔΕΙΚΤΕΣ
Διαχείριση και αξιοποίηση πόρων	<ol style="list-style-type: none"> 1. Υλικοτεχνική υποδομή 2. Ανθρώπινο δυναμικό 3. Οργάνωση της σχολικής ζωής 4. Μέσα διδασκαλίας
Σχέσεις – κλίμα	<ol style="list-style-type: none"> 5. Φυσιογνωμία σχολικής μονάδας 6. Σχέσεις μεταξύ εκπαιδευτικών 7. Σχέσεις εκπαιδευτικών – μαθητών 8. Σχέσεις μαθητών μεταξύ τους 9. Σχέσεις σχολείου – γονέων 10. Σχέσεις σχολείου με το θεσμικό του περιβάλλον
Εκπαιδευτικές διαδικασίες	<ol style="list-style-type: none"> 11. Διδασκαλία 12. Μάθηση 13. Αξιολόγηση
Εκπαιδευτικά αποτελέσματα	<ol style="list-style-type: none"> 14. Φοίτηση 15. Επιδόσεις και πρόδος 16. Συναισθηματική ανάπτυξη 17. Επαγγελματική – ακαδημαϊκή εξέλιξη

Οι 17 Ελληνικοί Δείκτες Ποιότητας

(Πίνακας 6.3.1)

Τα τέσσερα θεματικά πεδία τα οποία στοχεύουν να καλύψουν οι δείκτες ποιότητας είναι τα ακόλουθα:

- Διαχείριση και αξιοποίηση πόρων (υλικών, ανθρώπινων, οργανωτικών και εκπαιδευτικών)
- Σχέσεις – κλίμα
- Εκπαιδευτικές διαδικασίες
- Εκπαιδευτικά αποτελέσματα

Διαχείριση και αξιοποίηση πόρων (υλικών, ανθρώπινων, οργανωτικών και εκπαιδευτικών)

Οι δείκτες σε αυτή τη θεματική ενότητα είναι τέσσερις και αφορούν τις δυνατότητες παρέμβασης στη ζωή της σχολικής κοινότητας. Αφορούν το σχολικό κτίριο και τις οικονομικές επιχορηγήσεις (υλικοτεχνική υποδομή), το διδακτικό και το λοιπό προσωπικό (ανθρώπινοι πόροι: αριθμός διδασκόντων, ωράριο, σπουδές, επιμόρφωση κλπ.), τις οργανωτικές δομές στη σχολική μονάδα (διοίκηση μονάδας, οργάνωση τμημάτων και τάξεων, οργανωσιακή κουλτούρα κλπ.), το πρόγραμμα σπουδών και τα διδακτικά βιβλία.

- 1. Υλικοτεχνική υποδομή
- 2. Ανθρώπινο δυναμικό
- 3. Οργάνωση της σχολικής ζωής
- 4. Μέσα διδασκαλίας

Σχέσεις – κλίμα

Οι δείκτες σε αυτή τη θεματική ενότητα είναι έξι και εξετάζουν τις σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ των μελών της σχολικής κοινότητας και μεταξύ αυτών και του θεσμικού περιβάλλοντος του σχολείου (από τις Διευθύνσεις και τα γραφεία εκπαίδευσης ή τους σχολικούς συμβούλους ως τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης και τα επιστημονικά ιδρύματα και φορείς).

- 5. Φυσιογνωμία σχολικής μονάδας
- 6. Σχέσεις μεταξύ εκπαιδευτικών

- 7. Σχέσεις εκπαιδευτικών – μαθητών
- 8. Σχέσεις μαθητών μεταξύ τους
- 9. Σχέσεις σχολείου – γονέων
- 10. Σχέσεις σχολείου με το θεσμικό του περιβάλλον

Εκπαιδευτικές διαδικασίες

Η θεματική αυτή ενότητα περιλαμβάνει τρεις δείκτες και αποτυπώνει την «καρδιά» της εκπαιδευτικής λειτουργίας. Εξετάζει την ποιότητα της διδασκαλίας, τον βαθμό και το εύρος μάθησης, την αξιολόγηση τους (η καλή διδασκαλία κρίνεται από τα μαθησιακά της αποτελέσματα, τα οποία διαπιστώνονται και βελτιώνονται μέσω της αξιολόγησης).

- 11. Διδασκαλία
- 12. Μάθηση
- 13. Αξιολόγηση

Εκπαιδευτικά αποτελέσματα

Αυτό το θεματικό πεδίο περιλαμβάνει τέσσερις δείκτες και αφορά τα αποτελέσματα του εκπαιδευτικού έργου, όπως αυτά προσδιορίζονται από τη φοίτηση, τις επιδόσεις και την πρόοδο των μαθητών, την κοινωνική και ψυχοσωματική τους ανάπτυξη, καθώς και την επαγγελματικά τους προοπτική.

- 14. Φοίτηση
- 15. Επιδόσεις και πρόοδος
- 16. Συναισθηματική ανάπτυξη
- 17. Επαγγελματική – Ακαδημαϊκή εξέλιξη

6.3.1 Υλικοτεχνική υποδομή

Με τον δείκτη αυτό δεν μετρώνται μόνο οι ελλείψεις κάθε σχολικής μονάδας, αλλά καταγράφονται και οι δυνατότητες παρέμβασης. Ζητούμενο είναι η ανάλυση των διαθέσιμων ποσοτικών και ποιοτικών στοιχείων και η καλύτερη διαχείρισή τους. Για παράδειγμα, σε περίπτωση συστέγασης σχολείων, όταν «περισσεύουν» αίθουσες, εξετάζεται η δυνατότητα επέκτασης του σχολικού προγράμματος του ενός σχολείου

κατά το χρόνο χρησιμοποίησης του κτιρίου από το άλλο σχολείο. Σε περίπτωση αποκλειστικής χρήσης κτιρίου από ένα σχολείο εξετάζονται οι δυνατότητες αξιοποίησης των διαθέσιμων χώρων για δραστηριότητες. Πόσο συχνά, όμως, χρησιμοποιούνται οι διαθέσιμοι χώροι; Είναι ασφαλείς οι κτιριακές εγκαταστάσεις; Σε ποια κατάσταση βρίσκονται τα όργανα και ο λοιπός εξοπλισμός; Υπάρχουν γραφεία για τον διευθυντή και τους εκπαιδευτικούς (κάτι που ενισχύει το αίσθημα της επαγγελματικής τους παρουσίας στο σχολικό χώρο); Ένας άλλος στόχος του δείκτη είναι ο προσδιορισμός και η αξιοποίηση των «οικονομικών πόρων» που στο ελληνικό σχολείο δεν είναι αξιόλογοι. Από αυτή την άποψη ζητούμενη είναι η αποτίμηση των ετήσιων λειτουργικών και εκπαιδευτικών αναγκών του σχολείου, αλλά και η αναζήτηση πηγών πρόσθετων εσόδων.

6.3.2 Ανθρώπινο δυναμικό

Ο δείκτης αυτός θέλει να ανιχνεύσει όχι μόνο αν φτάνουν ποσοστικά οι υπάρχοντες εκπαιδευτικοί, αλλά αν είναι και ποιοτικά επαρκείς, όπως και αν αξιοποιούνται κατάλληλα. Η ποιοτική επάρκεια κρίνεται από τις σπουδές, την εκπαιδευτική εμπειρία και την υπηρεσιακή κατάσταση. Ως μέτρο επαγγελματικής εμπειρίας χρησιμοποιούνται συνήθως τα χρόνια υπηρεσίας στη μάχιμη εκπαίδευση. Εμπειρία, το εύρος της οποίας κρίνεται από τα ιδιαίτερα γεωγραφικά, κοινωνικά ή πολιτισμικά χαρακτηριστικά των μονάδων στις οποίες έχει αποκτηθεί.

Ένα σοβαρό πρόβλημα στην καταμέτρηση αυτού του δείκτη είναι ο μεγάλος αριθμός αναπληρωτών και ωρομισθίων εκπαιδευτικών, οι οποίοι ενώ δεν απολαμβάνουν το αίσθημα της σιγουριάς μιας σταθερής απασχόλησης, φέρουν εις πέρας διδακτικά καθήκοντα με απαιτήσεις – συχνά ανεπιθύμητες στους μονίμους συναδέλφους τους. Προτεινόμενος τρόπος για την αποτίμηση του δείκτη είναι η καταγραφή – από τον διευθυντή και τους παλαιότερους καθηγητές – των αλλαγών που έχουν γίνει τα τελευταία τρία χρόνια στο εκπαιδευτικό προσωπικό, των αιτιών τους και των προβλημάτων που έχουν δημιουργήσει οι όποιες μετακινήσεις.

6.3.3 Οργάνωση της σχολικής ζωής:

Στο ελληνικό – συγκεντρωτικό – σύστημα διοίκησης και το οργανωτικό πλαίσιο προσδιορίζεται με βάση διατάγματα και εγκυκλίους. Τι προτίθεται να ανιχνεύσει ο

δείκτης; Το σύστημα λήψης αποφάσεων σε επίπεδο σχολικής μονάδας, τον σχεδιασμό του εκπαιδευτικού έργου με βάση την αυτοαξιολόγηση, τη διαχείριση του εκπαιδευτικού έργου και τις οργανωτικές δυνατότητες.

Δηλαδή, με ποια κριτήρια ο εκπαιδευτικός αποφασίζει σε ποιες ενότητες της διδακτέας ύλης θα δώσει έμφαση ή ποια διδακτική προσέγγιση ακολουθεί. Πώς αποφασίζεται ποιος εκπαιδευτικός θα πάρει ποια τάξη ή ποια μαθήματα θα διδάξει. Εάν σε ένα σχολείο με πολλούς ξένους μαθητές εφαρμόζεται πρόγραμμα ενισχυτικής διδασκαλίας της γλώσσας, πρέπει να αναζητούνται εναλλακτικές προσεγγίσεις όταν δημιουργούνται προβλήματα (μειωμένο ενδιαφέρον μαθητών κ.λπ.). Πάντως, όπως αναφέρεται στον οδηγό, «ο υπερσυγκεντρωτισμός του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος, οι περιορισμένες αρμοδιότητες της σχολικής μονάδας, αλλά και η μονομερής έμφαση των βασικών σπουδών των εκπαιδευτικών σε γνωστικά και παιδαγωγικά κυρίως θέματα... έχουν δημιουργήσει μια οργανωσιακή κουλτούρα που αντιμετωπίζει με καχυποψία και διστακτικότητα προτάσεις με αναθεωρητικό χαρακτήρα».

6.3.4 Μέσα διδασκαλίας

Ο δείκτης αφορά τους τρόπους συγκρότησης των σχολικών προγραμμάτων, η φυσιογνωμία των οποίων καθορίζεται από τις αξίες που η συγκεκριμένη κοινωνία θεωρεί σημαντικές σε μια δεδομένη εποχή (π.χ. κυριαρχία των φιλολογικών και φυσικομαθηματικών σε βάρος των τεχνικών και επαγγελματικών μαθημάτων) και υποστηρίζεται από το διδακτικό υλικό. Το υλικό αυτό βρίσκεται συχνά υπό την άμεση εποπτεία των συντακτών του σχολικού προγράμματος. Το αποτέλεσμα είναι, όπως αναφέρεται στον οδηγό, το σχολικό εγχειρίδιο να ταυτίζεται από πολλούς εκπαιδευτικούς με το σχολικό πρόγραμμα και οι συγγραφικές αδυναμίες να παραμορφώνουν τα χαρακτηριστικά του σχολικού προγράμματος. Ο δείκτης έρχεται να διερευνήσει πτυχές, όπως η διασφάλιση της συνοχής διδασκαλίας – μάθησης κατά γνωστικό αντικείμενο, η συνάφεια μεταξύ γνωστικών αντικειμένων, η εξισορρόπηση του βάθους και της έκτασης της διδακτέας ύλης, ο βαθμός ανταπόκρισης του προγράμματος σπουδών στις ιδιαίτερες συνθήκες που επικρατούν σε ένα σχολείο.

Σχέσεις – κλίμα

Οι δείκτες σε αυτή τη θεματική ενότητα εξετάζουν τις σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ των μελών της σχολικής κοινότητας και μεταξύ αυτών και του θεσμικού περιβάλλοντος του σχολείου (από τις Διευθύνσεις και τα γραφεία εκπαίδευσης ή τους σχολικούς συμβούλους ως τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης και τα επιστημονικά ιδρύματα και φορείς).

6.3.5 Φυσιογνωμία σχολικής μονάδας

Οι βασικοί εκπαιδευτικοί σκοποί ενός σχολείου (π.χ. αν θα ρίξει το βάρος στην καλλιέργεια της προσωπικότητας του παιδιού, στην πνευματική του καλλιέργεια ή στις δυνατότητες επαγγελματικής αποκατάστασης, στην τήρηση κανόνων πειθαρχίας, στις μαθητικές επιδόσεις κ.λπ.), οι κανόνες δεοντολογίας που διέπουν τη λειτουργία του και η παράδοση του σχολείου (τα χαρακτηριστικά για τα οποία είναι γνωστό) απαρτίζουν τον συγκεκριμένο δείκτη. Τα στοιχεία αυτά είναι σημαντικά διότι όταν είναι γνωστοί οι βασικοί, εκπαιδευτικοί στόχοι μπορούν να αποφευχθούν οι αντιφατικότητες, διαφορετικά η έλλειψη προτεραιοτήτων οδηγεί σε σύγχυση και αντιδράσεις. Συνειδητοποιούνται οι κανόνες που διέπουν το εκπαιδευτικό έργο κι έτσι είναι δυνατή η ενίσχυση όσων θεωρούνται λειτουργικοί και η επανεξέταση όσων θεωρούνται επιβλαβείς. Όταν είναι γνωστά τα χαρακτηριστικά τα οποία αποδίδονται στο σχολείο από την τοπική κοινωνία, είναι δυνατόν από τη μια πλευρά να γίνουν προσπάθειες για τη βελτίωση της εικόνας του σχολείου σε συγκεκριμένα θέματα και από την άλλη πλευρά να τονωθούν όσα επιδοκιμάζονται από όλους.

6.3.6 Σχέσεις μεταξύ εκπαιδευτικών

Από το σύνολο των παραγόντων που επηρεάζουν αυτόν το δείκτη, ως ιδιαίτερα σημαντικοί για την ελληνική πραγματικότητα θεωρούνται η ηγεσία, οι διάλογοι επικοινωνίας, οι κανόνες που διέπουν τις σχέσεις. Η τυπική ή άτυπη ηγεσία ενός σχολείου είναι αυτή που θα ενθαρρύνει ή θα αποθαρρύνει τη δημιουργία «αυλής», αντιμετώπιση ενδοεκπαιδευτικών κρίσεων, επαγγελματική συνεργασία κ.λπ. Οι διάλογοι επικοινωνίας διακρίνονται σε «κατακόρυφους» και «οριζόντιους», τυπικούς και άτυπους. Οι «κατακόρυφοι» (προερχόμενοι από τον διευθυντή με τη μορφή οδηγιών, παρατηρήσεων κ.κ.) κρίνονται ως αναποτελεσματικοί, διότι οι αποδέκτες

νώθουν αποξενωμένοι και διότι τα μηνύματα που στέλνονται προς τα κάτω αλλοιώνονται σημαντικά. Η «οριζόντια» επικοινωνία είναι προϋπόθεση για τις καλές σχέσεις μεταξύ των εκπαιδευτικών. Οι άτυποι διάλογοι επικοινωνίας λειτουργούν συμπληρωματικά στους τυπικούς και έχει αποδειχθεί ότι συμβάλλουν στη βελτίωση των εργασιακών σχέσεων.

6.3.7 Σχέσεις εκπαιδευτικών – μαθητών

Οι μαθητές αποτελούν τη δεύτερη – και πιο σημαντική – ομάδα της σχολικής κοινότητας. Ο δείκτης προσμετρά την αμοιβαιότητα των σχέσεων εκπαιδευτικών – μαθητών, αφού ο θετικός χαρακτήρας τους αποτελεί προϋπόθεση για την επιτυχία του διδακτικού – μαθησιακού έργου. Οι σχέσεις αυτές αναπτύσσονται σε προσωπικό επίπεδο – η ανθρώπινη σχέση μεταξύ του μαθητή, της ομάδας ή της τάξης με τον εκπαιδευτικό – και περιγράφονται συνήθως ως «κλίμα» στο σχολείο, και σε θεσμικό επίπεδο – υπαγορεύονται από όργανα όπως ο διευθυντής (ο οποίος ενθαρρύνει ένα πατερναλιστικό ή φιλελεύθερο πνεύμα), ο σύλλογος και η μαθητική κοινότητα.

6.3.8 Σχέσεις μαθητών μεταξύ τους

Η ηλικιακή και γνωστική ανομοιογένεια των μαθητών, η διαφορετική κοινωνική και πολιτισμική προέλευση, η ετήσια εισροή νέων μελών και η εκροή παλαιότερων, συνθέτουν τις ιδιαιτερότητες της σχολικής μονάδας. Όπως έχει αποδειχθεί, η ομάδα αποτελεί το σημαντικότερο σημείο αναφοράς και τον βασικότερο παράγοντα επηρεασμού της νεανικής συμπεριφοράς. Η κατανόηση, λοιπόν, της δυναμικής της αποτελεί σημαντικό στοιχείο για τη βελτίωση της ποιότητας του εκπαιδευτικού έργου. Σημαντικές πτυχές της – που αποτελούν και βασικά στοιχεία του δείκτη – είναι οι αξίες και οι στόχοι της ομάδας, η κουλτούρα των μελών, η δομή και η ιεραρχική διάρθρωση κ.λπ.

6.3.9 Σχέσεις σχολείου – γονέων

Σημείο αναφοράς στη σχέση γονέων – εκπαιδευτικών είναι ο μαθητής και αιτούμενο η ομαλή γνωστική, συναισθηματική και κοινωνική του ανάπτυξη. Στόχος, λοιπόν, του δείκτη είναι να ανιχνεύσει τους διαύλους επικοινωνίας μεταξύ των δυο

πλευρών. Συνήθεις διάλογοι επικοινωνίας είναι οι συναντήσεις, θεσμοθετημένες ή άτυπες, προκειμένου να υπάρξει ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των δυο πλευρών.

6.3.10 Σχέσεις σχολείου με το θεσμικό του περιβάλλον

Οι σχέσεις που διατηρεί το σχολείο με την Τοπική Αυτοδιοίκηση, τις τοπικές Αρχές και ιδρύματα, τις επαγγελματικές οργανώσεις και τους επιστημονικούς φορείς είναι ιδιαίτερα σημαντικές, διότι αποτυπώνουν αναδιαρθρώσεις στο χώρο της κοινωνίας και της παραγωγής, στις οποίες το σχολείο, λόγω του θεσμικού του πλαισίου, δεν μπορεί εύκολα να ανταποκριθεί. Στην Ελλάδα, το σχολείο χαρακτηρίζεται από μια μακρά παράδοση απομονωτισμού, τη στιγμή που η «κοινωνία της γνώσης» αμφισβητεί το μονοπώλιο του σχολείου στο χώρο της μάθησης και οι παραδοσιακές αντιλήψεις περί ναού της γνώσης αμφισβητούνται. Στην προκειμένη περίπτωση, βασικά στόχοι του δείκτη είναι ο προσδιορισμός της επικοινωνιακής βούλησης και κουλτούρας του σχολείου, οι διάλογοι επικοινωνίας με τους εξωτερικούς παράγοντες και οι ακολουθούμενες στρατηγικές.

Εκπαιδευτικές διαδικασίες

Η θεματική αυτή ενότητα αποτυπώνει την «καρδιά» της εκπαιδευτικής λειτουργίας. Εξετάζει την ποιότητα της διδασκαλίας, τον βαθμό και το εύρος μάθησης, την αξιολόγησή τους (η καλή διδασκαλία κρίνεται από τα μαθησιακά της αποτελέσματα, τα οποία διαπιστώνονται και βελτιώνονται μέσω της αξιολόγησης).

6.3.11 Διδασκαλία

Σκοπός της είναι η ανάπτυξη των μαθητών και η ενεργή συμμετοχή τους στη διδακτική πράξη. Οι κατάλληλοι μέθοδοι διδασκαλίας ενισχύουν τα αποτελέσματα της μάθησης. Η σύνδεση της διδασκαλίας με την καθημερινή ζωή συμβάλλει στην ενεργοποίηση του μαθητή. Η διδασκαλία είναι αποτελεσματική όταν επικεντρώνεται σε βασικές έννοιες και αντιλήψεις και όχι στην απλή μεταβίβαση πληροφοριών. Ο δείκτης, λοιπόν, έρχεται να διερευνήσει εάν η διδασκαλία σχεδιάζεται και εφαρμόζεται έτσι ώστε να έχει σαφήνεια στόχων και καλή αξιοποίηση του χρόνου διδασκαλίας, εάν χρησιμοποιείται ποικιλία διδακτικών μεθόδων, εάν ενθαρρύνεται η ενεργή συμμετοχή των μαθητών στην τάξη, εάν λαμβάνονται υπόψη οι μαθησιακές

δυσκολίες, εάν τα διδακτικά αντικείμενα παρουσιάζονται με επιστημονική ακρίβεια και σαφήνεια κ.λπ. Ένας προτεινόμενος τρόπος μέτρησης είναι ο εκπαιδευτικός να ζητήσει από συναδέλφους του ή άτομα εκτός σχολείου να επισκεφθούν την τάξη του και να κάνουν παρατηρήσεις πάνω σε 10 σημεία που ο ίδιος έχει επιλέξει και αφορούν τη διδασκαλία του. Στη συνέχεια, ζητείται από τους μαθητές να διατυπώσουν τη γνώμη τους για ορισμένες πτυχές της διδασκαλίας του σε ένα ανώνυμο ερωτηματολόγιο.

6.3.12 Μάθηση

Η απόκτηση ουσιαστικών γνώσεων ή όχι κρίνεται από τον βαθμό συμμετοχής των μαθητών στη διαδικασία της μάθησης, από την αξιοποίηση της φυσικής περιέργειας και δημιουργικότητάς τους, από την ενθάρρυνση ανάληψης πρωτοβουλιών αυτόνομης μάθησης κ.λπ. Για να υπάρξει πρόοδος στη μάθηση, πρέπει το περιεχόμενο της διδασκαλίας να αφομοιωθεί, να αποκτηθούν δεξιότητες. Ο δείκτης διερευνά αν οι μαθητές αναλαμβάνουν ατομικές ή συλλογικές εργασίες και αν τις ολοκληρώνουν. Αν συμμετέχουν με δική τους πρωτοβουλία σε μορφωτικές δραστηριότητες; Αν αξιοποιούν πληροφοριακές πηγές πέραν των σχολικών.

Ο δείκτης διερευνά προς δύο κατευθύνσεις: αν ευεργετούνται οι μαθητές από το «αγαθό» της μάθησης και εάν δίνονται κίνητρα για τη μεγαλύτερη ενεργοποίησή τους. Προκειμένου να καθοριστεί ο δείκτης προτείνεται να δίνεται τους μαθητές ένα έντυπο με δυο στήλες, στο οποίο θα καταγράφουν τα σημεία που καθιστούν ή δεν καθιστούν το σχολείο χώρο μάθησης κατά τη γνώμη τους. Ο εκπαιδευτικός θα εξετάζει τακτικά το Ημερολόγιο Σπιτιού και Σχολείου του κάθε μαθητή, στο οποίο ο τελευταίος θα καταγράφει τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει στο μάθημα. Με την τεχνική της συνέντευξης ή του ερωτηματολογίου για τους γονείς θα ολοκληρώνεται η προσπάθεια εντοπισμού των δυσκολιών που αντιμετωπίζουν οι μαθητές.

6.3.13 Αξιολόγηση

Αποτελεί ένα αναγκαίο μέσο ώστε να διαπιστώνεται τι και πώς μαθαίνουν οι μαθητές, ποιες είναι οι προσφορότερες μέθοδοι διδασκαλίας, με ποιον τρόπο διαπιστώνεται η πρόοδος των μαθητών. Κάποια στοιχεία που διερευνώνται για την αποτίμηση του δείκτη είναι: εάν οι μέθοδοι αξιολόγησης που έχουν επιλεχθεί

ανταποκρίνονται στους μαθησιακούς στόχους. Εάν τα αποτελέσματά της χαρακτηρίζονται από εγκυρότητα (δηλ. εάν αξιολογείται με ακρίβεια ο επιδιωκόμενος στόχος) και από αξιοπιστία (εάν χαρακτηρίζονται από σταθερότητα και συνέπεια). Επίσης, πρέπει να διερευνάται εάν η διδασκαλία ανατροφοδοτείται από τα πορίσματα της αξιολόγησης. Το υλικό της αξιολόγησης θα πρέπει να συγκεντρώνεται, να ταξινομείται και να τίθεται στη διάθεση τόσο των μαθητών όσο και των γονέων. Η ενημέρωση των γονέων για την εικόνα του μαθητή θα πρέπει να είναι συστηματική.

Παράδειγμα αξιολόγησης: Για να αξιολογηθούν οι μαθητές σε κάποια μαθήματα θα πρέπει να συγκεντρώσουν σε ένα φάκελο τις εργασίες και τα τεστ που έχουν κάνει στη διάρκεια ενός διμήνου. Ο φάκελος θα συζητείται με τους αντίστοιχους καθηγητές. Οι καθηγητές για να αυτοαξιολογηθούν θα αξιοποιούν την ανάλυση αποτελεσμάτων των Ημερολογίων Σχολείου – Σπιτιού. Μια μικτή ομάδα παρατηρητών (γονείς, μαθητές, εκπαιδευτικοί άλλων σχολείων) θα επισκέπτονται την τάξη του εκπαιδευτικού έπειτα από πρόσκληση και θα συμπληρώνουν Φύλλο Γνώμης για το κατά πόσο ο εκπαιδευτικός ακολουθεί κατάλληλες και ποικίλες μεθόδους αξιολόγησης, εάν αξιολογεί με ακρίβεια το στόχο που επιδιώκει, με ποια συχνότητα κ.λπ. Στη συνέχεια θα γίνεται συζήτηση και ο εκπαιδευτικός θα προχωρεί στις αναγκαίες αναπροσαρμογές. Από τους Φακέλους Αναγκών των Μαθητών θα αποδελτιώνονται τα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο καθένας και η προσοχή θα εστιάζεται σε αυτά που συνιστούν άμεση προτεραιότητα, καθώς η τυχόν καθυστέρηση αντιμετώπισής τους μπορεί να έχει σοβαρές συνέπειες στον μαθητή και την τάξη...

Εκπαιδευτικά αποτελέσματα

Αυτό το θεματικό πεδίο αφορά τα αποτελέσματα του εκπαιδευτικού έργου, όπως αυτά προσδιορίζονται από τη φοίτηση, τις επιδόσεις και την πρόοδο των μαθητών, την κοινωνική και ψυχοσωματική τους ανάπτυξη, καθώς και την επαγγελματική τους προοπτική.

6.3.14 Φοίτηση

«Οι περιπτώσεις πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου ή ελλιπούς φοίτησης κάθε άλλο παρά σπάνιες είναι», αναφέρεται στον οδηγό. Ο δείκτης αφορά τη διερεύνηση του βαθμού στον οποίον παρουσιάζεται το πρόβλημα της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου ή της συστηματικής απουσίας, τα βασικά χαρακτηριστικά του φαινομένου, τις πληθυσμιακές μονάδες στις οποίες απαντάται συνήθως. Ο δείκτης προϋποθέτει την καταγραφή, από τη σχολική κοινότητα, των βασικών παραγόντων που επηρεάζουν τη σχολική φοίτηση. Η φοίτηση διερευνάται προς δύο κατευθύνσεις: αυτή του πραγματικού χρόνου φοίτησης, με την έννοια της φυσικής παρουσίας, και αυτή της ουσιαστικής χρησιμοποίησης του χρόνου φοίτησης, με την έννοια του βαθμού ανταπόκρισης του μαθητή που είναι «φυσικά παρών» στις απαιτήσεις της μαθησιακής διαδικασίας.

6.3.15 Επιδόσεις και πρόοδος

Όλη η εκπαιδευτική προσπάθεια αποβλέπει στην κατάκτηση από τον μαθητή ορισμένων γνωστικών στόχων. Οι επιδόσεις αποτυπώνουν την απόσταση που χωρίζει μια συγκεκριμένη στιγμή τον μαθητή από τον στόχο του. Η πρόοδος αποτυπώνει τη διαφορά στη διαδρομή που έχει διανύσει ο μαθητής προς την κατάκτηση του στόχου σήμερα, σε σχέση με το παρελθόν. «Η επίδοση θεωρείται λιγότερο αξιόπιστος δείκτης του εκπαιδευτικού αποτελέσματος από την πρόοδο», σύμφωνα με τον οδηγό. Η επίδοση και η πρόοδος επηρεάζονται από το οικογενειακό περιβάλλον, την κοινωνική προέλευση, την ποιότητα της διδασκαλίας, τις απαιτήσεις του εκπαιδευτικού συστήματος και τις δυνατότητες που προσφέρει.

6.3.16 Συναισθηματική ανάπτυξη

Αν και σημειώνεται ως στόχος της εκπαιδευτικής διαδικασίας στη σχετική βιβλιογραφία, παραμένει σε μεγάλο βαθμό ζητούμενο. Μέτρο της σημασίας που αποδίδεται από ένα συγκεκριμένο σχολείο στη συναισθηματική ανάπτυξη αποτελούν οι πολιτιστικές εκδηλώσεις, οι καλλιτεχνικές δραστηριότητες, τα παιχνίδια, η άθληση, η εκδρομές και οι οργανωμένες συναναστροφές...

Ο δείκτης διερευνά τα αίτια που προκαλούν τις συναισθηματικές εκρήξεις και τις «προβληματικές» ή παραβατικές συμπεριφορές – ιδιαίτερα όταν αυτές αποτελούν γενικευμένες εκδηλώσεις. Κι ακόμη ζητάει να αναζητηθούν ευκαιρίες συναισθηματικής ανάπτυξης. Υπάρχει ηθικό μήνυμα στην αρχαία τραγωδία, συγκίνηση με τα πάθη του ήρωα στο παραμύθι, αισθητική απόλαυση στον πίνακα ζωγραφικής, εκτόνωση στο τραγούδι, ταύτιση με τα πρόσωπα του θεατρικού έργου...

6.3.17 Επαγγελματική–ακαδημαϊκή εξέλιξη

Στους σκοπούς της εκπαιδευτικής διαδικασίας περιλαμβάνονται ακόμη η ανάδειξη και καλλιέργεια των έμφυτων κλίσεων των μαθητών, η ενημέρωση για επαγγελματικές συνθήκες και προοπτικές. Βέβαια, το σχολείο παρεμβαίνει ασυνείδητα στις επαγγελματικές επιλογές των μαθητών, π.χ., μέσα από κείμενα ή συζητήσεις στο σχολείο μπορεί να αναδύεται το πρότυπο του επιτυχημένου επαγγελματία. Ο έπαινος ή ο ψόγος για τις ικανότητες ενός μαθητή σε κάποιο γνωστικό αντικείμενο μπορεί να προδιαγράψει σε σημαντικό βαθμό τη μελλοντική ακαδημαϊκή του πορεία. Όμως, πλέον το σχολείο θα πρέπει να παρεμβαίνει συνειδητά και με συγκροτημένη πληροφόρηση σχετικά με επαγγέλματα ή προγράμματα σπουδών στη μεταλυκειακή εκπαίδευση. Η πληροφόρηση αυτή θα πρέπει να είναι ισόρροπη, χωρίς να υπερτονίζονται κάποια επαγγέλματα εις βάρος άλλων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο

ΕΡΕΥΝΑ: ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΔΕΙΚΤΩΝ

7.1 Δείκτες Ποιότητας και Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα

Στον πίνακα 7.1 παρουσιάζονται πώς συμπληρώνονται οι 16 δείκτες ποιότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Ελλάδα:

Σχολικές δραστηριότητες που αξιολογούνται		Οι 16 δείκτες ποιότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Ελλάδα
Εκπαιδευτικές δραστηριότητες	Διδασκαλία/μάθηση σχετική με ικανότητες & γνώση	1. Μαθηματικά 2. Αναγνωστικές Ικανότητες 3. Θετικές Επιστήμες 4. (ΤΠΕ) 5. Ξένες Γλώσσες
	Διδασκαλία/μάθηση σχετική με προετοιμασία για τη ζωή στην κοινωνία/οδηγός καριέρας	6. Ικανότητα του Μανθάνειν 7. Αγωγή του Πολίτη 8. Ποσοστά Εγκατάλειψης του Σχολείου 9. Ολοκλήρωση του Β' Κύκλου Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης 10. Συμμετοχή στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση (1.Μαθηματικά, 3.Θετικές Επιστήμες, 4.(ΤΠΕ)
	Διαχείριση ανθρώπινων πόρων	13.Εκπαίδευση και Κατάρτιση των Εκπαιδευτικών
Διοικητικές δραστηριότητες	Διαχείριση λειτουργικών πόρων	11. Αξιολόγηση και Οργάνωση της Σχολικής Εκπαίδευσης 14. Συμμετοχή στην Προσχολική Εκπαίδευση
	Διαχείριση οικονομικών πόρων (capital resources)	15. Αριθμός Μαθητών ανά Η/Υ 16. Εκπαιδευτική Δαπάνη ανά Μαθητή
	Πληροφόρηση/Πόροι πληροφόρησης/σχέσεις /δεσμοί συνεργασίας	12. Συμμετοχή των γονέων (4.(ΤΠΕ))

(Πίνακας 7.1.1)

Κατά τη συμπλήρωση του Πίνακα 7.1.1 διαπιστώθηκε ότι κάποιοι δείκτες μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την αξιολόγηση περισσότερων της μιας δραστηριότητας.

Στον πίνακα 7.1.2 παρουσιάζονται πως συμπληρώνονται οι 17 ελληνικοί δείκτες ποιότητας για την Ελλάδα.

Σχολικές δραστηριότητες		17 δείκτες ποιότητας που συνυπογράφουν το ΥΠΕΠΘ και το ΠΙ για την Ελλάδα
Εκπαιδευτικές δραστηριότητες	Διδασκαλία/μάθηση σχετική με τις ικανότητες & γνώση	4.Μέσα διδασκαλία 11.Διδασκαλία 12.Μάθηση 13.Αξιολόγηση 15.Επιδόσεις & πρόοδος
	Διδασκαλία/μάθηση σχετική με προετοιμασία για τη ζωή στην κοινωνία/οδηγός καριέρας	5.Φυσιογνωμία σχολικής μονάδας 14.Φοίτηση 16.Συναισθηματική ανάπτυξη 17.Επαγγελματική – ακαδημαϊκή εξέλιξη
	Διαχείριση ανθρωπίνων πόρων	2.Ανθρώπινο δυναμικό 3.Οργάνωση της σχολικής ζωής 6.Σχέσεις μεταξύ εκπαιδευτικών 7.Σχέσεις εκπαιδευτικών–μαθητών 8.Σχέσεις μαθητών μεταξύ τους
Διοικητικές δραστηριότητες	Διαχείριση λειτουργικών πόρων	1.Υλικοτεχνική υποδομή 3.Οργάνωση της σχολικής ζωής
	Διαχείριση οικονομικών πόρων (capital resources)	1.Υλικοτεχνική υποδομή
	Πληροφόρηση/Πόροι πληροφόρηση/σχέσεις/δεσμοί συνεργασίας	9.Σχέσεις σχολείου – γονέων 10.Σχέσεις σχολείου με το θεσμικό του περιβάλλον

(Πίνακας 7.1.2)

7.2 Σύγκριση των Ελληνικών και Ευρωπαϊκών δεικτών ποιότητας

Η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί ένα διαρκώς διευρινόμενο σύνολο κρατών των οποίων τα εκπαιδευτικά συστήματα εμφανίζουν πολλές ομοιότητες. Η επιθυμία να προσφέρουν στους νέους υψηλού επιπέδου σπουδές που θα τους παρέχουν τη δυνατότητα για ικανοποιητική επαγγελματική και κοινωνική ζωή είναι το πρώτιστο μέλημα τους. Όλα αυτά μέσα από μια εκπαιδευτική εμπειρία σύγχρονη και ελκυστική.

Λόγω της ομοιότητας που παρουσιάζουν τα εκπαιδευτικά συστήματα παρατηρούμε ότι και μεταξύ των ελληνικών και ευρωπαϊκών δεικτών ποιότητας υπάρχουν κάποιοι που είναι κοινοί μεταξύ τους ως προς το αντικείμενό τους. Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει τους κοινούς μεταξύ τους δείκτες.

17 ΕΛΛΗΝΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ	16 ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ
2. Ανθρώπινο δυναμικό	13. Εκπαίδευση και κατάρτηση των εκπαιδευτικών
17. Επαγγελματική –Ακαδημαϊκή εξέλιξη	10. Συμμετοχή στη γ' βάρθμια εκπαίδευση
9. Σχέσεις σχολείου - γονέων	12. Συμμετοχή των γονέων
1. Υλικοτεχνική υποδομή	15. Αριθμός μαθητών ανά Η/Υ 16. Εκπαιδευτική δαπάνη ανά μαθητή
4. Μέσα διδασκαλίας 11. Διδασκαλία 12. Μάθηση	1. Μαθηματικά 2. Αναγνωστικές ικανότητες 3. Θετικές επιστήμες

Κοινοί δείκτες μεταξύ των ελληνικών και ευρωπαϊκών

(Πίνακας 6.3.1)

2. ΑΝΘΡΩΠΙΝΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ à 13. ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

Η θέση και ο ρόλος των εκπαιδευτικών παγκοσμίως διέρχεται ένα κρίσιμο στάδιο επαναπροσδιορισμού και αμφισβητήσεων. Οι ραγδαίες αλλαγές σε όλες τις κοινωνικές ομάδες και σε όλα τα κοινωνικά επίπεδα απαιτούν ευελιξία, προσαρμοστικότητα υψηλής ποιότητας, αρχική κατάρτιση και διαρκώς ανανεωμένες δεξιότητες. Οι δείκτες Ανθρωπινό Δυναμικό και Εκπαίδευση και Κατάρτιση των Εκπαιδευτικών αφορούν τις δυνατότητες παρέμβασης στη ζωή της σχολικής κοινότητας, όπου αυτή είναι το διδακτικό και λοιπό προσωπικό (ανθρώπινοι πόροι, αριθμός διδασκόντων, ωράριο, σπουδές, επιμόρφωση κ.τ.λ.). Και οι δυο δείκτες έχουν στόχο την ποιοτική επάρκεια η οποία κρίνεται από τις σπουδές, την εκπαιδευτική εμπειρία, και την υπηρεσιακή κατάσταση. Σκοπός αυτών των δεικτών είναι να καταφέρουν να υποστηρίζονται από υψηλής ποιότητας επαγγελματική επιμόρφωση και μια συνεχή επαγγελματική βελτίωση.

17. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ – 10. ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΗ Γ' ΒΑΘΜΙΑ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ à ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Αυτοί οι δείκτες είναι κοινοί γιατί στόχος αυτών των δυο δεικτών είναι η ανάδειξη και η καλλιέργεια των εμφύτων κλίσεων των μαθητών, η ενημέρωση για επαγγελματικές συνθήκες και προοπτικές. Το σχολείο μέσα από κείμενα και συζητήσεις παρεμβαίνει ασυνείδητα στις επαγγελματικές επιλογές των μαθητών. Η Επαγγελματική – Ακαδημαϊκή εξέλιξη και η Συμμετοχή στην Γ' βάρθμια εκπαίδευση προέρχονται από τα αποτελέσματα του εκπαιδευτικού έργου. Το αποτέλεσμα του εκπαιδευτικού έργου είναι να καταφέρει να προσεγγίσει σε σημαντικό βαθμό την μελλοντική ακαδημαϊκή πορεία των μαθητών αναδεικνύοντας έτσι το πρότυπο ενός επιτυχημένου επαγγελματία.

9. ΣΧΕΣΕΙΣ ΣΧΟΛΕΙΟΥ – ΓΟΝΕΑ à 12. ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΓΟΝΕΩΝ

Οι δείκτες *Σχέσεις Σχολείου – Γονέα* και *Συμμετοχή των Γονέων* εξετάζουν τις σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ των γονέων και της σχολικής κοινότητας. Σημείο αναφοράς και των δεικτών είναι ο μαθητής. Και στους δυο δείκτες ο ρόλος των

γονέων στην εκπαιδευτική διαδικασία διαρκώς διευρύνεται και αποκτά διαστάσεις όχι ελεγκτικές, αλλά υποστηρικτικές και συμβουλευτικές. Οι γονείς αποτελούν μέρος του συνόλου της εκπαίδευσης και εκτός από ενισχυτικό παράγοντα, μπορούν κάλλιστα να αποτελέσουν και ανασταλτικό. Προτιμούν κυρίως να εμπλέκονται μόνο στην αντιμετώπιση ζητημάτων που συνδέονται με την πρόοδο των παιδιών τους όπως με συναντήσεις (προκειμένου να υπάρχει ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ και των δυο πλευρών), και με συμμετοχή στις εκπαιδευτικές δραστηριότητες. Γενικά αντιμετωπίζονται ως θετική συμβολή και είναι ένας σημαντικός πόρος για τα σχολικά συστήματα με μεγάλα περιθώρια ανάπτυξης.

**1. ΥΛΙΚΟΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ à 15. ΑΡΙΘΜΟΣ ΜΑΘΗΤΩΝ ΑΝΑ Η/Υ
16. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΔΑΠΑΝΗ ΑΝΑ
ΜΑΘΗΤΗ**

Οι δείκτες *Υλικοτεχνική Υποδομή*, *Αριθμός Μαθητών ανά Η/Υ*, και η *Εκπαιδευτική Δαπάνη ανά Μαθητή* αφορούν το σχολικό κτίριο και την διάθεση των οικονομικών επιχορηγήσεων. Οι δείκτες αυτοί δεν μετρούν μόνο τις ελλείψεις κάθε σχολικής μονάδας αλλά και την ύπαρξη των αναγκαίων υποδομών, και το ποσοστό των συνολικών χρηματοδοτικών πόρων που διατίθενται στην εκπαίδευση το οποίο αποτελεί μια κρίσιμη απόφαση για τις εθνικές κυβερνήσεις. Η κυριότερη κοινή πρόκληση που παραμένει είναι η εξής: πώς θα γίνει οικονομικά πιο ενδιαφέρουσα η επένδυση των σχολικών ιδρυμάτων και των εταιριών στην παροχή υπολογιστών στους μαθητές.

**4. ΜΕΣΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ 1. ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΑ
11. ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ à 2. ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ
12. ΜΑΘΗΣΗ 3. ΘΕΤΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ**

Οι δείκτες αυτοί αναπτύσσουν την κάρδια της εκπαιδευτικής λειτουργίας και ξετάζουν την ποιότητα της διδασκαλίας και το εύρος μάθησης. Ο σκοπός αυτών είναι η ανάπτυξη των μαθητών και η ενεργή συμμετοχή τους στην διδακτική πράξη. Οι δείκτες αυτοί έχουν κοινούς στόχους όπως: την ενθάρρυνση των μαθητών να αναπτύξουν και να εμπεδώσουν τις γνώσεις τους (η απόκτηση ουσιαστικών γνώσεων η όχι κρίνεται από το βαθμό συμμετοχής των μαθητών στη διαδικασία μάθησης), την

προσωπική ανάπτυξη και την κοινωνική ένταξη των ατόμων, και την ανάπτυξη τις ικανότητας ανάλυσης, ερευνάς και πειραματισμού των μαθητών.

Από την άλλη μεριά υπάρχουν και σημαντικές **διαφορές** που καθιστούν τη σύγκριση των εκπαιδευτικών συστημάτων δύσκολη καθώς η εκπαιδευτική πολιτική μιας χώρας καθορίζεται και διαμορφώνεται πρώτιστα από τις τοπικές και εθνικές της ανάγκες. Ωστόσο ο σχεδιασμός μιας εκπαιδευτικής πολιτικής στα στενά όρια ενός τοπικού και εθνικού επιπέδου αποτελεί ασυμβίβαστη και επικίνδυνη πρακτική με τις σύγχρονες ευρωπαϊκές ανάγκες. Καλή ιδέα είναι πάντα να ρίξει κανείς μια ματιά πάνω από τον φράχτη του κήπου του και να δει τι συμβαίνει στο σπίτι του γείτονά του. Μια τέτοια ματιά που υπερβαίνει τα εθνικά όρια των συστημάτων της εκπαιδευτικής πολιτικής καθιστά σαφές ότι πολλά προβλήματα που απασχολούν μια χώρα απαντώνται και σε γειτονικές χώρες, οι λύσεις σε ίδια προβλήματα είναι διαφορετικές από χώρα σε χώρα και οι λύσεις και οι τακτικές που ακολουθούνται σε διαφορετικές χώρες είναι στενά συνδεδεμένες με το συγκεκριμένο πολιτιστικό, ιστορικό, και κοινωνικό πλαίσιο της κάθε χώρας. Δίνουν διαφορετική προτεραιότητα στους διάφορους τομείς της γνώσης και διαφορετική έμφαση στο περιεχόμενο της μάθησης στις διάφορες ηλικίες και στα διάφορα στάδια. Οι μέθοδοι διδασκαλίας και οι εκπαιδευτικές φιλοσοφίες διαφέρουν. Η μελέτη της δομής και της λειτουργίας της εκπαίδευσης άλλων ευρωπαϊκών χωρών, η αξιολόγηση (εσωτερική ή εξωτερική) των μαθητών, των εκπαιδευτικών και γενικά του συστήματος καθώς και η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών συμβάλει στη δημιουργία ενιαίων και καλύτερων εκπαιδευτικών συστημάτων. Γι 'αυτό η επιλογή των δεικτών πρέπει να αποσκοπεί στην ουσιαστική εμπάθυνση του διαλόγου και τη δημιουργία προοπτικών. Οι δείκτες πρέπει να αντιμετωπίζονται ως σημεία εκκίνησης, χωρίς εγγενή αξία, με απεριόριστες όμως συνέπειες για την βελτίωση του επιπέδου της εκπαίδευσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8^ο

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

8.1 Πιθανές χρήσεις των δεικτών

Ο σκοπός των δεικτών δεν είναι απλά να περιγράψει τη φύση ενός εκπαιδευτικού συστήματος μέσα από τα συστατικά του, τις σχέσεις μεταξύ αυτών και τις αλλαγές που συντελούν με την πάροδο του χρόνου. Οι δείκτες δεν παρέχουν απλές πληροφορίες δοσμένες κατά τέτοιο τρόπο ώστε να επιτρέπονται οι συγκρίσεις, αλλά σχετίζονται και με την υπευθυνότητα του επιτεύγματος και την ευθύνη για την απόδοση.

Μια λίστα χρήσεων των δεικτών που παραθέτει η Oakes (Oakes, 1986) και εμπλουτίζουν οι Cuttance (Cuttance, 1989), Odden (Odden, 1990) και Ruby, Wyatt, Norton, Davies and Shrubbs (Ruby, Wyatt, Norton, Davies and Shrubbs, 1989) είναι η ακόλουθη:

- Αναφορά της θέσης της εκπαίδευσης
- Όργανο ελέγχου αλλαγών στο πέρασμα του χρόνου
- Εξήγηση των αιτιών που προκάλεσαν διάφορες καταστάσεις ή αλλαγές
- Πρόβλεψη πιθανών αλλαγών στο μέλλον
- Ανάδειξη των δυνατών σημείων και των αδυναμιών του Συστήματος
- Πληροφόρηση για λήψη αποφάσεων και τρόπο διοίκησης
- Προσδιορισμός των εκπαιδευτικών στόχων

Η Oakes (Oakes, 1986) υποστηρίζει ότι ορισμένα μόνο από τα προαναφερόμενα ως πιθανές χρήσεις των δεικτών είναι εφικτά, ενώ ορισμένα είναι μη ρεαλιστικά.

Μια τελευταία χρήση των δεικτών αφορά την εφαρμογή τους σε σχέδια αξιολόγησης προσωπικού (όπως για παράδειγμα, ο τρόπος πληρωμής να είναι αμοιβή εκ του αποτελέσματος).

Συνοψίζοντας, θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι δείκτες εκπαίδευσης μπορούν να χρησιμοποιηθούν με τέσσερις βασικούς τρόπους (Wyatt, 1994, p.110):

- Για να καλύψουν τις απαιτήσεις για υπευθυνότητα
- Για να υπερασπίσουν ή να νομιμοποιήσουν ότι έχει γίνει κατά το παρελθόν
- Για να βοηθήσουν στη λήψη αποφάσεων
- Για να εστιάσουν στην προσπάθεια για επίτευξη των στόχων που τίθενται

Η έμφαση που δίνεται στις προαναφερόμενες χρήσεις των δεικτών εκπαίδευσης διαφέρει από χώρα σε χώρα. Θεωρείται απίθανο να γίνει κάποια αλλαγή σε αυτά στο προσεχές μέλλον, εκτός βέβαια από κάποιους ανακαθορισμούς. Κοιτάζοντας προς το μέλλον, η επίτευξη των απαιτήσεων για υπευθυνότητα θα συνεχίσει να είναι το κυρίαρχο θέμα και πρέπει να εξισορροπηθεί με ιδιαίτερη προσοχή προς τους δείκτες ανάπτυξης και σχεδιασμού στόχων.

Οι δείκτες ποιότητας για ένα εκπαιδευτικό σύστημα είναι ίσως υπόθεση εμπειριών, ιεράρχησης αναγκών αλλά και θέμα υπό συζήτηση και συνεχή διαφοροποίηση.

ΑΛΛΕΣ ΠΙΘΑΝΕΣ ΧΡΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΔΕΙΚΤΩΝ

Υπάρχουν πολλές πολιτικές λειτουργίες για τις οποίες οι δείκτες μπορούν να χρησιμοποιηθούν: η αναζήτηση στόχων ισότητας, η αναζήτηση υπευθυνότητας, ο καθορισμός προτεραιοτήτων σε θέματα εκπαίδευσης καθώς και η αξιολόγηση της επίτευξης των προκαθορισμένων στόχων.

Ένα έξυπνα κατασκευασμένο σύστημα δεικτών που να ελέγχει περιεκτικά τα κύρια χαρακτηριστικά ενός εκπαιδευτικού συστήματος θα μπορούσε να είναι χρήσιμο για να παράσχει πληροφορίες για τις περισσότερες, αν όχι όλες, τις προαναφερόμενες λειτουργίες. Εντούτοις, η χρήση δεικτών για μέτρηση της υπευθυνότητας για παράδειγμα, παρουσιάζει μεγάλες δυσκολίες και αποτελεί μεγάλη πρόκληση για έρευνα.

Πώς όμως μπορούν να χρησιμοποιηθούν οι δείκτες έτσι ώστε να συντελέσουν στη βελτίωση της πολιτικής πρακτικής; Ποια είναι τα ζητήματα και οι δυσκολίες που ανακύπτουν για την εποικοδομητική χρήση των δεικτών στη διαμόρφωση εκπαιδευτικής πολιτικής και πράξης;

Πέντε βασικά σημεία καθορίζουν την εποικοδομητική χρήση των δεικτών στην καθοδήγηση και διαμόρφωση της εκπαιδευτικής πολιτικής:

- Οι αριθμοί από μόνοι τους δεν είναι αρκετοί: Η ερμηνεία των δεικτών από του φορείς διαμόρφωσης πολιτικής πρέπει να συνδυάζεται με τη διδασκαλία, τη μάθηση και τη γενικότερη λειτουργία του σχολείου. Οι δείκτες αντιπροσωπεύουν κυρίως ποσοτικά δεδομένα. Τα ποσοτικά δεδομένα δημιουργούν προβλήματα σχετικά με το τι ακριβώς αντιπροσωπεύουν και τι ακριβώς ισχύει. Η ανάπτυξη συστήματος δεικτών πρέπει να συνοδεύεται με εκπαίδευση των χρηστών του συστήματος σχετικά με την ερμηνεία και τη σημασία των εξειδικευμένων ειδών πληροφορίας που παρέχουν οι δείκτες, καθώς και των τρόπων με τους οποίους διαμορφώνονται ευκαιρίες και λειτουργίες εξαιτίας εκπαιδευτικών πολιτικών, διαθέσιμων πόρων και εξωσχολικών παραγόντων. Ως εκ τούτου, οι ποσοτικοί δείκτες πρέπει να συνοδεύονται από ποιοτικές πληροφορίες.
- Ανάγκη ύπαρξης πολλαπλών δεικτών: Η παρουσίαση μεμονωμένων δεικτών, ξεκομμένων από κάποιο συγκεκριμένο σύστημα δεικτών μπορεί να οδηγήσει σε ανακριβείς παραδοχές σχετικά με κάποια δεδομένη κατάσταση στην εκπαίδευση ή σε λανθασμένα συμπεράσματα και άστοχες προσπάθειες σχετικά με την πολιτική που πρέπει να εφαρμοστεί. Για παράδειγμα, μια αλλαγή στον δείκτη «σχολική συμμετοχή» σπάνια μπορεί να μεταφραστεί με ακρίβεια χωρίς να υπάρχουν επιπλέον πληροφορίες για μεταβλητές όπως: αλλαγές στη σύνθεση του μαθητικού πληθυσμού ή στο αναλυτικό πρόγραμμα κ.ο.κ.
- Τα συστήματα δεικτών πρέπει να αναθεωρούνται διαρκώς: Η χρήση και ερμηνεία δεικτών βελτιώνεται όταν οι δείκτες αναθεωρούνται έτσι ώστε να συμπεριλάβουν ότι καινούργιο προκύπτει κάθε φορά σχετικά με τα επακόλουθα που μπορεί να έχει μια συγκεκριμένη μέτρηση. Η συνεχής αναθεώρηση στοχεύει στη μεγιστοποίηση της απόδοσης των δεικτών που χρησιμοποιούνται ως «πληρεξούσια για ανάπτυξη ενδιαφέροντος σε εκπαιδευτικά θέματα».
- Οι πολιτικές πρέπει να στηρίζονται σε σαφή κατανόηση των μεμονωμένων ατομικών ή οργανωτικών αλλαγών: Παρόλο που οι δείκτες μπορούν από μόνοι τους να παρέχουν πληροφορίες σχετικά με διάφορες πτυχές του εκπαιδευτικού συστήματος και της μάθησης των μαθητών, δεν μπορούν από μόνοι τους να δώσουν λύσεις και απαντήσεις σε ζητήματα σχετικά με τη διαμόρφωση της εκπαιδευτικής πολιτικής. Η γνώση πώς λειτουργεί ένα εκπαιδευτικό σύστημα εξαρτάται από άλλους παράγοντες του συστήματος όπως για παράδειγμα πώς

συντελούνται οι οργανωτικές αλλαγές, ποιες ιδιαίτερες κοινωνικοπολιτισμικές συνθήκες επικρατούν, ποιες αντιδράσεις εκδηλώνονται απέναντι σε διαφορετικούς τύπους πολιτικών εφαρμογών κ.α. Η στρατηγική σκέψη πρέπει να ενημερωθεί με μια κατανόηση των ικανοτήτων των διαφορετικών μερών του εκπαιδευτικού συστήματος για να στηρίξει την επιθυμητή απόδοση ή για να προάγει επιθυμητές αλλαγές. Η στρατηγική χάραξη πολιτικής πρέπει να στοχεύσει στην οικοδόμηση των ικανοτήτων, όπου αυτό απαιτείται, παρέχοντας κατάλληλα κίνητρα για βελτίωση.

- Οι δείκτες πρέπει να χρησιμοποιούνται για περαιτέρω αξιολόγηση, όχι ως πιθανά υποπροϊόντα, τα οποία μηχανικά προωθούνται για χρήση: Οι δείκτες πρέπει να αντιμετωπισθούν ως συστατικό της διαμόρφωσης εκπαιδευτική πολιτικής, και όχι ως αντικαταστάτες της αξιολόγησης και της σύνθετης λήψης αποφάσεων. Οι δείκτες παρέχουν σημάδια εκκρεμών προβλημάτων ή πιθανών προβλημάτων τα οποία μπορεί να απαιτούν πιο εντατική διερεύνηση. Παρόλα αυτά, η χρήση των δεικτών ως μέσο προβληματισμού για πιο ενημερωμένες πολιτικές ερωτήσεις μπορεί να δημιουργήσει τα κίνητρα τόσο για τους σχεδιαστές πολιτικής όσο και για τους εκπαιδευτικούς να θέσουν στόχους για ένα πιο καλό σύστημα εκπαίδευσης.

Ο όρος «υπευθυνότητα» στην εκπαίδευση αφορά σε κάθε διαδικασία συλλογής πληροφοριών, αξιολόγησης τους και συζήτησης των αποτελεσμάτων που προκύπτουν.

Οι εν λόγω πρωτοβουλίες – αποφάσεις προετοίμασαν το έδαφος για ένα πιλοτικό σχέδιο αξιολόγησης της ποιότητας της εκπαίδευσης το οποίο εφαρμόστηκε σε 101 σχολεία της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης σε όλη την Ευρώπη την περίοδο 1997-1998. Η ύπαρξη δοκιμαστικής φάσης κρίθηκε απαραίτητη σε μια ερευνητική προσπάθεια τόσο μεγάλης κλίμακας και με βάση τα αποτελέσματα της προωθήθηκε η σύσταση επιτροπής εργασίας από εθνικούς εμπειρογνώμονες, διορισμένους από τους αντίστοιχους υπουργούς παιδείας των κρατών-μελών, αλλά και χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο προσδιόρισε σαφώς την ανάγκη να τεθούν ποσοτικά προσδιορίσιμοι στόχοι. Οι 26 συνολικά συμμετέχοντες χώρες συμφώνησαν στην αποτύπωση - αξιολόγηση των εκπαιδευτικών συστημάτων μέσα από έναν αριθμό δεικτών ή συγκριτικών σημείων.

Οι δείκτες αυτοί καλύπτουν τους εξής τέσσερις τομείς: *1) τα επίπεδα επιδόσεων, 2) την επιτυχία στο σχολείο και τη μετάβαση, 3) την παρακολούθηση της σχολικής εκπαίδευσης, 4) τους πόρους και τις δομές της εκπαίδευσης.* Επιπλέον, δεν αποτελούν κάτι αμετάβλητο, αλλά πρόθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής είναι να αναθεωρούνται και να συμπληρώνονται σε τακτική βάση. Εντάσσονται σε μια λογική παρακολούθησης της προόδου που κάθε φορά επιτυγχάνεται και ενθάρρυνσης ουσιαστικού και πολύπλευρου διαλόγου για την κοινή πορεία των λαών της ηπείρου μας. Σε ένα επόμενο όμως στάδιο, περισσότερο ουσιαστικό, θα αποτελέσουν τη βάση για τη χάραξη της ευρύτερης πολιτικής στην εκπαίδευση. Η βελτίωση της ποιότητας και η διατήρηση αυτής της ποιότητας είναι συμπληρωματικές. Μόνο συστήματα εξασφάλισης της ποιότητας που είναι ανεξάρτητα από το σύστημα του σχολείου, στην περίπτωση μας υπερεθνικά, είναι ικανά να εξασφαλίσουν την ποιότητα των σχολικών συστημάτων.

8.2 Τι προκύπτει από τη σύγκριση των δεικτών

Σκοπός της κατάρτισης των δεικτών είναι η ενθάρρυνση της συνεργασίας και η προώθηση πολύπλευρου διαλόγου μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών για την πολιτική της ποιότητας στην εκπαίδευση. Η δημιουργία της κατάλληλης υποδομής αλλά και συντονισμένης έρευνας με στόχο την αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης στα εκπαιδευτικά συστήματα των κρατών μελών της Ευρώπης παρέχει τη δυνατότητα και την ευκαιρία τα διαφορετικά εκπαιδευτικά συστήματα της Ευρώπης που αποτελούν ένα πολύχρωμο μωσαϊκό να τεθούν σε σύγκριση μεταξύ τους, σε κοινούς τομείς, αλλά παράλληλα δίνει την ευκαιρία για ενδοσκόπηση και οριοθέτηση του επιδιωκόμενου αποτελέσματος.

Από τη σύγκριση μεταξύ των ελληνικών και ευρωπαϊκών δεικτών ποιότητας προκύπτει ότι οι κοινοί δείκτες μοιάζουν μεταξύ τους ως προς το αντικείμενο και τους κοινούς τους στόχους όπως:

§ Ανθρώπινο δυναμικό – Εκπαίδευση και κατάρτιση εκπαιδευτικών: οι δείκτες αυτοί αφορούν τις δυνατότητες παρέμβασης στη δομή της σχολικής κοινότητας. Κοινός στόχος τους είναι να επιτύχουν ένα ποσοτικά επαρκές αριθμό εκπαιδευτικών, να είναι ποιοτικά επαρκείς, να αξιοποιούνται

κατάλληλα και να υποστηρίζονται από υψηλής ποιότητας επαγγελματική επιμόρφωση και μια συνεχής επαγγελματική βελτίωση.

- § **Επαγγελματική-ακαδημαϊκή εξέλιξη – Συμμετοχή στη τριτοβάθμια εκπαίδευση:** οι δείκτες αυτοί αφορούν τις ευκαιρίες που προσφέρει η εκπαίδευση. Κύριως στόχος τους είναι η ανάδειξη και καλλιέργεια των έμφυτων κλίσεων των μαθητών και η ενημέρωση για επαγγελματικές συνθήκες και προοπτικές.
- § **Σχέσεις σχολείου-γονέων – Συμμετοχή των γονέων:** οι δείκτες αυτοί αξιολογούν τις σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ των γονέων και της σχολικής κοινότητας. Κοινό σημείο αναφοράς αυτών των δεικτών είναι ο μαθητής και κοινός στόχος είναι η ανίχνευση των διαύλων επικοινωνίας μεταξύ των δύο πλευρών.
- § **Υλικοτεχνική υποδομή – Αριθμός μαθητών ανά Η/Υ – Εκπαιδευτική δαπάνη ανά μαθητή:** οι δείκτες αυτοί αφορούν το σχολικό συγκρότημα και τη διάθεση των οικονομικών πόρων. Κοινός στόχος των δεικτών αυτών είναι πως θα γίνει οικονομικά πιο αποτελεσματική η επένδυση στα σχολικά ιδρύματα.
- § **Μέσα διδασκαλίας – Διδασκαλία – Μάθηση – Μαθηματικά – Αναγνωστικές ικανότητες – Θετικές επιστήμες:** όλοι αυτοί οι δείκτες έχουν ως κοινό σημείο αναφοράς την εκπαιδευτική λειτουργία. Στόχος λοιπόν αυτών των δεικτών είναι η ενθάρρυνση των μαθητών να αναπτύξουν τις γνώσεις τους.

Ταυτόχρονα, με δεδομένη την ετερογένεια στους ρυθμούς ανάπτυξης των κρατών μελών της Ένωσης, βλέπουμε ότι οι υπόλοιποι ελληνικοί και ευρωπαϊκοί δείκτες διαφέρουν μεταξύ τους εστιάζοντας σε διαφορετικούς τομείς της εκπαιδευτικής δραστηριότητας. Γι' αυτό το λόγο είναι επιβλημένη η υιοθέτηση πολιτικών, οι οποίες θα προωθούν την ουσιαστική σύγκλιση και την ισόρροπη ανάπτυξη των ευρωπαϊκών χωρών. Η συνοχή μέσα στα πλαίσια της Κοινότητας είναι απαραίτητη προϋπόθεση προκειμένου να μπορέσει να οδηγηθεί στο δρόμο της προόδου, της ανάπτυξης και της επιτυχίας.

8.3 Νέες προοπτικές στη Συνθήκη της Λισσαβόνας

Νέα πνοή στη Συνθήκη της Λισσαβόνας αποφάσισε να δώσει το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης εκτιμώντας τον ζωτικό ρόλο της αποτελεσματικής επένδυσης σε ανθρώπινο δυναμικό και των ωφελειών που προκύπτουν στην οικονομία της γνώσης. Σε συνάντηση του το Μάιο 2009 επικαιροποίησε τους στόχους που είχαν ήδη από το 2002 τεθεί στο πρόγραμμα εργασίας « Εκπαίδευση και Κατάρτιση 2010», παρουσιάζοντας ένα νέο στρατηγικό πλαίσιο με χρονικό ορίζοντα το 2020. Επισημάνθηκε ότι έως το 2020 η κύρια συνιστώσα της ευρωπαϊκής συνεργασίας θα πρέπει να παραμείνει η στήριξη της περαιτέρω ανάπτυξης των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης των κρατών μελών, όπου θα εξασφαλίζεται η πλήρης προσωπική, κοινωνική και επαγγελματική ανάπτυξη όλων των πολιτών, παράλληλα με βιώσιμη οικονομική ευμάρεια και απασχολησιμότητα. Η ευρωπαϊκή συνεργασία στο τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, για την περίοδο έως το 2020, θα πρέπει να καθορισθεί μέσα από ένα στρατηγικό σχέδιο που θα καλύπτει το σύνολο των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, με βάση μια προοπτική ολοκληρωμένης δια βίου μάθησης. Πράγματι, η δια βίου μάθηση θα πρέπει να καλύπτει κάθε είδους μάθηση (τυπική, μη τυπική και άτυπη) σε όλα τα επίπεδα, από την προσχολική και την πρωτοβάθμια έως την τριτοβάθμια, την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση καθώς και την κατάρτιση ενηλίκων. Το επικαιροποιημένο πλαίσιο αφορά τέσσερεις νέους στόχους, που μέσω της παροχής ευκαιριών για εξαιρετική και ελκυστική εκπαίδευση, κατάρτιση και έρευνα θα συμβάλλουν στην αντιμετώπιση των πολλαπλών κοινωνικοοικονομικών, δημογραφικών, περιβαλλοντικών και τεχνολογικών προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι ευρωπαίοι πολίτες. Επιγραμματικά οι τέσσερεις **στρατηγικοί στόχοι** είναι οι εξής:

- 1.Υλοποίηση της δια βίου μάθησης και κινητικότητας,**
- 2.Βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας της εκπαίδευσης και της κατάρτισης,**
- 3.Προαγωγή της ισοτιμίας, της κοινωνικής συνοχής και της ενεργού συμμετοχής στα κοινά και**
- 4.Ενίσχυση της καινοτομίας και της δημιουργικότητας καθώς και του επιχειρηματικού πνεύματος σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης και κατάρτισης.**

Για την καλύτερη και αποτελεσματικότερη παρακολούθηση της απόδοσης τους ορίστηκαν επίσης κύκλοι εργασίας, όπου η έως το 2020 περίοδος θα διαιρεθεί σε κύκλους από τους οποίους, ο πρώτος θα καλύπτει την τριετία 2009-2011. Σημαντικό εργαλείο για την αποτίμηση και αξιολόγηση των αποτελεσμάτων αποτελούν και οι εκθέσεις προόδου. Στο τέλος του κάθε κύκλου, και για τον πρώτο κύκλο του νέου πλαισίου, το νωρίτερο στις αρχές του 2012, θα εκπονείται κοινή έκθεση του Συμβουλίου και της Επιτροπής για να αξιολογείται η συνολική πρόοδος των στόχων ύστερα από διαβούλευση με τα κράτη μέλη. Οι εκθέσεις αυτές θα βασίζονται σε εθνικές εκθέσεις που θα εκπονούν τα κράτη μέλη, καθώς και σε εμπειριστατωμένες αναλύσεις, πληροφορίες και στατιστικά στοιχεία. Οι εκθέσεις θα χρησιμεύουν ως βάση για τον καθορισμό των νέων τομέων προτεραιότητας για τον επόμενο κύκλο.

Για όλη την περίοδο 2010 – 2020 οι στρατηγικοί στόχοι θα συνοδεύονται από δείκτες και επίπεδα αναφοράς μέσω ευρωπαϊκών επιδόσεων, δηλαδή τα «**ευρωπαϊκά κριτήρια αξιολόγησης**». Τα κριτήρια αυτά θα στηρίζονται σε συγκρίσιμα δεδομένα, λαμβάνοντας όμως υπόψη τις ιδιαιτερότητες κάθε χώρας. Έτσι, τα κράτη μέλη θα εξετάσουν βάσει των εθνικών προτεραιοτήτων και λαμβάνοντας υπόψη τις μεταβαλλόμενες οικονομικές περιστάσεις, πως και σε ποιο βαθμό μπορούν να συμβάλλουν στη συλλογική επίτευξη των ευρωπαϊκών κριτηρίων αξιολόγησης μέσω εθνικών ενεργειών. Για την αύξηση της συμμετοχής λοιπόν σε όλες τις μορφές της δια βίου μάθησης, ορίστηκαν τα εξής **5 κριτήρια αξιολόγησης με τους αντίστοιχους δείκτες**:

1. Συμμετοχή ενηλίκων στη δια βίου μάθηση

Μέχρι το 2020, το 15% τουλάχιστον των ενηλίκων (25-64 ετών) θα πρέπει να συμμετέχει σε δια βίου μάθηση.

2. Άτομα με χαμηλές επιδόσεις σε βασικές δεξιότητες

Μέχρι το 2020, το ποσοστό των ατόμων ηλικίας 15 ετών με χαμηλές επιδόσεις στην ανάγνωση, στα μαθηματικά και τις θετικές επιστήμες, θα πρέπει να είναι κάτω από 15 % .

3. Επίτευξη επιπέδου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης

Μέχρι το 2020, το ποσοστό των ατόμων ηλικίας 30-34 ετών με τριτοβάθμια εκπαίδευση, θα πρέπει να είναι τουλάχιστον 40%.

4. Άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση

Μέχρι το 2020, το ποσοστό των ατόμων 18-24 ετών που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση θα πρέπει να είναι χαμηλότερο του 10%

5. Προσχολική εκπαίδευση

Μέχρι το 2020, το 95% τουλάχιστον των παιδιών ηλικίας 4-6 ετών θα πρέπει να συμμετέχει σε προσχολική εκπαίδευση.

Είναι περίπου προφανές, ότι σε αυτό το πλαίσιο, και με τα νέα δεδομένα που αναπτύσσονται όσον αφορά στην επαγγελματική ζήτηση και την επαγγελματική αποκατάσταση στην Ευρώπη του μέλλοντος, απαιτείται εύρυθμη συνεργασία με νέους και διαφανείς τρόπους δικτύωσης, όχι μόνο μεταξύ των αρμοδίων οργάνων της Ε.Ε. αλλά και με όλους τους ενδιαφερόμενους, οι οποίοι μπορούν να συμβάλλουν σημαντικά στη χάραξη, εφαρμογή και αξιολόγηση πολιτικής για συνολική διαχείριση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9^ο

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ένα σύστημα εκπαιδευτικών δεικτών θα πρέπει να καλύπτει τις παρακάτω τέσσερις ανάγκες:

- Την έγκυρη πληροφόρηση για την παρούσα κατάσταση των εκπαιδευτικών συστημάτων.
- Την πρόβλεψη μελλοντικών απαιτήσεων.
- Τη λύση υπαρχόντων προβλημάτων.
- Τη διαμόρφωση ενός ευρύτερου εκπαιδευτικού σχεδιασμού.

Απαιτούνται ερευνητικά εργαλεία, διάθεση επαρκών κονδυλίων, δημιουργία υποδομής για συστηματική συλλογή και ερμηνεία δεδομένων και το βασικότερο θέληση των συμμετεχόντων σε ανάλογες προσπάθειες. Η πολιτική σημασία και η αξία της μετάφρασης του συστήματος δεικτών σε πληροφορία έχει μεγαλύτερη αξία από το άθροισμα των μερών της.

Η ποιότητα της εκπαίδευσης θα αντιμετωπιστεί συλλογικά – συνεργατικά στα πλαίσια ενός πολύπλευρου διαλόγου (Μιχαηλίδου, 1999). Έτσι θα πετύχουμε τόσο την αυτοβελτίωση των επιμέρους εκπαιδευτικών συστημάτων όσο και τη βελτίωση της παρεχόμενης εκπαίδευσης στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Σκοπός δεν είναι απλά η σύγκριση διαφόρων εκπαιδευτικών συστημάτων, αλλά η κατάργηση της εσωστρέφειας σε μια παγκοσμιοποιημένη κοινωνία της γνώσης. Κάτι τέτοιο συνεπάγεται μεταβίβαση αρμοδιοτήτων στις σχολικές μονάδες και προσεκτική μελέτη των ιδιαιτεροτήτων κάθε συμμετέχουσας χώρας. Οι δείκτες ποιότητας αποτελούν ένα θέμα υπό συζήτηση και συνεχή διαφοροποίηση. Ενώ αρχικά συνδέθηκαν με την προσπάθεια αντιμετώπισης οικονομικών κρίσεων, από ένα σημείο και μετά ανεξαρτητοποιήθηκαν και αποτέλεσαν βασικό εργαλείο για τη μελέτη του εκπαιδευτικού έργου.

Οι δείκτες ποιότητας παρέχουν πληροφορίες σε όσους ενδιαφέρονται για την αξιολόγηση (εσωτερική – εξωτερική – αυτοαξιολόγηση) προκειμένου αυτή να χρησιμοποιηθεί ως μέσον «αναδόμησης» και βελτίωσης των σχολείων και των

αναλυτικών προγραμμάτων. Έτσι θα επιτευχθεί η συνολική θεώρηση του εκπαιδευτικού συστήματος το οποίο οι δείκτες καλούνται να αξιολογήσουν. Και αυτό γιατί οι συγκεκριμένοι δείκτες δεν μετρούν αλλά αξιολογούν.

Θα πρέπει να γνωρίζουμε ότι η δυναμική ενός εκπαιδευτικού συστήματος δεν εξαντλείται στα πλαίσια ενός συστήματος δεικτών, είτε αυτό περιλαμβάνει ποσοτικούς, είτε και ποιοτικούς δείκτες. Η απαίτηση για συγκρισιμότητα, μετρησιμότητα, αντικειμενικότητα των στοιχείων οδηγεί σε αυξανόμενη έμφαση των οικονομικών – ποσοτικών δεικτών. Όπως αναλυτικά παρουσιάστηκε παραπάνω, κάθε σύστημα δεικτών περιλαμβάνει εγγενείς αδυναμίες που αναφέρονται τόσο στην ανεπάρκεια των δεδομένων, όσο και στις ελλείψεις των ερευνητικών εργαλείων. Τα δεδομένα που συλλέγονται είναι ενδεικτικά για την κατάσταση των εκπαιδευτικών συστημάτων και δεν αποτελούν απόλυτες διαπιστώσεις για αυτά. Τα νέα στοιχεία που θα συλλεχτούν θα πρέπει να εξειδικεύονται με βάση το φύλλο, τουλάχιστον σε ορισμένους από τους δείκτες.

Επιπλέον, είναι εμφανής η ανάγκη για δημιουργία νέων δεικτών, καθώς και η σύγκριση τους με τα προηγούμενα στοιχεία. Η πολυπλοκότητα των εξεταζόμενων θεμάτων απαιτεί μια συνεχή διαδικασία τροποποιήσεων, διαγραφών και προσθηκών στους εκάστοτε διαμορφωμένους δείκτες.

Οι δείκτες ποιότητας για ένα εκπαιδευτικά σύστημα είναι ίσως υπόθεση εμπειριών, ιεράρχησης αναγκών αλλά και θέμα υπό συζήτηση και συνεχής διαφοροποίησης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10^ο

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αρβανιτογιάννης Ι. Σ. – Κούρτης Λ. (2002). *ISO 9000:2000*. Αθήνα: Σταμούλης Αθ.
- Αρβανιτογιάννης, Ι.Σ., Ευστρατιάδης, Μ. Μ., Μπουντουρόπουλος, Ι. Δ. (2000). *ISO 9000 & ISO 14000*. Θεσσαλονίκη: University Studio Press.
- Ζαβλάνος Μύρων (2003) «*Η ολική ποιότητα στην εκπαίδευση*» Εκδόσεις: Σταμούλης Αθ. Αθήνα.
- Κωτσίκας Βαγγέλης (1993) «*Οργάνωση και διοίκηση της εκπαίδευσης*» Εκδόσεις: Ελλην 2^η έκδοση. Αθήνα.
- Μιχαϊλίδου – Ευριπίδου Α. (1999). Δείκτες ποιότητας στην εκπαίδευση.
- Μπαλωμένου Α. (2006) «*Ο ρόλος των δεικτών ποιότητας στην αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης*». Στο 1^ο Εκπαιδευτικό Συνέδριο Περιφερειακής Διεύθυνσης Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ηπείρου «*Το Ελληνικό Σχολείο και οι Προκλήσεις της Σύγχρονης Κοινωνίας*», Ιωαννίνα 12 – 14 Μαΐου 2006.
- Anderson P. S. (1986) *Beyond the World Chart; Issues for States*. Office for Educational Research and Improvement, U. S. Department of Education, Washington, D. C.
- Bottani N. & Wallberg H.J. (1992) “*What Are International Education Indicators For?*” in the OECD *International Education Indicators: A Framework for Analysis* OECD/CERI, Paris, pp 7-12.
- Cuttance P. F. (1989). *Performance Indicators for Schooling: A Report to the Scottish Department of Education*, Department of Education, Edinburgh.
- Fasano C. (1994). Knowledge, Ignorance and Epistemic Utility: Issues in the Construction of Indicator System, in the OECD *Making Education Count. Developing and Using International Indicators*. Paris, pp. 55-77.
- Education Indicators: A Guide for Policymakers, The RAND corporation, Santa Monica, CA., pp. 1-2
- National Commission on Excellence in Education, (1983). “*A Nation at Risk: The Imperative for Educational Reform*”, U.S. Government Printing Office, Washington, D.C.
- Nuttall D.L. (199A). “*Choosing Indicators*”, in the OECD *Making Education Count. Developing and Using International Indicators*. Paris, pp 79-96.

Oakes, J. (1986). "Why Educational Indicators? The Case for Assessing School Context", Educational Evaluation and Policy Analysis, Vol 11 (2), pp. 181-199.

Odden A. (1990). "Making Sense of Education Indicators: The Missing Ingredient" in Wyatt T. J. and Ruby A. (eds.) "Education Indicators for Quality, Accountability and Better Practice", Australian Conference of Directors-General of Education, Sydney, pp. 33-50.

OECD, (1994). *Making Education Count. Developing and Using International Indicators*. OODE. Paris.

Ruby A., Wyatt T. J., Norton S., Davies B. and Shrubbs S. (1989). Reporting Educational Progress: *Performance Indicators in Education*, Australian Conference of Directors-General of Education, Sydney.

Townsend T. (1997). *Restructuring and Quality, Issues for Tomorrow's Schools*. Ed. Routledge, London.

Wyatt T. J. (1994). "Education Indicators: A Review of the Literature". In the OECD *Making Education Count. Developing and Using International Indicators*. Paris. pp 99-121.

ΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ

Οι 17 ελληνικοί δείκτες αξιολόγησης της εκπαίδευσης
On line: <http://5thschoolt.tripod.com/axiologisi.htm> Ημ: 18/03/2009 Ώρα: 23:42

Οι 16 ευρωπαϊκοί δείκτες αξιολόγησης της εκπαίδευσης
On line:
http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/lifelong_learning/c11063_el.htm Ημ: 09/07/2009 Ώρα: 01:20

Οι συγκεκριμένοι μελλοντικοί στόχοι των εκπαιδευτικών συστημάτων
On line:
http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/general_framework/c11049_el.htm Ημ: 09/07/2009 Ώρα: 23:43

Ευρωπαϊκά κριτήρια αναφοράς για την εκπαίδευση και την κατάρτιση
On line:
http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/general_framework/c11064_el.htm Ημ: 27/10/2009 Ώρα: 21:20

Επείγουσα ανάγκη μεταρρυθμίσεων για να επιτύχει η στρατηγική της Λισσαβόνας
On line:
http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/general_framework/c11071_el.htm Ημ: 29/08/2009 Ώρα: 15:37

Ευρωπαϊκή σύγκληση και ποιότητα στην εκπαίδευση On line:
<http://www.ideopolis.gr/modules/news/article.php?storyid=92> Ημ: 27/09/2009
Ωρα: 19:50

Νέα πνοή στη συνθήκη της Λισσαβόνας On line:
http://dde.sdo.teilar.gr/files/news/uploaded/370/DDE_newsletter7.pdf
Ημ: 03/01/2010 Ωρα: 22:30

Δείκτες ποιότητας στην εκπαίδευση On line:
http://athena.pi.ac.cy/2005/erevna/eravna_deiktes pdf Ημ: 18/03/2009
Ωρα: 00:22